

ΟΔΟΔΕΙΚΤΕΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ένα επιμορφωτικό εργαλείο
για τη διδασκαλία σχετικά
με τις θρησκείες και τις μη
θρησκευτικές κοσμοθεωρίες
στην διαπολιτισμική
εκπαίδευση

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**ΟΔΟΔΕΙΚΤΕΣ –
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**

για τη διδασκαλία σχετικά
με τις θρησκείες και τις μη
θρησκευτικές κοσμοθεωρίες
στην διαπολιτισμική
εκπαίδευση

Οι απόψεις που εκφράζονται σ' αυτό το έργο αποτελούν ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντανακλούν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης ή του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland.

Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος. Απαγορεύεται η μετάφραση, η αναπαραγωγή ή η αναμετάδοση του συνόλου ή μέρους του έργου, κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο, ηλεκτρονικό (Δίσκος, CD-Rom, Διαδίκτυο κλπ.) ή μηχανικό συμπεριλαμβανομένης της φωτοανατύπωσης και της καταγραφής σε οποιοδήποτε σύστημα αποθήκευσης ή ανάκτησης πληροφοριών, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια της Διεύθυνσης Επικοινωνίας (F-67075 Strasbourg Cedex ή publishing@coe.int).

Εξώφυλλο: Τμήμα Παραγωγής Εγγράφων και Δημοσιεύσεων, Συμβούλιο της Ευρώπης

Φωτογραφία: Shutterstock, A. Dautaij, W. Anderson

Απόδοση στα Ελληνικά: Άγγελος Βαλλιανάτος

Σχεδιασμός:

Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-8969-1

© Council of Europe,

Τυπώθηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης

Συγγραφείς και συντελεστές

Συγγραφείς

- ▶ John Harald Bondevik (Νορβηγία)
- ▶ Astrit Dautaj (Αλβανία)
- ▶ Δρ. Kevin O'Grady (Ηνωμένο Βασίλειο)
- ▶ Δρ. Άγγελος Βαλλιανάτος (Ελλάδα)

Ομάδα Έργου

- ▶ Ana Perona-Fjeldstad, Εκτελεστική Διευθύντρια Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland
- ▶ Jennie Holck-Clausen, Ανώτερη Σύμβουλος, Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Η ΣΥΣΤΑΣΗ: ΙΣΤΟΡΙΑ, ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΟΔΟΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΒΑΣΙΚΗ ΤΟΥΣ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Η ΤΑΞΗ ΩΣ ΑΣΦΑΛΗΣ ΧΩΡΟΣ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (ΜΜΕ)	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΜΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΕΣ	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 – ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ	93

Πρόλογος

Η δημοσίευση του παρόντος επιμορφωτικού εργαλείου, που σχετίζεται με το βιβλίο *Οδοδείκτες: πολιτική και πρακτική για τη διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες στην διαπολιτισμική εκπαίδευση*, αποτελεί ορόσημο στην ανάπτυξη της συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland στον τομέα της θρησκευτικής και μη θρησκευτικής ετερότητας και της εκπαίδευσης στα Ευρωπαϊκά σχολεία.

Η σχετικά μακρά ιστορία πίσω από την έκδοση αυτή, ξεκίνησε με την τελική απόφαση, τον Σεπτέμβριο του 2002, να συμπεριληφθεί η μελέτη των θρησκειών στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό του Συμβουλίου της Ευρώπης. Έτσι δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα που θα ενσωμάτωνε την θρησκευτική ετερότητα και τον διάλογο στην διαπολιτισμική εκπαίδευση και μια ομάδα συντελεστών από διαφορετικές Ευρωπαϊκές χώρες και έναν εκπρόσωπο από τον Καναδά. Το πρόγραμμα τιτλοφορήθηκε «Η πρόκληση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Σήμερα: Θρησκευτική Ετερότητα και Διάλογος στην Ευρώπη» και ξεκίνησε επίσημα με απόφαση της Επιτροπής Υπουργών τον επόμενο χρόνο.

Μια από τις πρώτες δραστηριότητες του προγράμματος ήταν η συνάντηση μιας ομάδας εργασίας από ειδικούς στην θρησκευτική και στην διαπολιτισμική εκπαίδευση, στο Παρίσι στα μέσα του 2003, με σκοπό να συζητήσει πώς θα μπορούσε η διαπολιτισμική εκπαίδευση να εμπλουτιστεί με την θρησκευτική της διάσταση. Η ομάδα κατέληξε ότι η εκπαίδευση για τις θρησκείες έχει καίρια σημασία για την διαπολιτισμική εκπαίδευση των μαθητών και των μαθητριών των σχολείων και ότι θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει για παράδειγμα, στρατηγικές για την κατανόηση διαφορετικών θρησκευτικών θέσεων, την ενίσχυση της ενσυναίσθησης για διαφορετικές θρησκευτικές και κοσμικές οπτικές (όχι την συμφωνία με αυτές), την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, στη διαχείριση συγκρούσεων, καθώς και στρατηγικές αντιμετώπισης του ρατσισμού, και των θρησκευτικών διακρίσεων στον ποικιλόμορφο κόσμο μας. Το επόμενο μεγάλο γεγονός του προγράμματος ήταν ένα συνέδριο σε υψηλό επίπεδο με θέμα «η

Θρησκευτική Διάσταση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης», που πραγματοποιήθηκε στο Όσλο τον Ιούνιο του 2004. Τον ίδιο χρόνο, το Συμβούλιο της Ευρώπης δημοσίευσε σε βιβλίο τις εισηγήσεις. Στη συνέχεια, η ομάδα εργασίας εργάστηκε για την παραγωγή υλικού κυρίως για εκπαιδευτικούς και διαμορφωτές πολιτικής ανά την Ευρώπη, που εκδόθηκε ως εγχειρίδιο αναφοράς για τα σχολεία στην Ευρώπη, το 2007 (Keast 2007).

Αξιοποιώντας το υλικό που είχε παραγάγει η ομάδα, η Επιτροπή Υπουργών -υπουργών εξωτερικών των 47 κρατών μελών- ψήφισε το 2008 μία πολιτική Σύσταση για τη διάσταση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η Σύσταση (Συμβούλιο της Ευρώπης 2008) κυκλοφόρησε σε όλα τα κράτη μέλη.

Η Σύσταση παρέχει καθοδήγηση για την εκπαίδευση σχετικά με τις θρησκείες και τις «μη θρησκευτικές πεποιθήσεις» στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Αναγνωρίζει την ετερότητα σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο και ενθαρρύνει τη σύνδεση ανάμεσα στο «τοπικό» και στο «παγκόσμιο», την διερεύνηση ζητημάτων που αφορούν την θρησκεία και την ταυτότητα, την ανάπτυξη θετικών σχέσεων με γονείς και θρησκευτικές κοινότητες, καθώς και με οργανισμούς που σχετίζονται με μη θρησκευτικές φιλοσοφίες, όπως ο κοσμικός ανθρωπισμός. Πρόθεσή της είναι να εισαγάγει τους νέους ανθρώπους σε μια ποικιλία θέσεων σε ατμόσφαιρα ενσυναίσθησης, στον «ασφαλή χώρο» της τάξης.

Περίπου την ίδια εποχή, το Συμβούλιο της Ευρώπης διερευνούσε τη δυνατότητα να ιδρύσει ένα Ευρωπαϊκό ερευνητικό και επιμορφωτικό κέντρο, που θα διέθετε εκπαιδευτικό υλικό και σεμινάρια για εκπαιδευτικούς σε όλη την Ευρώπη. Μια μελέτη σκοπιμότητας που διενεργήθηκε από τον Robert Jackson, σύστησε την ίδρυση ενός τέτοιου κέντρου, οπότε η Νορβηγία και το Συμβούλιο της Ευρώπης ίδρυσαν το 2008, στο Όσλο, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (European Wergeland Centre - EWC), που πήρε το όνομά του από τον ποιητή και ακτιβιστή ανθρωπίνων δικαιωμάτων του 19ου αιώνα Henrik Wergeland. Ο Robert Jackson επελέγη ως Ανώτερος Σύμβουλος, ώστε να βοηθήσει

το προσωπικό του Κέντρου να υλοποιήσει την αρμοδιότητά του για την μελέτη της θρησκευτικής και μη θρησκευτικής ετερότητας. Βασική μέριμνα της ομάδας του Ευρωπαϊκού Κέντρου Wergeland ήταν να εξασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης θα λάμβαναν υπόψη τους την Σύσταση του 2008. Για τον σκοπό αυτό, συστάθηκε μια διεθνής ομάδα εργασίας με μέλη από το Συμβούλιο της Ευρώπης και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland. Η ομάδα σχεδίασε ένα ερωτηματολόγιο που εστάλη στα Υπουργεία Παιδείας των 47 κρατών μελών. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να κοινοποιήσουν δυσκολίες που αισθάνονταν ότι θα είχαν αν εφάρμοζαν την Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης στα εθνικά τους εκπαιδευτικά συστήματα.

Η ανάλυση του ερωτηματολογίου έδειξε ότι υπήρχαν κοινά ζητήματα σε πολλά κράτη μέλη. Ανάμεσα σε άλλα:

- ▶ η αμφισημία και η έλλειψη σαφήνειας στην ορολογία που σχετίζεται με την διδασκαλία για τις θρησκείες και την πίστη,
- ▶ η ανάγκη να γίνουν κατανοητά τα δομικά στοιχεία της «δεξιότητας» κατανόησης των θρησκειών,
- ▶ πώς να γίνει η τάξη «ασφαλής χώρος» για συζήτηση και διάλογο ανάμεσα στα παιδιά,
- ▶ πώς να υποβοηθούνται οι μαθητές να αναλύουν την παρουσίαση των θρησκειών στα ΜΜΕ,
- ▶ πώς να ενσωματωθεί η μελέτη των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων και κοσμοθεωριών στην μελέτη των θρησκειών,
- ▶ πώς να αναλυθούν ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με τη θρησκεία και την πίστη στα σχολεία και στις τάξεις,
- ▶ και τρόποι σύνδεσης των σχολείων με τις ευρύτερες κοινότητες και οργανισμούς, με σκοπό τα παιδιά στο σχολείο να διευρύνουν τη γνώση και την κατανόηση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών φιλοσοφιών, όπως του κοσμικού ανθρωπισμού.

Έπειτα από πολλή σκέψη και αξιολόγηση και αφού συμβουλευτήκε συναδέλφους στη Γαλλία, το Κεμπέκ, τη Νορβηγία και τη Ρωσική Ομοσπονδία, η επιτροπή αποφάσισε να παραγάγει ένα βιβλίο, που να απευθύνεται αρχικά σε όσες και όσους διαμορφώνουν πολιτική, αλλά και σε εμπειρογνώμονες, που να διερευνά ζητήματα της Σύστασης σε σχέση με τα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ανατέθηκε στον Robert Jackson να γράψει το βιβλίο εκ μέρους της επιτροπής, λαμβάνοντας υπόψη τις εργασίες της αλλά και σχετικές Ευρωπαϊκές και διεθνείς έρευνες, αλλά και δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα από την πρακτική που ακολουθούσαν διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα. Το βιβλίο *Οδοδείκτες*: πολιτική και πρακτική για την διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες

στην διαπολιτισμική εκπαίδευση, εκδόθηκε στο τέλος του 2014. Το βιβλίο θέτει επί τάπητος τα βασικά ζητήματα που αναδείχθηκαν από το ερωτηματολόγιο. Το 2018, οι *Οδοδείκτες* είχαν μεταφραστεί σε 13 γλώσσες και χρησιμοποιούνται ήδη από πολλά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης που προετοιμάζουν εκπαιδευτικούς.

Το 2017, το EWC αποφάσισε να ακολουθήσει την ιδέα του Άγγελου Βαλλιανάτου -επιμορφωτή εκπαιδευτικών που συνεργάζεται στενά με το EWC- να δημιουργηθεί ένα επιμορφωτικό εργαλείο για εκπαιδευτικούς, που να μεταφέρει το θεωρητικό πλαίσιο των *Οδοδεικτών* στην εκπαιδευτική πράξη. Σε σύμπραξη με το Συμβούλιο της Ευρώπης, το EWC σύστησε μια μικρή ομάδα εργασίας.

Η ομάδα εργασίας συμπεριέλαβε συναδέλφους από την Αλβανία, την Ελλάδα, τη Νορβηγία, την Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο και το EWC ανέλαβε την γραμματειακή υποστήριξη. Το επιμορφωτικό εργαλείο δημιουργήθηκε λαμβάνοντας υπόψη διαφορετικά εθνικά και τοπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των κρατών μελών Συμβουλίου της Ευρώπης και ακόμη παραπέρα. Ενώ γραφόταν, το εκπαιδευτικό υλικό δοκιμάστηκε πιλοτικά σε εκπαιδευτικούς στην Αλβανία και στην Ελλάδα και η ανατροφοδότησή τους συμπεριλήφθηκε στο τελικό κείμενο.

Και τώρα, κρατάτε στα χέρια σας το αποτέλεσμα αυτής της δουλειάς. Το επιμορφωτικό εργαλείο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται στη θρησκευτική εκπαίδευση ή/και στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Έχει σκοπό να βελτιώσει την διαπολιτισμική δεξιότητα των εκπαιδευτικών, περιγράφοντας την διαπολιτισμική εκπαίδευση ως τρόπο λειτουργίας του συνόλου του σχολείου, με ιδιαίτερη έμφαση στη θρησκευτική της διάσταση. Συνδέει το ζήτημα της θρησκείας και των κοσμοθεωριών με την δεξιότητα δημοκρατικού πολιτισμού, όπως συνοψίζεται στο Πλαίσιο Αναφοράς Δεξιοτήτων Δημοκρατικού Πολιτισμού (Reference Framework of Competences for Democratic Culture - RFCDC) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το επιμορφωτικό εργαλείο συνδέεται επίσης με τα εγχειρίδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διδασκαλία επίμαχων ζητημάτων (Kerr και Huddleston 2015), με παράδειγμα τη θρησκεία.

Το εργαλείο αυτό δημιουργήθηκε για επαγγελματίες της εκπαίδευσης, για να βοηθήσει ενήλικους επαγγελματίες να εμβαθύνουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τη στάση τους απέναντι στον κόσμο της θρησκείας και των μη θρησκευτικών πιστεύω, αλλά και για να αναπτύξουν τις απαιτούμενες δεξιότητες ώστε να κατανοήσουν ευρύτερα την προσωπική τους ταυτότητα και να παρουσιάζουν τον εαυτό τους με τρόπους που προωθούν τον διάλογο και την συνύπαρξη. Έχει στόχο να παρουσιάσει τα

στοιχεία που χρειάζονται ώστε να ασχοληθεί κάποιος με τα σχετικά ζητήματα στην τάξη, δημιουργώντας ασφαλές περιβάλλον μάθησης, σεβόμενος την ετερότητα, καταπολεμώντας την ξενοφοβία και τον ριζοσπαστισμό, συνεισφέροντας στην προσέγγιση του σχολείου ως συνόλου ώστε να βοηθήσει τις μαθήτριες και τους μαθητές να γίνουν ενεργοί δημοκρατικοί πολίτες σε έναν κόσμο γεμάτο ετερότητα.

Συγχαίρουμε τους συγγραφείς του επιμορφωτικού εργαλείου για την επιτυχημένη τους προσπάθεια και εκφράζουμε την χαρά μας καθ' όσον το εργαλείο αυτό είναι διαθέσιμο για επαγγελματίες της εκπαίδευσης σε όλη την Ευρώπη.

Robert Jackson

Καθηγητής Θρησκειών και Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο του Warwick,

Καθηγητής Θρησκευτικής Ετερότητας και Εκπαίδευσης στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland, Oslo

Ana Perona-Fjeldstad

Εκτελεστική Διευθύντρια του Κέντρου Wergeland, Oslo

Παραπομπές

Council of Europe (2003), "Education for intercultural and interfaith dialogue", Proposal for a new project, Working document prepared by the Secretariat for the Steering Committee For Education (CD-ED), Educational Policies and European Dimension Division, Directorate of School, Out-of-School and Higher Education, Directorate General IV.

Council of Europe (2004), *The religious dimension of intercultural education*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Council of Europe (2008), Recommendation CM/Rec(2008)12 of the Committee of Ministers to member states on the dimension of religions and non-religious convictions within intercultural education: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d20e8.

Jackson R. (2014), *Signposts: policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.theewc.org/Content/Library/COE-Steering-documents/Recommendations/Signposts-Policy-and-practice-for-teaching-about-religions-and-non-religious-world-views-in-intercultural-education, accessed 8 May 2019 (English text of *Signposts* together with Arabic, Dutch, French, German, Greek, Italian, Norwegian, Romanian, Russian, Spanish, Swedish and Ukrainian translations).

Keast J. (Ed.) (2007), *Religious diversity and intercultural education: a reference book for schools*, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Kerr D. and Huddleston T. (eds) (2015), *Living with controversy: teaching controversial issues through education for democratic citizenship and human rights*, Council of Europe Publishing, Strasbourg. Training pack offering practical support to school leaders and senior managers on how to proactively manage and react to controversial issues in and beyond the school. Available at <http://eng.theewc.org/Content/Library/Teacher-Training/Training-Tools/Living-with-Controversy-Teaching-Controversial-Issues-Through-Education-for-Democratic-Citizenship-and-Human-Rights-EDC-HRE>, accessed 8 May 2019.

UNESCO (1996), *Learning: the treasure within* (The Delors Report), report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century, UNESCO Paris.

Οδηγίες χρήσης

Αγαπητέ, αγαπητή συνάδελφε

Το 2002 το Συμβούλιο της Ευρώπης αποφάσισε να συμπεριλάβει στο έργο του τη θρησκευτική διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Έξι χρόνια αργότερα η Επιτροπή Υπουργών ψήφισε την Οδηγία CM/Rec(2008)12 και άλλα έξι χρόνια αργότερα εκδόθηκε το βιβλίο *Οδοδείκτες* (αυτή η ιστορία περιγράφεται με λεπτομέρειες στον πρόλογο των *Οδοδεικτών*). Κρατάτε στα χέρια σας το επόμενο βήμα, την μεταγραφή των *Οδοδεικτών* σε επιμορφωτικό εργαλείο.

Βασικός σκοπός του είναι να προσφέρει έναν ασφαλή τρόπο διαχείρισης ζητημάτων που σχετίζονται με τη θρησκεία και τις μη-θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Δημιουργήθηκε για ανθρώπους που εργάζονται στην εκπαίδευση, για να χρησιμοποιηθεί στη δική τους επιμόρφωση μάλλον, παρά στην τάξη, να τους βοηθήσει να εμβαθύνουν τις γνώσεις και τις ικανότητές τους σε σχέση με τον κόσμο της θρησκείας, να αναπτύξουν θετική στάση και τις απαραίτητες σχετικές δεξιότητες. Δηλαδή, μεταξύ άλλων, να αναστοχάζονται τη δική τους ταυτότητα, να παρουσιάζουν τις θρησκείες και τις κοσμοθεωρίες με τρόπο που να προωθεί τον διάλογο και τη συνύπαρξη, να είναι έτοιμοι να ασχοληθούν με τα σχετικά ζητήματα σε εκπαιδευτικό περιβάλλον, δημιουργώντας ασφαλές περιβάλλον μάθησης, σεβόμενοι την ετερότητα, καταπολεμώντας την ξеноφοβία και τον εξτρεμισμό. Επιπρόσθετα, αυτό το εκπαιδευτικό εργαλείο έχει στόχο να συνεισφέρει στην προσέγγιση του σχολείου ως συνόλου που βοηθά κάθε ενδιαφερόμενο μέρος να συνεργάζεται ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να γίνουν ενεργοί δημοκρατικοί πολίτες σε μια ποικιλόμορφη κοινωνία.

Για να εκμεταλλευτεί κάποιος αυτό το εκπαιδευτικό εργαλείο με τον πιο πρόσφορο τρόπο, χρειάζεται να αξιοποιήσει τους *Οδοδείκτες* ως θεωρητικό

του εργαλείου, καθώς επίσης και την Οδηγία CM/Rec(2008)12 που βρίσκεται στο παράρτημα των *Οδοδεικτών*. Όπως προτείνεται στους *Οδοδείκτες*, στη σελίδα 100, μπορεί να χρησιμοποιήσει ολόκληρο το κείμενο ή να εστιάσει σε συγκεκριμένα κεφάλαια ή θέματα. Κάθε τμήμα αυτού του εκπαιδευτικού εργαλείου και οι δραστηριότητες που το συνοδεύουν, συνδέονται με ένα κεφάλαιο των *Οδοδεικτών*.

Κάθε τμήμα αποτελείται από δύο μέρη. Αρχικά υπάρχει ένα φύλλο με πληροφορίες για τρόπους προσέγγισης και αποκωδικοποίησης του αντίστοιχου κεφαλαίου των *Οδοδεικτών*. Περισσότερες πληροφορίες αμέσως μετά.

Φύλλα πληροφόρησης

Η αρχιτεκτονική των φύλλων πληροφόρησης δίνει στους επιμορφωτές την δυνατότητα να προσεγγίζουν τα κεφάλαια των *Οδοδεικτών* ανάλογα με το χρόνο και τις ανάγκες της επιμόρφωσης που σχεδιάζουν. Το περιεχόμενο των κεφαλαίων προσφέρεται περιληπτικά και αναδομημένο με επιμορφωτική λογική. Δηλαδή, στην επιμόρφωση μπορεί κάποιος είτε να ακολουθήσει τη σειρά των κεφαλαίων των *Οδοδεικτών*, είτε να τη διαμορφώσει ανάλογα με τις ανάγκες του. Μπορεί να χρησιμοποιήσει το φύλλο πληροφόρησης για να επιλέξει κάποιο θέμα από το περιεχόμενο των *Οδοδεικτών* αλλά και παραδείγματα που ταιριάζουν στις επιμορφωτικές του ανάγκες.

Κάθε φύλλο πληροφόρησης περιέχει:

Τα **Βασικά σημεία**: εδώ βρίσκονται τα βασικά θέματα που αναλύονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο των *Οδοδεικτών*. Το κείμενο στις κουκκίδες δίνει μια γενική έποψη του κεφαλαίου και υπογραμμίζει τα χαρακτηριστικά σημεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην επιμόρφωση.

Δεξιότητες – ικανότητες για έναν δημοκρατικό πολιτισμό: Εδώ, κάθε κεφάλαιο των *Οδοδεικτών* και η επιμόρφωση σ' αυτό, συνδέεται με το μοντέλο των Δεξιοτήτων για έναν Δημοκρατικό Πολιτισμό (Competences for Democratic Culture – CDC) του Συμβουλίου της Ευρώπης, δίνοντας την ευκαιρία η επιμόρφωση στους *Οδοδείκτες* να συνδεθεί με αυτό το μοντέλο. Αντίστροφα, μια πιθανή επιμόρφωση στις Δεξιότητες για έναν Δημοκρατικό Πολιτισμό μπορεί να εμπλουτισθεί με ζητήματα θρησκειών και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Επίμαχα ζητήματα που χρειάζεται να λαμβάνουν υπόψη οι εκπαιδευτικοί: εδώ παρατίθεται ένας κατάλογος «δύσκολων» ζητημάτων που εγείρονται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο. Πρόκειται για ζητήματα που προκύπτουν από την εμπειρία της ενασχόλησης με τη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στην εκπαίδευση, καθώς και την εμπειρία και τα ερωτηματικά ανθρώπων που ασχολούνται με αυτήν.

Στη συνέχεια παρατίθενται τέσσερα βασικά ερωτήματα. Το περιεχόμενό τους αφ' ενός βοηθά τους επιμορφωτές να προσεγγίσουν το πνεύμα της Οδηγίας CM/Rec(2008)12 όπως αναλύεται στους *Οδοδείκτες*, αλλά παράλληλα συνδέει τους επιμορφωτές και την επιμόρφωση με το CDC και ιδιαίτερα με το περιεχόμενο και το εκπαιδευτικό υλικό του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα επίμαχα ζητήματα.

1. **Πώς με επηρεάζει προσωπικά;** Τα στοιχεία που παρατίθενται εδώ, συνδέουν τη διδασκαλία για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις με το πρόσωπο ίδιου του εκπαιδευτικού. Πρόκειται για ζητήματα που είναι χρήσιμο να λάβει κάποιος υπόψη του ως πρόσωπο, όταν ασχολείται με θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές πεποιθήσεις ή παραδείγματα, στη διάρκεια μιας επιμόρφωσης ή μιας διδασκαλίας.
2. **Πώς επηρεάζει τη διδασκαλία μου;** Αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην επιμόρφωση ή στη διδασκαλία, όταν ασχολείται κάποιος με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
3. **Τι μπορώ να κάνω;** Εδώ υπάρχουν πρακτικές προτάσεις που βοηθούν να διαχειριστεί κάποιος τα ζητήματα που αναλύονται στις προηγούμενες ερωτήσεις. Αναφέρονται τόσο σε προσωπικές όσο και σε επαγγελματικές ανάγκες και δραστηριότητες.
4. **Τι χρειάζεται να αναπτύξω;** Ενώ η προηγούμενη ερώτηση συνδέεται με άμεσους τρόπους αντίδρασης, το περιεχόμενο αυτής της ερώτησης αναφέρεται σε μελλοντική διαδικασία. Εδώ παρατίθενται σημεία για μακροπρόθεσμη επαγγελματική ανάπτυξη, για την ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων απαραίτητων για

την ενασχόληση με ζητήματα θρησκείας και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Δραστηριότητες

Κάθε δραστηριότητα είναι σημείο εκκίνησης μιας διαδικασίας που σχετίζεται με ένα συγκεκριμένο μέρος των *Οδοδεικτών*. Γι' αυτό, οι δραστηριότητες σ' αυτό το επιμορφωτικό εργαλείο, χωρίζονται ανά κεφάλαιο των *Οδοδεικτών*. Σε πρώτο επίπεδο συνδέονται με το συγκεκριμένο κεφάλαιο και χρησιμοποιούνται όταν η επιμόρφωση σχετίζεται με τα ζητήματα που διαπραγματεύεται. Όμως οι δραστηριότητες μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε σχέση με πολλαπλά ζητήματα, σε διαφορετικά επίπεδα, όπως εξηγείται παρακάτω.

Όπως θα παρατηρήσετε, δεν προτείνεται σε κάθε περίπτωση συγκεκριμένος χρόνος για τις δραστηριότητες. Κάθε δραστηριότητα αποτελεί μέρος μιας διαδικασίας μάθησης. Σε πρώτο επίπεδο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί όπως είναι. Ο χρόνος μπορεί να είναι περιορισμένος ή να βρίσκεται κάποιος σε φάση οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Στην πορεία θα διαπιστωθεί ότι το αποτέλεσμα κάθε δραστηριότητας δεν είναι απόλυτα προβλέψιμο. Κάθε δραστηριότητα με την πάροδο του χρόνου, θα πρέπει να φτάσει σε δεύτερο επίπεδο, όπου οι επιμορφούμενοι να μπορούν να εμπλακούν σε συζήτηση, ώστε να συνδέσουν τα ζητήματα που διαπραγματεύονται με τις σχετικές τους εμπειρίες από το εκπαιδευτικό περιβάλλον και την καθημερινότητά τους.

Κάθε δραστηριότητα γίνεται πιο αποτελεσματική αν εμπεριέχει μακρά και πλούσια ανατροφοδότηση. Στη συζήτηση της ανατροφοδότησης οι επιμορφούμενοι μεταξύ άλλων θα αναλογιστούν ποια ζητήματα μπορούν να διαχειριστούν ευκολότερα ή δυσκολότερα, ποια χρειάζονται περαιτέρω αναζήτηση, με ποιους τρόπους μπορούν να αρχίσουν την εφαρμογή των όσων έμαθαν. Οι επιμορφούμενοι έχουν την ανάγκη ασφαλούς χώρου, ώστε να εκφράσουν και να συζητήσουν για τις δικές τους ερωτήσεις, όπως προκύπτουν από τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τους *Οδοδείκτες* ή την Οδηγία CM/Rec(2008)12. Εξάλλου, αυτές οι ερωτήσεις είναι η πηγή που θα οδηγήσει σε επόμενο επίπεδο εφαρμογής. Σε κάθε περίπτωση, και ευκαιρίας δοθείσης, αν υπάρχουν ερωτήσεις που δεν καλύφθηκαν στη διάρκεια των δραστηριοτήτων, ο επιμορφωτής θα πρέπει να τις συμπεριλάβει στη συζήτηση.

Γενικά, οι δραστηριότητες είναι χρονικά προσαρμόσιμες. Μπορούν να εφαρμοστούν με σύντομους ή πιο εκτεταμένους τρόπους, όπως για παράδειγμα στη διάρκεια μιας συνάντησης, σε σειρά προσωπικών ή διαδικτυακών συναντήσεων, σε συνδυασμό με έρευνα ή παιχνίδι ρόλων ή ακόμη δοκιμάζοντάς τις σε πραγματικές συνθήκες. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν η μια μετά την

άλλη ή αφού παρεμβληθεί η εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική πράξη.

Είναι απαραίτητο να γίνεται πάντοτε σύνδεση των δραστηριοτήτων με το κείμενο των *Οδοδεικτών* και μέσα από αυτό με την Οδηγία CM/Rec(2008)12. Αυτός είναι και ο σκοπός τους, να προκαλέσουν βαθύτερη μελέτη και καλύτερη κατανόηση των *Οδοδεικτών*. Το κείμενο των *Οδοδεικτών* προσφέρεται επίσης ως άμεση πηγή για τις δραστηριότητες.

Η Οδηγία CM/Rec(2008)12, οι *Οδοδείκτες* και το επιμορφωτικό εργαλείο έχουν κοινή θεμελιώδη αρχή την έγνοια για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Η ίδια έγνοια αποτελεί τον συνδεδεμένο ιστό ανάμεσα στη διδασκαλία για τη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις και τις ανάγκες της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών.

Αμέσως μετά εξηγείται πώς συγκεκριμένοι τύποι δραστηριοτήτων μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικό χρόνο και σε σχέση με διαφορετικά ζητήματα, πέρα από την ένταξή τους σε συγκεκριμένο κεφάλαιο των *Οδοδεικτών*.

Εννοιολογικοί χάρτες

(Κεφάλαιο 1 – Δραστηριότητα 1, Κεφάλαιο 6 – Δραστηριότητα 2)

Οι εννοιολογικοί χάρτες έχουν πολλές εφαρμογές. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν, για παράδειγμα, για να αναλύσουμε αποσπάσματα των *Οδοδεικτών*, να καταγράψουμε την ανάπτυξη της γνώσης και της εμπειρίας των επιμορφούμενων, να εμβαθύνουμε στη μελέτη γεγονότων, όπως παρουσιάζονται στα ΜΜΕ. Οι εννοιολογικοί χάρτες είναι δυνατόν να δημιουργηθούν σε μια συνάντηση, σταδιακά, σε εβδομαδιαία βάση, ή σε μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, όπως για παράδειγμα στη διάρκεια μιας σχολικής χρονιάς. Η διαδικασία δημιουργίας τους είναι σχετική με τον επιμορφωτικό σχεδιασμό, τον διαθέσιμο χρόνο και τις ανάγκες των επιμορφούμενων, οπότε είναι ανοικτή σε προσθαφαιρέσεις και αλλαγές.

Συγγραφή επιστολής

(κεφάλαιο 1 – δραστηριότητα 1, κεφάλαιο 5 – δραστηριότητα 1, κεφάλαιο 7 – δραστηριότητα 1, κεφάλαιο 9 – δραστηριότητα 1 και 2)

Η συγγραφή επιστολής είναι τεχνική με πολλές και πολλαπλές χρήσεις. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εμβαθύνουμε ή να βελτιώσουμε την κατανόηση του περιεχομένου κάποιου κειμένου, αλλά επίσης για να αναπτύξουμε την αντίληψη και τη συναίσθηση της ετερότητας των κοσμοθεωριών. Στη διαδικασία συγγραφής μιας επιστολής πρέπει να ληφθούν υπόψη και να γίνει σεβαστός ο ρόλος και η κοσμοθεωρία τόσο του αποστολέα όσο και του παραλήπτη. Η συγγραφή επιστολής έχει πολλαπλές χρήσεις σε διαφορετικά

περιβάλλοντα και καταστάσεις. Τα κύρια ζητήματα που θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας όταν συνθέτουμε μια επιστολή είναι τα ακόλουθα: ποια σημεία και ποια επιχειρήματα πρέπει να συμπεριληφθούν; Με ποια κριτήρια πρέπει να επιλεγθούν οι λέξεις, η ορολογία και οι εκφράσεις που θα χρησιμοποιηθούν; Πώς πρέπει να ξεκινήσει η επιστολή; Πώς να καταλήξει; Με ποιο τρόπο περιλαμβάνεται σε μια επιστολή η γνώση και ο σεβασμός της ετερότητας; Όλα τα παραπάνω θα πρέπει να γίνουν αντικείμενο συζήτησης, μέχρι να συντεθεί ένα πρώτο κοινά αποδεκτό κείμενο (η κοινή συγγραφή ενός κειμένου είναι πολύ αποτελεσματική ομαδική δραστηριότητα). Σε κάθε επίπεδο της συγγραφής, είναι δυνατόν να εγερθούν νέα ερωτήματα. Οπότε, αξίζει τον κόπο να δημιουργηθούν επάλληλα σχέδια, περισσότερες από μια φορές, ώστε να ληφθούν υπόψη οι θέσεις και οι πιθανές αντιδράσεις του παραλήπτη.

Χρήση θρησκευτικών στοιχείων

(Κεφάλαιο 2 – Δραστηριότητα 1)

Η χρήση συγκεκριμένων ή αφηρημένων στοιχείων μιας θρησκείας –όπως οι φιγούρες σ' αυτή την περίπτωση – αλλά και οπτικοακουστικό υλικό από χώρους, κτίρια, θρησκευτικές σκηνές, άρθρα, σύμβολα, στοιχεία λατρείας, αντικείμενα κλπ., προσφέρει την ευκαιρία να ασχοληθεί κάποιος με τη γνώση, την αντίληψη και την κατανόηση της θρησκείας που μελετάται, από την οπτική γωνία τόσο κάποιου που την ακολουθεί, όσο και κάποιου που την παρατηρεί από απόσταση. Ένα στοιχείο που συχνά απουσιάζει, είναι να κατανοήσει κάποιος και να σεβαστεί τη σημασία και την αξία που έχει κάτι για τους ίδιους τους πιστούς. Αν λείπει αυτό το στοιχείο, τότε είναι δυνατόν να παραμείνουν οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και οι ακρότητες χωρίς αντίρρηση και αμφισβήτηση.

Για την επιλογή του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσουμε ξεκάθαρα κριτήρια. Κάθε θρησκευτικό στοιχείο είναι απαραίτητο να συνδέεται με την πραγματικότητα μιας θρησκείας ή μιας μη θρησκευτικής πεποίθησης, όπως τη βλέπει ο πιστός αυτής της θρησκείας. Αφιερώνοντας χρόνο σε μια τέτοια διαδικασία στη διάρκεια μιας επιμόρφωσης, προσφέρουμε ευκαιρίες για γνώση, ανταλλαγή πληροφοριών και έρευνα.

Οι επιμορφωτές θα πρέπει να αναρωτηθούν για το επίπεδο γνώσης που χρειάζονται οι επιμορφούμενοι ως προϋπόθεση για να διδάξουν μια θρησκεία ή μια μη θρησκευτική πεποίθηση. Οι επιμορφωτές θα πρέπει να αισθάνονται σιγουριά για τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και να λαμβάνουν υπόψη τις γνώσεις και τις ανάγκες των επιμορφούμενων τους.

Μελέτη περίπτωσης

(Κεφάλαιο 2- Δραστηριότητα 2, Κεφάλαιο 6 – Δραστηριότητα 1, Κεφάλαιο 8 – Δραστηριότητα 2)

Η πρόληψη είναι καλύτερη από την αντιμετώπιση. Σε κάθε περίπτωση, η ανάλυση περίπτωσης είναι καλή τεχνική και για τις δύο περιπτώσεις. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε πολλές και διαφορετικές πηγές για να δημιουργήσουμε τις συνθήκες μιας περίπτωσης που θέλουμε να αναλύσουμε: μια ιστορία, μια εικόνα, ένα μουσικό κομμάτι, ένα κείμενο, μια ρήση ή το συνδυασμό των παραπάνω. Στο παρόν εκπαιδευτικό εργαλείο, οι προς ανάλυση περιπτώσεις είτε κατασκευάστηκαν, είτε λήφθηκαν από διαφορετικές γραπτές πηγές από το δίκτυο ή τα ΜΜΕ. Μπορούν να παρουσιαστούν ολόκληρες ή σε βήματα. Για την ανάλυσή τους, εδώ, χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές.

Προτείνουμε να χρησιμοποιούνται περιπτώσεις που συνδέονται με ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι επιμορφούμενοι, αλλά δεν αναφέρονται άμεσα σε γεγονότα ή πρόσωπα που σχετίζονται στενά με αυτούς. Η διαδικασία μάθησης στοχεύει στο να αναπτύξει εναλλακτικά επιχειρήματα και γνώση, όχι να προσφέρει μονοσήμαντες λύσεις σε προβλήματα. Αν η ανάλυση περίπτωσης συνδυαστεί με την τεχνική των εννοιολογικών χαρτών, οι δυνατότητες βαθαίνουν και ευρύνονται.

Αρχίζοντας από μία θρησκεία

(Κεφάλαιο 2 – Δραστηριότητα 3)

Μια δραστηριότητα που χρησιμοποιεί τη «θρησκευτική κατανόηση», μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφετηρία για την «κατανόηση της θρησκείας». Σ' αυτό το μοντέλο, μπορεί να ξεκινήσει κάποιος από την ορολογία και το περιεχόμενο μιας θρησκείας και να προχωρήσει στον έλεγχο του επιπέδου και των κριτηρίων που συνθέτουν την διαδικασία κατανόησης της θρησκείας. Η χρήση αυτής της τεχνικής με διαφορετικά θρησκευτικά παραδείγματα, διευκολύνει τον σεβασμό στη θρησκευτική ετερότητα, τόσο από την πλευρά των πιστών όσο και αυτών που βλέπουν τη θρησκεία ως παρατηρητές. Επιπρόσθετα, αυτό το είδος δραστηριότητας, όταν επιχειρείται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, βοηθά στην απεικόνιση των βασικών σκοπών και στόχων διαφορετικών μοντέλων θρησκευτικής εκπαίδευσης και οδηγεί στην κατανόηση των βασικών προϋποθέσεων της κατανόησης της θρησκείας στο πλαίσιο της θρησκευτικής εκπαίδευσης.

Ζητήματα ορολογίας

(Κεφάλαιο 3)

Ίδιοι όροι όταν χρησιμοποιούνται σε διαφορετικό περιβάλλον, έχουν διαφορετική σημασία. Οι

δραστηριότητες αυτού του κεφαλαίου έχουν σκοπό να θέσουν αυτό το ζήτημα. Συγκεκριμένα, πόσο προσεκτικός θα πρέπει να είναι κάποιος όταν χρησιμοποιεί ορολογία. Οι επιμορφωτές θα πρέπει να είναι βέβαιοι ότι οι επιμορφούμενοι τους γνωρίζουν το ζήτημα. Είναι ουσιαστικό ζήτημα και χρειάζεται δουλειά για να φανεί η σημασία του να χρησιμοποιεί μια ομάδα, πόσο μάλλον όλες και όλοι το ίδιο νόημα για τους ίδιους όρους.

Εξίσου απαραίτητο είναι, ανεξάρτητα από τον χρόνο που θα απαιτηθεί, να συλλέξει κάποιος τις εμπειρίες των επιμορφούμενων γι' αυτό το ζήτημα και να αφιερώσει μέρος της επιμόρφωσης σ' αυτό. Είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά στα σχετικά καθημερινά ζητήματα σε μεγάλο κομμάτι της επιμόρφωσης. Όσο κοντύτερα στην πραγματικότητα των επιμορφούμενων, τόσο καλύτερα. Η διευκρίνιση της ορολογίας που θα χρησιμοποιηθεί στις δραστηριότητες μπορεί είτε να γίνει ως άσκηση πριν την επιμόρφωση, ή ως διαδικασία στη διάρκειά της.

Δραστηριότητες με διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις

(Κεφάλαιο 2 – Δραστηριότητες 1 και 2, Κεφάλαιο 4 – Δραστηριότητα 1, Κεφάλαιο 5 – Δραστηριότητα 3, Κεφάλαιο 7 – Δραστηριότητα 2, Κεφάλαιο 8 – Δραστηριότητες 1 και 2, Κεφάλαιο 9 – Δραστηριότητα 1)

Δύο διδακτικές προσεγγίσεις παρουσιάζονται στους *Οδοδείκτες*: η διερμηνευτική και η διαλογική. Σ' αυτό το επιμορφωτικό εργαλείο, εξηγούνται και οι δύο. Στο κεφάλαιο 4 γίνεται μια προσέγγιση βήμα-βήμα, με τη χρήση ενός κειμένου. Σε άλλες δραστηριότητες χρησιμοποιούνται εικόνες, αντικείμενα ή μουσική. Αν κατανοήσουμε τη διερμηνευτική και τη διαλογική προσέγγιση, μπορούμε ευκολότερα να χρησιμοποιήσουμε αντίστοιχες τεχνικές μάθησης και να είμαστε σε θέση να τις χρησιμοποιήσουμε σε διαφορετικά ζητήματα και επίπεδα.

Στο κεφάλαιο 4, στην πρώτη δραστηριότητα, οι επιμορφούμενοι αφού διαβάσουν ένα κείμενο, το υπογραμμίζουν χρησιμοποιώντας κριτήρια της διερμηνευτικής προσέγγισης. Αυτές οι αρχές είναι η βάση για ανατροφοδότηση, σχετίζονται όμως παράλληλα με τρόπους που μπορούν να εφαρμοστούν. Στη δραστηριότητα αυτή, έπονται κάποια σχόλια που δείχνουν τον τρόπο που παρόμοιες διαδικασίες είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικά σημεία.

Στο κεφάλαιο 2, μέσα από φιγούρες, προσφέρονται διαφορετικά παραδείγματα εργασίας με τη διερευνητική μέθοδο ενώ στο κεφάλαιο 8, δουλεύοντας με δικαιώματα και υποχρεώσεις, παρουσιάζονται ποικίλοι τρόποι χρήσης αυτής της διδακτικής προσέγγισης.

Η διαλογική προσέγγιση διερμηνεύεται με παιχνίδι ρόλων, όπου χρησιμοποιούνται μια ιστορία (κεφάλαιο 4), ένα τραγούδι (κεφάλαιο 7), ή μια μελέτη περίπτωσης (κεφάλαιο 9). Η συζήτηση που έπεται, ενώ ακόμη οι επιμορφούμενοι είναι στους ρόλους τους, στηρίζεται στα επιχειρήματά τους, στη διαδρομή που ακολούθησαν ώστε να καταλήξουν σε αποφάσεις, καθώς και στη διαπραγμάτευση που οδήγησε στις επιλογές τους.

Στην τελική ανατροφοδότηση, υπάρχει η δυνατότητα να προσφερθεί επί πλέον υλικό και επιχειρήματα για τον τρόπο και τη θέση τέτοιων διδακτικών προσεγγίσεων, ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και το επίπεδο των επιμορφούμενων. Και οι δύο διδακτικές προσεγγίσεις είναι χρήσιμες για την προσέγγιση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στο ασφαλές περιβάλλον μάθησης που έχει ανάγκη η διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος με τη χρήση κανόνων και τεχνικών συζήτησης

(Κεφάλαιο 5 – Δραστηριότητα 2, Κεφάλαιο 9 – Δραστηριότητα 2)

Οι κανόνες μιας συζήτησης θα πρέπει να είναι οι κατάλληλοι: να εξασφαλίζουν τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος μάθησης, να δίνουν όσο το δυνατόν περισσότερες δυνατότητες σε επιμορφωτές και εκπαιδευτικούς να συμπεριλαμβάνουν επίμαχα

ζητήματα, να προωθούν τη διδασκαλία για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες, να μην αποθαρρύνουν, αλλά αντίθετα να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και τη συμμετοχικότητα. Αυτοί οι κανόνες χρειάζεται να είναι ξεκάθαροι, να σέβονται τη διαφορετική άποψη και να στοχεύουν κάθε φορά στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των επιμορφούμενων.

Οπότε, η συμφωνία για τους κανόνες καθ' αυτήν συγκροτεί διαδικασία μάθησης. Η δημιουργία κλίματος ασφάλειας προϋποθέτει σε βάθος συζήτηση για τις προϋποθέσεις που χρειάζεται κάθε μέλος της κοινότητας μάθησης ώστε να αισθάνεται εξίσου ασφαλές και σεβαστό.

Σ' αυτό το εκπαιδευτικό εργαλείο παρουσιάζονται διάφορες τεχνικές διαλόγου: η εναλλαγή του ρόλου του υπεύθυνου της συζήτησης (κεφάλαιο 1), η χρήση ομάδας ερωτήσεων (κεφάλαια 3, 5 και 6), η χρήση καρτών με δηλώσεις (κεφάλαιο 4), λίστες (κεφάλαιο 5), προσωπικές απόψεις και σημειώσεις (κεφάλαιο 5), ανάλυση θετικών και αρνητικών δηλώσεων (κεφάλαιο 9).

Ελπίζω ότι το εκπαιδευτικό εργαλείο που έχετε στα χέρια σας θα σας φανεί χρήσιμο καθώς θα προετοιμάζετε όσες και όσους επιμορφώνετε για τον κρίσιμο ρόλο της διδασκαλίας στην θρησκευτικά και πολιτισμικά πολύπλευρη Ευρωπαϊκή κοινωνία.

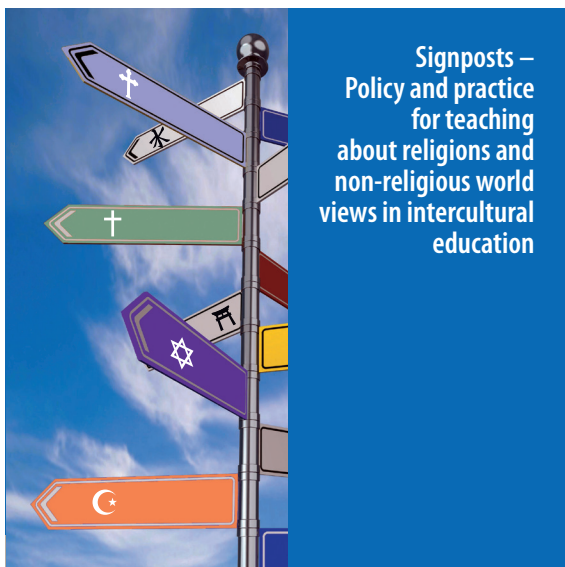
Άγγελος Βαλλιανάτος

Υπεύθυνος της ομάδας συγγραφής, Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland

Κεφάλαιο 1

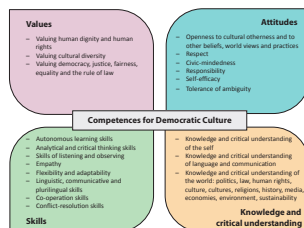
Η Σύσταση: ιστορία, θέματα και προκλήσεις

Βασικά σημεία

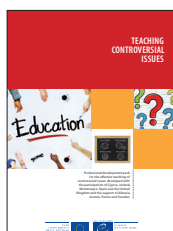
- ▶ Πριν το 2002, το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν είχε οργανώσει εκπαιδευτικά προγράμματα προσανατολισμένα στη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις. Ωστόσο, υπάρχει αυξανόμενη επίγνωση της δημόσιας σημασίας της θρησκείας.
- ▶ Όλα τα κράτη είναι πολιτισμικά και θρησκευτικά διαφορετικά, οπότε διαφορετικές είναι και οι προσεγγίσεις τους στη θρησκευτική εκπαίδευση.
- ▶ Σύμφωνα με την προσέγγιση του Συμβουλίου της Ευρώπης, η εκπαίδευση που σχετίζεται με τις θρησκευτικές και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις συνδέεται στενά με την εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Το είδος της εκπαίδευσης που υποστηρίζει διαφέρει από την καλλιέργεια της πίστης και σχετίζεται με την κατανόηση της πολλαπλότητας, ωστόσο μπορεί και να συμπληρώνει την καλλιέργεια της πίστης.
- ▶ Σχετίζεται επίσης με στάσεις και ικανότητες: την αντιμετώπιση του ρατσισμού και του φανατισμού, την ενίσχυση της ανεκτικότητας. Η έρευνα, η εκπαίδευση εκπαιδευτικών και οι αντίστοιχες πηγές θα πρέπει να αναπτύσσονται με βάση αυτές τις αρχές.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα.
- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Γνώση και κριτική προσέγγιση του κόσμου (των θρησκειών και των μη θρησκευτικών κοσμοθεωριών).

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Η εκπαίδευση για τη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις θα πρέπει να είναι διαπαιδαγωγική σε μια πίστη ή ανοικτή και κριτική;
- ▶ Κάποιοι συνδέουν τη θρησκεία με τον εξτρεμισμό. Με ποιο τρόπο θα πρέπει να διαχειριστούν οι εκπαιδευτικοί αυτή τη σύνδεση;
- ▶ Είναι η θρησκεία στοιχείο της ιδιωτικής ή της δημόσιας σφαίρας;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να αξιολογώ τη στάση μου απέναντι στην πολιτισμική πολλαπλότητα, τη θρησκευτική πολλαπλότητα και την ετοιμότητά μου στη διδασκαλία.
- ▶ Θα πρέπει να αποδέχομαι την υπευθυνότητα να ασχολούμαι με θετικό τρόπο με την πολιτισμική και τη θρησκευτική πολλαπλότητα και να είμαι έτοιμος/η να υπερασπίζομαι τις δημοκρατικές αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει να αποτελούν τη βάση της μεθοδολογίας μου.
- ▶ Στην τάξη, οι διαφορετικές θρησκευτικές και μη θρησκευτικές παραδόσεις θα πρέπει να παρουσιάζονται και να συζητούνται δίκαια και χωρίς προκατάληψη, με τρόπο αποδεκτό στα μέλη τους.
- ▶ Στην τάξη, οι νέες και οι νέοι θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διερευνούν και να ανταλλάσσουν απόψεις για τις ιδέες τους σε ατμόσφαιρα ασφάλειας και αλληλοσεβασμού.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ να δεσμευτώ ότι με τη διδασκαλία μου θα ενισχύω αυτές τις αξίες.
- ▶ να προσφέρω καλό παράδειγμα στους μαθητές και στις μαθήτριές μου, τους και τις συναδέλφους μου και στον δημόσιο χώρο.
- ▶ να προωθώ τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και τον διαπολιτισμικό διάλογο, συμπεριλαμβάνοντας τις θρησκευτικές και μη θρησκευτικές τους διαστάσεις.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Συναίσθηση της σημασίας που έχει η θρησκεία τοπικά, εθνικά και παγκόσμια.
- ▶ Ετοιμότητα στην αντιμετώπιση του ρατσισμού, των θρησκευτικών προκαταλήψεων, των διακρίσεων και του φανατισμού.
- ▶ Κατανόηση του θρησκευτικού πλουραλισμού και της φύσης της θρησκείας και των θρησκειών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΣ

Έμφαση

Η δραστηριότητα αυτή εστιάζει στη γνώση και την κατανόηση της πολιτισμικής και θρησκευτικής ετερότητας που υπάρχει στο εθνικό και τοπικό κοινωνικό πλαίσιο όσων συμμετέχουν στην επιμόρφωση. Αφορά στη δημιουργία σημειώσεων ή χάρτη εννοιών για τις εμπειρίες τους στην πολιτισμική και θρησκευτική ετερότητα στη χώρα τους και αν αρμόζει, στη θρησκεία τους ή στη γειτονιά τους.

Συμβουλές

Όπως θα διαπιστώσετε στη συνέχεια, η δραστηριότητα μπορεί να αρχίσει στη διάρκεια ενός μαθήματος στο πανεπιστήμιο ή στο σχολείο, αλλά θα πρέπει να επεκταθεί πέρα από αυτό: για παράδειγμα, όσες και όσοι συμμετέχουν θα πρέπει να ερευνήσουν στη βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο και να συζητήσουν με άλλους στο σχολείο τους. Οι λεπτομέρειες στις σημειώσεις ή στον χάρτη εννοιών θα αναπτυχθούν σταδιακά, στη διάρκεια κάποιων εβδομάδων. Θα πρέπει να προβλέψετε χρόνο ώστε τα μέλη της ομάδας να κάνουν ανατροφοδότηση για τα ευρήματά τους, κάποια στιγμή στο μέλλον.

Στόχοι / μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναπτύξουν γνώση και κατανόηση των υφιστάμενων πολιτισμικών και θρησκευτικών πλειονοτήτων και μειονοτήτων στη χώρα και την περιοχή τους.
- ▶ Να αναπτύξουν γνώση και κατανόηση για τις κύριες μορφές μετανάστευσης μέσα και έξω από τη χώρα και την περιοχή.
- ▶ Να αξιολογούν ζητήματα όπως: με ποιο τρόπο οι παραπάνω παράγοντες επηρεάζουν τη ζωή στο σχολείο και την κοινότητά τους; Τι συνέπειες έχουν για τη διδασκαλία; Τι πολιτική διαθέτει το σχολείο ώστε να αντιμετωπίσει τους παράγοντες αυτούς; Πόσο συχνά επανεξετάζονται; Χρειάζονται ανανέωση ή ενίσχυση;

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα.
- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Γνώση και κριτική προσέγγιση του κόσμου (των θρησκειών και των μη θρησκευτικών κοσμοθεωριών).

Διαδικασία / βήματα

1. Κάντε εισαγωγή στη δραστηριότητα δίνοντας στα μέλη της ομάδας αντίγραφα του υλικού που υπάρχει στη συνέχεια. Τους ζητάτε να δημιουργήσουν ένα σετ σημειώσεων ή έναν χάρτη εννοιών για τον τρόπο που βιώνεται η πολιτισμική και η θρησκευτική ετερότητα στη χώρα τους, και, αν αρμόζει, στην περιοχή ή στη γειτονιά τους. Στη συζήτηση, λάβετε υπόψη σας ερωτήσεις όπως:

- ▶ Ποιες είναι οι αναγνωρισμένες πολιτισμικές και θρησκευτικές πλειονότητες και μειονότητες στη χώρα; Στην περιοχή;
- ▶ Ποιες είναι οι βασικές τάσεις μετανάστευσης προς και από τη χώρα; Την περιοχή;
- ▶ Πώς επηρεάζουν αυτοί οι παράγοντες τη ζωή στο σχολείο και στην κοινότητά του; Με τι συνέπειες για τη διδασκαλία; Ποια είναι η πολιτική του σχολείου γι' αυτούς τους παράγοντες; Πόσο συχνά αναθεωρούνται; Χρειάζονται αναπροσαρμογή ή ενίσχυση;

5 λεπτά

2. Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να χωριστούν σε δυάδες ή μικρές ομάδες και να συζητήσουν τις απαντήσεις τους στα παραπάνω ερωτήματα.

35 λεπτά

3. Πριν δώσετε οδηγίες για τη συνέχεια, ζητήστε από τις δυάδες ή τις ομάδες να ανακοινώσουν το αποτέλεσμα της συζήτησής τους στη ολομέλεια.

15 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να συνεχίσουν την εργασία της πρώτης φάσης της δραστηριότητας, διενεργώντας μια μικρή έρευνα στη βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο. Ίσως χρειαστεί να μιλήσουν με άλλους εκπαιδευτικούς. Με αυτό τον τρόπο, οι σημειώσεις τους ή ο χάρτης εννοιών σταδιακά θα εμπλουτιστεί.

Θα πρέπει να συμφωνήσετε πότε θα ξανασυναντηθείτε μέσα στις επόμενες εβδομάδες, για να ανακοινώσουν τα τελικά αποτελέσματα της έρευνάς τους.

Φύλλο εργασίας – Κεφάλαιο 1, Δραστηριότητα 1

Κάθε χώρα έχει εμπειρίες πολιτισμικής και θρησκευτικής ετερότητας. Δεν υπάρχει κράτος πολιτισμικά ομοιογενές. Κάποιες χώρες έχουν καθιερωμένες εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες, συχνά με μακρά ιστορική παρουσία, κάποιες φορές ακόμη και πριν τη σύσταση του συγκεκριμένου κράτους. Πολλές χώρες έχουν μειονότητες λόγω μετανάστευσης από άλλες χώρες, Ευρωπαϊκές ή μη, κυρίως στη διάρκεια του 20ού και του παρόντος αιώνα.

Η εσωτερική μετανάστευση είναι σύνθετη και συνδέεται με παγκόσμια, αλλά και με περιφερειακά, εθνικά και τοπικά ζητήματα. Όλοι αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με την άποψη ότι η θρησκεία και η πίστη δεν είναι αμιγώς προσωπικά ζητήματα και θα έπρεπε να αποτελούν μέρος της συζήτησης και του δημόσιου διαλόγου. (Οδοδείκτες, σελ. 17).

Δημιουργήστε ένα σετ σημειώσεων ή έναν χάρτη εννοιών για τον τρόπο που βιώνεται η πολιτισμική και η θρησκευτική ετερότητα στη χώρα τους, και, αν αρμόζει, στην περιοχή ή στη γειτονιά σας. Λάβετε υπόψη σας ερωτήσεις σαν τις παρακάτω:

- ▶ Ποιες είναι οι αναγνωρισμένες πολιτισμικές και θρησκευτικές πλειονότητες και μειονότητες στη χώρα; Στην περιοχή;
- ▶ Ποιες είναι οι βασικές τάσεις μετανάστευσης προς και από τη χώρα; Την περιοχή;
- ▶ Πώς επηρεάζουν αυτοί οι παράγοντες τη ζωή στο σχολείο και στην κοινότητά του; Με τι συνέπειες για τη διδασκαλία; Ποια είναι η πολιτική του σχολείου γι' αυτούς τους παράγοντες; Πόσο συχνά αναθεωρούνται; Χρειάζονται αναπροσαρμογή ή ενίσχυση;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΣΕΝΑΡΙΟ: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΜΟΥ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΩΝ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων. Τα μέλη της ομάδας θα κληθούν να φανταστούν ότι μια ομάδα γονέων έχει γράψει επιστολή προς το σχολείο τους, ζητώντας την απαλλαγή των παιδιών τους από μαθήματα για το Ισλάμ, υποστηρίζοντας ότι το Ισλάμ είναι «τρομοκρατική θρησκεία». Σ' αυτή τη βάση θα πρέπει να συνθέσουν απάντηση που να γνωστοποιεί τις θετικές αξίες που πρεσβεύει το σχολείο.

Συμβουλές

Αυτά τα ζητήματα είναι πέραν πάσης αμφιβολίας σύνθετα και δύσκολα. Όμως τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τα διαβιβάζουν ξεκάθαρα. Συνιστάται να ζητήσετε από τα μέλη της ομάδας να συνθέσουν την επιστολή αρκετές φορές, και να την ξαναδιαβάσουν προσπαθώντας να βάλουν τον εαυτό τους στη θέση των γονέων που ανησυχούν.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναγνωρίζουν τις προσωπικές τους αξίες σχετικά με τις θρησκευτικές προκαταλήψεις.
- ▶ Να αναπτύσσουν δεξιότητες και αυτοπεποίθηση στην έκφραση θετικών αξιών και στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα.
- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Γνώση και κριτική προσέγγιση του κόσμου (των θρησκειών και των μη θρησκευτικών κοσμοθεωριών).

Διαδικασία / βήματα

1. Δώστε στα μέλη της ομάδας αντίγραφα του υλικού που έπεται. Καθοδηγήστε τους στην επιστολή σημείο προς σημείο, εξηγώντας και συζητώντας κάθε ερώτηση που πιθανώς θα θέσουν.

15 λεπτά

2. Θα συνθέσετε μια ομαδική επιστολή. Επιλέξτε γραμματέα, κάποιον/α που θα γράφει καθώς θα προχωρεί η διαδικασία και ένα ακόμη πρόσωπο που θα συντονίζει.

- ▶ Συζητήστε: ποια από τα σημεία που δίνονται στο υλικό θα πρέπει να συμπεριληφθούν; Πρέπει να διαμορφωθεί η έκφραση στην επιστολή; Με ποιο τρόπο; Πώς θα πρέπει να αρχίζει και πώς να καταλήγει η επιστολή; Υπάρχουν σημεία που θα πρέπει να συμπεριληφθούν και δεν υπάρχουν στο υλικό; Η συζήτηση θα πρέπει να συνεχιστεί μέχρι να καταλήξει η ομάδα σε μία πρώτη σύνθεση κειμένου.

45 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ο/η γραμματέας διαβάζει την επιστολή. Κάποια μέλη της ομάδας μπορούν να πάρουν τη θέση γονέων με ίδιο ή διαφορετικό παρελθόν ή από διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες, ώστε να προσπαθήσουν να φανταστούν πώς θα αισθάνονταν ή πώς θα αντιδρούσαν αν παραλάμβαναν ή διάβαζαν την επιστολή. Οι πιθανές αντιδράσεις των γονέων ίσως θέσουν τη βάση για την αναδιατύπωση της επιστολής, μέχρι να δημιουργηθεί κοινή αντίληψη στην ομάδα ότι οι θετικές αξίες του σχολείου διατυπώνονται και γνωστοποιούνται καθαρά και αποτελεσματικά. Με τα παραπάνω, στόχος είναι να το σχολείο να καθησυχάσει όλους τους γονείς για τις καλές του προθέσεις, ταυτόχρονα όμως να καταπολεμήσει τις διακρίσεις που εκφράστηκαν από μερίδα γονέων.

15 λεπτά

Φύλλο εργασίας – Κεφάλαιο 1, Δραστηριότητα 2

Ομάδα γονέων έγραψε επιστολή ζητώντας την απαλλαγή των παιδιών τους από κάθε μάθημα που υπάρχει αναφορά στο Ισλάμ. Ο λόγος που επικαλούνται είναι ότι δεν θέλουν τα παιδιά τους να μάθουν κάτι σχετικό με μια «τρομοκρατική θρησκεία».

Σκέφτεστε να αντιμετωπίσετε το γεγονός καλώντας τους γονείς στο σχολείο ώστε να συζητήσετε το ζήτημα, αλλά πιστεύετε ότι είναι καλύτερα να τους απευθύνετε αρχικά πιο επίσημη επιστολή, εξηγώντας τη θέση του σχολείου άρτια και ξεκάθαρα. Σημειώστε ότι το σχολείο θα πρέπει να διαθέτει κάποια συμφωνημένη και εμπειριστατωμένη απάντηση σε παρατηρήσεις σαν κι αυτήν, που να είναι αποδεκτή και εφαρμοστή κατά τον ίδιο τρόπο. Συνθέστε την επιστολή μαζί, ως ομάδα – με τους συναδέλφους σας αν είστε σε σχολείο, με τους συμφοιτητές σας και τους διδάσκοντες, αν είστε σε πανεπιστήμιο. Σημειώστε επίσης, ότι η απάντησή σας θα πρέπει να στηρίζεται στο ενδιαφέρον σας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία.

Καθώς θα συνθέτετε την επιστολή, θα βοηθήσει στη συζήτηση αν λάβετε υπόψη σας τα επόμενα ζητήματα, ένα τη φορά.

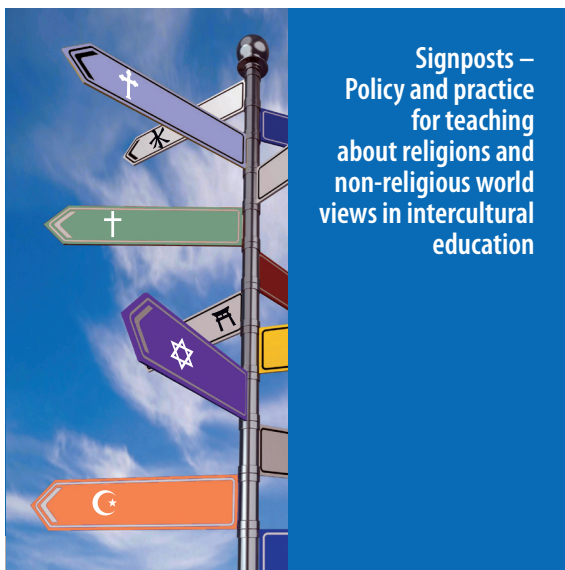
- ▶ Το σχολείο δεν δέχεται τη σύνδεση ανάμεσα στο Ισλάμ και την τρομοκρατία. Η συντριπτική πλειοψηφία των Μουσουλμάνων αποτελείται από ειρηνικούς και νομοταγείς πολίτες.
- ▶ Ταυτόχρονα, η υπεύθυνη εκπαίδευση δε μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι κάποιες ακραίες ομάδες ισχυρίζονται ότι οι πράξεις τους έχουν ως βάση το Ισλάμ. Το γεγονός αυτό προκαλεί περιπλοκές και αντιπαραθέσεις, τις οποίες επιθυμείτε να συζητήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου στο ασφαλές περιβάλλον της τάξης.
- ▶ Η κοινωνία του σχολείου περιλαμβάνει Μουσουλμανικές οικογένειες. Τα παιδιά τους έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν τις πεποιθήσεις τους στην τάξη.
- ▶ Ο βασικός λόγος που το Ισλάμ συμπεριλαμβάνεται στο Πρόγραμμα Σπουδών είναι το θετικό ανθρώπινο παράδειγμα που προσφέρει: την αναζήτηση του απώτερου νοήματος, την έκφραση σεβασμού στην ανθρώπινη ζωή, την αλληλεγγύη προς τον φτωχό και άλλες βασικές Ισλαμικές αξίες.
- ▶ Επιπρόσθετος λόγος είναι η πρόωθηση της κατανόησης και της καλής σχέσης ανάμεσα σε διαφορετικούς νέους ανθρώπους στο περιβάλλον του σχολείου, αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία. Σ' αυτό το πλαίσιο, όλοι οι νέοι έχουν το δικαίωμα να ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο και να εκφράζουν τις προσωπικές τους αντιλήψεις με ευαισθησία και σεβασμό. Δεν υπάρχει περίπτωση η θρησκεία ή κάποια από τις θρησκείες να διδάσκονται με σκοπό να εντάξουν σ' αυτές τους μαθητές και τις μαθήτριες του σχολείου.
- ▶ Σε κάθε περίπτωση, δεν θα επιτραπεί σε κάποιον μαθητή να υπερασπιστεί κάποια ακρότητα ή βία κάθε είδους στο σχολείο. Όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν δικαίωμα στην προστασία από τον εξτρεμισμό, εκφράσεις ή πράξεις βίας και το σχολείο, αν κριθεί απαραίτητο, θα εμπλέξει την αστυνομία για την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων.

Πιθανώς υπάρχουν και άλλα σημεία που θα θελήσετε να συζητήσετε ή να συμπεριλάβετε. Αναμφίβολα αυτά τα ζητήματα είναι περίπλοκα και δύσκολα, είναι απαραίτητο όμως να διασφαλίσετε ότι επικοινωνείτε με πολύ ξεκάθαρο τρόπο, οπότε αξίζει τον κόπο να σχεδιάσετε την επιστολή περισσότερες από μια φορές, προσπαθώντας παράλληλα να μπειτε στη θέση των γονέων που ανησυχούν, κάθε φορά που διαβάζετε κάποιο από τα σχέδιά σας.

Κεφάλαιο 2

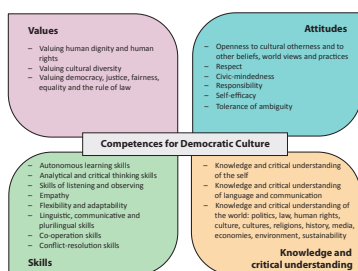
Εισαγωγή στους Οδοδείκτες και στην βασική τους θεματολογία

Βασικά σημεία

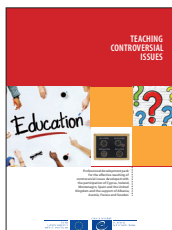
- ▶ Η οδηγία σχετίζεται με το σύνολο του σχολικού ήθους και όχι μόνο με τα μαθήματα.
- ▶ Οι θρησκείες και οι μη θρησκευτικές πεποιθήσεις παρουσιάζονται ως κλάδος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σκοπό την προαγωγή της κατανόησης της γλώσσας και των πρακτικών εκείνων που είναι μέλη τους.
- ▶ Είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητό το νόημα της θρησκευτικής γλώσσας όπως το χρησιμοποιούν οι πιστοί μιας θρησκείας, συμπεριλαμβανομένων και των εκφράσεων της πίστης τους, των αξιών και των συναισθημάτων τους, καθώς και της ιστορίας των θρησκειών, των πρακτικών τους, της τέχνης και των τόπων λατρείας.
- ▶ «Θρησκευτική κατανόηση» σημαίνει συνήθως την θρησκευτική καλλιέργεια ή την διαποίμανση. Η «κατανόηση των θρησκειών» αφορά την ανάπτυξη κατανόησης για ποικιλία θρησκευτικών και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων.
- ▶ Η Οδηγία συμπεριλαμβάνει επίσης την κατανόηση των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων. – το Κεφάλαιο 7 ασχολείται ιδιαίτερα με ζητήματα ενσωμάτωσης μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στη μελέτη της θρησκείας.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα, (την διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές).
- ▶ Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία.
- ▶ Ικανότητες αυτόνομης μάθησης.
- ▶ Ικανότητες ακρόασης και παρατήρησης.
- ▶ Ενσυναίσθηση.
- ▶ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού και του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών, της ιστορίας, βιωσιμότητα).

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Η διδασκαλία για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης διαφέρει από την καθοδήγηση ή την διαπαιδαγώγηση σε μια συγκεκριμένη θρησκευτική κατεύθυνση.
- ▶ Καθώς αναπτύσσει κάποια κατανόηση για μια διαφορετική θρησκευτική θέση, είναι δυνατόν να εγείρει θρησκευτικά ή θεολογικά ερωτήματα. Με αυτό τον τρόπο, είναι δυνατόν να αναπτύξει «θρησκευτική κατανόηση»
- ▶ Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στη θρησκευτική εκπαίδευση ως μέσου εμβάθυνσης της θρησκευτικής κατανόησης των νέων και της «θρησκευτικής κατανόησης» ως ένταξής τους σε έναν συγκεκριμένο τρόπο θρησκευτικής ζωής;
- ▶ Πώς ορίζουμε, συμπεριλαμβάνουμε ή αντιμετωπίζουμε μη θρησκευτικές πεποιθήσεις μαζί με θρησκείες;
- ▶ Ποιες είναι οι κατάλληλες αρχές για την επιλογή της γνώσης; Ποια θα έπρεπε να είναι η ισορροπία των πηγών για μελέτη, σε σχέση με το προσωπικό συγκεκριμένο πλαίσιο του καθενός και την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να ξεκαθαρίσω τη διαφορά στους στόχους που υπηρετεί η καλλιέργεια μιας συγκεκριμένης θρησκευτικής οπτικής και η διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και να αποδεχθώ τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ▶ Θα πρέπει να αναπτύσω κατανόηση για τις διαφορετικές θρησκευτικές θέσεις και να αποκτώ την αντίστοιχη γνώση, τις ικανότητες και τη στάση που απαιτούνται ώστε να παρουσιάζω τα θρησκευτικά και θεολογικά ερωτήματα που εγείρονται.
- ▶ Θα πρέπει να κατανοώ τα ζητήματα που εγείρονται όταν παρουσιάζω μη θρησκευτικές πεποιθήσεις παράλληλα με θρησκείες.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα πρέπει να βοηθώ τους μαθητές και τις μαθήτριές μου να κατανοούν τη γλώσσα, την πίστη και τις αξιώσεις όσων έχουν θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές απόψεις μέσα στην κοινωνία.
- ▶ Θα πρέπει να αναπτύσω μεθόδους που θα βοηθούν τους μαθητές να κατανοούν τη θρησκευτική γλώσσα από την πλευρά των θρησκευόμενων, καθώς επίσης και να αναπτύξουν ευαισθησία έναντι των παραδοχών και αξιών που ενστερνίζονται αυτή την στιγμή.
- ▶ Θα πρέπει να ενδυναμώνω και να αναπτύσω την δεξιότητα των μαθητών να κατανοούν τις θρησκευτικές και μη θρησκευτικές αντιλήψεις των άλλων.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Μπορώ να οργανώνω συναντήσεις και επικοινωνία με θρησκευόμενους και/ή με τα κείμενά τους, τις ιστορίες, την πρακτική, τα δόγματα κλπ.
- ▶ Μπορώ να χρησιμοποιώ μεθόδους διδασκαλίας που επιτρέπουν στους μαθητές να διερευνούν τον κόσμο της θρησκείας, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές επιλογές της οικογένειάς τους.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Φαντασία και ενσυναίσθηση ούτως ώστε να ενεργοποιώ στους μαθητές και στις μαθήτριές μου την κατανόηση της θρησκευτικής γλώσσας από την πλευρά του θρησκευόμενου.
- ▶ Γνώση, αλλά και συγκεκριμένες στάσεις και δεξιότητες που αναπτύσσουν την ευαισθησία και την κατανόηση της πίστης και των αξιών των άλλων, καθώς επίσης αξίες που επιβεβαιώνουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.
- ▶ Γνώση και κατανόηση για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις που είναι διαφορετικές από τη δική μου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στην διερεύνηση της προσωπικής γνώσης και των δεξιοτήτων που απαιτούνται ώστε να ασχοληθεί κάποιος με τη θρησκεία ως πολιτισμικό φαινόμενο, χωρίς να την παρουσιάζει μόνο ως ανθρώπινη πολιτισμική έκφραση ή να την μειώνει στα όρια του ανθρώπινου πολιτισμού. Τελικά, αυτή η δραστηριότητα προσπαθεί να διερευνήσει τα όρια της κατανόησης του νοήματος της θρησκευτικής πίστης, των αξιών, των συναισθημάτων και της γλώσσας από την πλευρά του θρησκευόμενου.

Συμβουλές

Η δραστηριότητα μπορεί να εφαρμοστεί σε περισσότερα επίπεδα, ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και τη γνώση των μελών της ομάδας για διάφορες θρησκείες. Χρησιμοποιεί φιγούρες που δείχνουν στάσεις προσευχής σε διαφορετικές θρησκείες. Ο εκπαιδευτής μπορεί να τις χρησιμοποιήσει όλες, χωρίς να αναφερθεί σε συγκεκριμένες θρησκείες ή να επιλέξει φιγούρες από μια ή περισσότερες θρησκείες, ή να ζητήσει από τα μέλη της ομάδας να αναζητήσουν πληροφορίες για την προσευχή σε διαφορετικές θρησκείες. Οι φιγούρες μπορούν να χρησιμοποιηθούν με δύο πρόσθετους τρόπους: σε μια σελίδα, όπου ο εκπαιδευτής θα τις επαναδιατάξει ή ως κάρτες με ανάλογη χρήση.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

- ▶ Να ανακαλύπτουν, οργανώνουν και αναπτύσσουν κατάλληλα δεδομένα (που συνδέονται π.χ. με την ιστορία, τα κείμενα, την τέχνη, την πρακτική και τον πολιτισμό των θρησκειών) ούτως ώστε να αναπτύξουν διαθρησκευτικές δεξιότητες.
- ▶ Να κατανοούν, αναλύουν και αξιολογούν εκπαιδευτικές μεθόδους και διδακτικές στρατηγικές που απαιτούνται ώστε να ασχοληθούν με προσωπικά και διδακτικά ζητήματα σχετικά με τη θρησκεία.
- ▶ Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και να λαμβάνουν υπόψη τα όριά της στην κατανόηση.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα, την διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές.
- ▶ Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία.
- ▶ Ενσυναίσθηση.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού και του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών).

Διαδικασία / βήματα

1. Χωρίστε σε ομάδες τεσσάρων ή πέντε μελών.
2. Μοιράστε το Φύλλο Εργασίας 1, ένα αντίγραφο ανά μέλος.
3. Σε δεδομένο χρόνο, κάθε ομάδα επιλέγει τέσσερις κοινές φιγούρες.
4. Ανατροφοδότηση, με πιθανή χρήση των παρακάτω ερωτήσεων:
 - ▶ Πώς αισθανθήκατε όταν είδατε τις φιγούρες;
 - ▶ Σας δημιουργήθηκαν ερωτήσεις;
 - ▶ Δημιούργησε κάποια από τις ερωτήσεις ένταση;
 - ▶ Με ποιο τρόπο επιλέξατε τις δικές σας τέσσερις τις φιγούρες;
 - ▶ Πώς αποφάσισε η ομάδα; Ποια κριτήρια έθεσε; (π.χ. κριτήρια σχετικά με τη θρησκεία που απεικονίστηκε, τις γνώσεις σας ή την έλλειψή τους;)
5. Μοιράστε το Φύλλο Εργασίας 2, ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα.
6. Σε δεδομένο χρόνο, μοιράστε τις Πηγές: «Πεδίο εφαρμογής και Ορισμοί» και «Εκπαιδευτικές Προϋποθέσεις». Δώστε χρόνο στις ομάδες να διαβάσουν τα κείμενα και να συζητήσουν. Ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και τις ανάγκες της ομάδας, αποφασίστε αν θα δώσετε τη μία ή και τις δύο Πηγές.
7. Μοιράστε το Φύλλο Εργασίας 3, ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα.

8. Παρουσιάστε τα πόστερ με τις περιγραφές των μαθημάτων σε «Αγορά»: Τοποθετήστε τα πόστερ στους τοίχους, σε απόσταση το ένα από το άλλο. Δώστε έναν αριθμό (1,2,3,4,5) σε κάθε μέλος κάθε ομάδας. Δημιουργήστε καινούριες ομάδες με τους αριθμούς (όλα τα 1 μαζί, τα 2, τα 3 κλπ). Οι ομάδες στέκονται μπροστά από τα πόστερ. Το μέλος της ομάδας που έφτιαξε το πόστερ το παρουσιάζει στα άλλα μέλη. Οι ομάδες κινούνται ανά δύο λεπτά με τη φορά του ρολογιού στο επόμενο πόστερ, και η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρι όλες οι ομάδες να περάσουν από όλα τα πόστερ.
9. Ανατροφοδότηση με πιθανή χρήση των παρακάτω ερωτήσεων:
- ▶ Τι αισθήματα σας δημιούργησε η διαδικασία;
 - ▶ Τι σας άρεσε και τι σας δυσκόλεψε στον σχεδιασμό του μαθήματός σας;
 - ▶ Ποιες είναι οι ελάχιστες απαιτούμενες πληροφορίες για τη διδασκαλία του θέματος;
 - ▶ Πώς αλλάζει ο στόχος του μαθήματος ανάλογα με τα διαφορετικά επίπεδα πληροφοριών;
 - ▶ Σας φάνηκε χρήσιμη αυτή η δραστηριότητα ως μέρος επιμόρφωσης εκπαιδευτικών; Τι θα κρατούσατε; Τι θα αλλάζατε;
 - ▶ Πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η συζήτηση για την προσευχή ώστε να θέσει και να αναπτύξει προσωπική επίγνωση, συναίσθηση ή κατανόηση για τις αξίες και τα πιστεύω των άλλων, με σεβασμό στην αξιοπρέπειά τους;

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

Αντικαταστήστε τα βήματα 7 και 8 (δεν θα χρειαστείτε το Φύλλο Εργασίας 3 σε αυτή την περίπτωση):

10. Ζητείστε από τις ομάδες να δημιουργήσουν μια ιστορία, χρησιμοποιώντας τις τέσσερις φιγούρες που έχουν διαλέξει, συμπεριλαμβάνοντας τις βασικές ιδέες του κειμένου Πεδίο εφαρμογής και Ορισμοί (Πηγή 1) και/ή του κειμένου Εκπαιδευτικές προϋποθέσεις (Πηγή 2).
11. Κάθε ομάδα έχει 5 λεπτά για να παρουσιάσει την ιστορία της. Η επιλογή του τρόπου παρουσίασης ανήκει στην ομάδα (γραπτά, με ζωγραφική, παγωμένη εικόνα, παιχνίδι ρόλων κλπ.) Οι ομάδες που παρακολουθούν, προσπαθούν να ανακαλύψουν ποια στοιχεία των Πηγών χρησιμοποιούνται.
12. Ανατροφοδότηση όπως παραπάνω.

Φύλλο Εργασίας 1 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 1

■ Γράψτε τρία πράγματα που παρατηρείτε.

■ Ποιες ομοιότητες βλέπετε στις φιγούρες;

■ Ποιες διαφορές βλέπετε στις φιγούρες;

■ Γράψτε τρεις σκέψεις που σας δημιουργούν οι φιγούρες.

■ Γράψτε τρία πράγματα που σας κάνουν οι φιγούρες να αναρωτιέστε .

Αφού απαντήσετε στις ερωτήσεις, συζητήστε στην ομάδα και στη συνέχεια διαπραγματευτείτε ώστε να επιλέξετε ως ομάδα δύο φιγούρες: εκείνη που η ομάδα θεωρεί ως την πιο οικεία κι εκείνη που είναι η λιγότερο οικεία.

Φύλλο Εργασίας 2 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 1

Με τη ματιά του πιστού

Διαλέξτε στην ομάδα σας μία φιγούρα, την πιο οικεία ή την λιγότερο οικεία.

Είστε αόρατοι, οπότε μπορείτε να πλησιάσετε τη φιγούρα χωρίς να σας πάρει είδηση.

■ Που βρίσκεται η φιγούρα;

■ Τι ακούγεται εκεί;

■ Τι κάνει η φιγούρα;

■ Τι βλέπει;

■ Τι λέει;

■ Τι σημασία έχει αυτή η πράξη για τον ίδιο/την ίδια;

Φύλλο Εργασίας 3 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 1

Προετοιμασία μαθήματος

Το θέμα του μαθήματός σας είναι η προσευχή.

■ Ποιες πληροφορίες χρειάζεστε για να προετοιμάσετε το μάθημά σας;

Αν το σχέδιό σας αναφέρεται γενικά στην προσευχή στη θρησκεία:

Αν το σχέδιό σας αναφέρεται σε μία ή περισσότερες θρησκείες:

■ Ποιες προσωπικές στάσεις ή δεξιότητες χρειάζεστε ώστε να διδάξετε την προσευχή στη θρησκεία;

■ Ποιες διδακτικές μεθόδους σκοπεύετε να ακολουθήσετε στη διδασκαλία σας;

■ Πόσο πλατιά και σε ποιο βάθος έχετε τη δυνατότητα να βοηθήσετε τους μαθητές σας να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να σεβαστούν ιδέες και πράξεις που μπορεί να διαφέρουν από τις δικές τους;

Δημιουργήστε ένα πόστερ στο οποίο θα παρουσιάσετε την προετοιμασία του μαθήματός σας για την προσευχή στη θρησκεία, λαμβάνοντας υπόψη τα δύο κείμενα από τους Οδοδείκτες (δες Φύλλο Εργασίας 4)

Επιλέξτε τι θα χρησιμοποιήσετε για το πόστερ σας: λέξεις, ζωγραφιές, πίνακες στοιχείων, εννοιολογικούς χάρτες κλπ.

Πηγή 1 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 1

Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί

Από τους Οδοδείκτες σ. 130

1. Στόχος της Σύστασης είναι να εξασφαλίσει ότι η παιδαγωγική διάσταση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης λαμβάνεται υπόψη ως συνεισφορά στην ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη και της συμμετοχικότητας, καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπολιτισμικού διαλόγου, στα ακόλουθα επίπεδα:
 - ▶ στην εκπαιδευτική πολιτική, υπό τη μορφή ξεκάθαρων εκπαιδευτικών αρχών και στόχων,
 - ▶ στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κυρίως μέσα από ανοιχτές δομές μάθησης και πολιτικές ενσωμάτωσης,
 - ▶ στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προσωπικού, μέσα από κατάλληλη κατάρτιση.
2. Για τους σκοπούς της παρούσας Σύστασης οι θρησκείες και οι μη θρησκευτικές πεποιθήσεις νοούνται ως πολιτισμικά γεγονότα, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής ετερότητας.
3. Οι θρησκευτικές και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις είναι πολυποίκιλα και πολυσύνθετα φαινόμενα, δεν είναι μονολιθικές. Επιπρόσθετα, οι άνθρωποι έχουν θρησκευτικές και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις σε διαφορετικό βαθμό και για διαφορετικούς λόγους. Για κάποιους, τέτοιες πεποιθήσεις είναι βασικές και μπορεί να είναι θέμα επιλογής, για άλλους είναι δευτερεύουσας σημασίας και μπορεί να είναι θέμα ιστορικών συνθηκών. Γι' αυτό το λόγο, η παιδαγωγική διάσταση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να αντανακλά αυτού του είδους την ετερότητα και την πολυπλοκότητα, σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Πηγή 2 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 1

Εκπαιδευτικές προϋποθέσεις

από τους Οδοδείκτες, σ.σ. 133-134:

Διδακτικές πτυχές της διαπολιτισμικής προσέγγισης των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στην εκπαίδευση

4. Προκειμένου να ενθαρρύνουμε την ένταξη της ετερότητας των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στην εκπαίδευση και να προωθήσουμε τον διαπολιτισμικό διάλογο, οι ακόλουθες εκπαιδευτικές προϋποθέσεις και μέθοδοι διδασκαλίας θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως λίαν πρόσφορα παραδείγματα:
 - 4.1 Εκπαιδευτικές προϋποθέσεις:
 - ▶ ευαισθησία στην ισότιμη αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου.
 - ▶ αναγνώριση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως αξιών που πρέπει να εφαρμοστούν πέρα από τη θρησκευτική και πολιτισμική ετερότητα,
 - ▶ διαπροσωπική επικοινωνία και ικανότητα ενσυναίσθησης, ώστε να δημιουργηθεί περιβάλλον που να ενισχύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη και την κατανόηση,
 - ▶ συνεργατική μάθηση που να επιτρέπει την ένταξη και τη συμμετοχή ανθρώπων από όλες τις παραδόσεις,
 - ▶ πρόβλεψη ασφαλούς χώρους μάθησης όπου να ενθαρρύνεται η έκφραση, χωρίς να υπάρχει φόβος κατάκρισης ή γελοιοποίησης,
 - 4.2 Διάφορες μέθοδοι μάθησης:
 - ▶ χρήση προσομοιώσεων, για να δημιουργηθεί περιβάλλον διδασκαλίας που να περιλαμβάνει διάλογο, διλήμματα και αναστοχασμό,
 - ▶ ενθάρρυνση των μαθητών να σκέπτονται με αντικειμενικότητα ζητήματα που αφορούν στην προσωπική τους ύπαρξη, αλλά και στην ύπαρξη των άλλων, καθώς και τις αντίστοιχες απόψεις,
 - ▶ παιχνίδι ρόλων σε μια προσπάθεια να αναπαραχθούν και να γίνουν κατανοητές οι απόψεις και τα συναισθήματα των άλλων,
 - ▶ χρήση των «ζωντανών βιβλιοθηκών»,

- ▶ συνεργασία μάλλον παρά ανταγωνισμός, ώστε να δημιουργηθεί θετική αυτο-εικόνα,
- ▶ ανάπτυξη κατάλληλων παιδαγωγικών προσεγγίσεων όπως:
 - φαινομενολογική προσέγγιση, με στόχο να καλλιεργηθεί η γνώση και η κατανόηση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, καθώς και ο σεβασμός προς τους άλλους, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.
 - διερμηνευτική προσέγγιση, η οποία ευνοεί την ευελιξία στην κατανόηση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων και αποφεύγει να τις εντάσσει σε άκαμπτο προκαθορισμένο πλαίσιο,
 - μια προσέγγιση που να προσφέρει στους μαθητές την ικανότητα να σέβονται και να διαλέγονται με άλλους που έχουν διαφορετικές αξίες και ιδέες,
 - συν κειμενική προσέγγιση που να συνυπολογίζει τις τοπικές και τις διεθνείς συνθήκες μάθησης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στην διαθρησκευτική δεξιότητα ως πολιτική που αφορά το σύνολο του σχολείου. Όπως αναφέρεται στους *Οδοδείκτες* (σελ. 24), «η οδηγία δεν θα πρέπει να ιδωθεί μόνο σε σχέση με την τάξη αλλά και με τη διαμόρφωση πολιτικής του συνόλου του σχολείου για την ετερότητα (συνεισφέροντας στην διαπολιτισμική εκπαίδευση)»

Συμβουλές

Η δραστηριότητα εισάγει και προετοιμάζει την ενασχόληση με ζητήματα που άπτονται της θρησκευτικής ταυτότητας των μελών της σχολικής κοινότητας (διευθυντές/τριες, εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες, προσωπικό, γονείς). Ανάλογα με τον χρόνο που διατίθεται, αλλά και με τις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε κοινωνικού περιβάλλοντος, υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι να εργαστεί κάποιος με υποθέσεις εργασίας σαν κι αυτήν, όπως αναφέρεται παρακάτω στη διαδικασία/βήματα. Μπορείτε να αντικαταστήσετε την υπόθεση εργασίας με άλλη, από τα ΜΜΕ. Λάβετε υπόψη σας ότι το να χρησιμοποιήσει κάποιος υποθέσεις που δε σχετίζονται άμεσα και δεν αναφέρονται σε χώρους, υποθέσεις και πρόσωπα του σχολείου ή της τοπικής κοινότητας, είναι ασφαλέστερο και πιο αποτελεσματικό.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναλύουν τη θρησκευτική διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως απαραίτητο στοιχείο για την πολιτική του σχολείου ως συνόλου, σε σχέση με την ετερότητα και την παρουσίαση συμπερασμάτων.
- ▶ Να ερευνούν τρόπους με τους οποίους η διδασκαλία των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων υπερβαίνει τα όρια ενός μαθήματος και σχετίζεται με το ήθος των σχολείων.

Δεξιότητες που συνδέονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής ετερότητας
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (την διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές).
- ▶ Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία.
- ▶ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού και του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών, της ιστορίας, της βιωσιμότητας).

Διαδικασία / βήματα

Αν δεν έχετε πολύ χρόνο στη διάθεσή σας, χρησιμοποιήστε μόνο το Υλικό 1. Αν έχετε χρόνο, χρησιμοποιήστε και το Υλικό 2, πριν ή μετά το Υλικό 1. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το Υλικό 2 μετά το Φύλλο Εργασίας, ζητώντας από τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν αν οι παραπάνω πληροφορίες αλλάζουν κάτι. Μπορείτε επίσης να συζητήσετε την επιρροή που ασκούν τα ΜΜΕ ή τα κοινωνικά δίκτυα, καθώς επίσης ζητήματα πολιτισμικής ετερότητας.

1. Δημιουργήστε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε προσώπων.
2. Μοιράστε το Υλικό 1 και το Υλικό 2, ένα αντίγραφο ανά ομάδα.
3. Αφού διαβάσουν το άρθρο στις ομάδες, δώστε τους χρόνο να συζητήσουν για την υπόθεση.
4. Μοιράστε το Φύλλο Εργασίας 1, δίνοντας ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα.
5. Δώστε χρόνο στις ομάδες, ώστε να αναλύσουν κάθε ζήτημα που τίθεται και να απαντήσουν και στις έξι ερωτήσεις.
6. Κάθε ομάδα δημιουργεί πόστερ, όπου παρουσιάζει τις προτάσεις της.
7. Ανατροφοδότηση, με πιθανή χρήση των παρακάτω ερωτήσεων:
 - ▶ Τι αισθήματα σας προκάλεσε η διαδικασία;
 - ▶ Τι σας φάνηκε ενδιαφέρον και τι δύσκολο σ' αυτή τη δραστηριότητα;
 - ▶ Ποια πιθανά εμπόδια είναι δυνατόν να συναντήσετε στην εφαρμογή των προτάσεών σας;
 - ▶ Σ' αυτή τη δραστηριότητα τι θα κρατούσατε και τι θα αλλάζατε;

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

1. Χωρίστε τα μέλη σε δύο ομάδες, αν είναι δυνατόν, βάλτε τους να εργαστούν σε διαφορετικά δωμάτια.
2. Δώστε σε κάθε ομάδα μια κάρτα ρόλου (Φύλλο Εργασίας 2) και ζητήστε τους να κάνουν ότι απαιτεί ο ρόλος τους.
3. Αφήστε χρόνο ώστε να συζητήσουν το ρόλο τους. Στη συνέχεια, ρωτήστε τους εκπαιδευτικούς αν αποφάσισαν να συναντήσουν τους μαθητές.
4. Σε αυτή την περίπτωση, φέρτε τις δύο ομάδες στον ίδιο χώρο. Κάθε ομάδα επιλέγει τρεις εκπροσώπους που θα μιλήσουν στους άλλους.
5. Σε κάθε περίπτωση, φέρτε τις δύο ομάδες στον ίδιο χώρο, αφού έχουν συζητήσει και αποφασίσει τι θα κάνουν.
6. Σε ολομέλεια, κάντε ανατροφοδότηση στη δραστηριότητα, με πιθανή χρήση των παρακάτω ερωτήσεων:
 - ▶ Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της συνάντησης;
 - ▶ Πως αισθανθήκατε;
 - ▶ Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι συνέβη αυτό το γεγονός;
 - ▶ Υπάρχει διέξοδος;

Υλικό 1 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 2

Μελέτη περίπτωσης: Ο Αχμέντ Μωχάμεντ έφτιαξε ένα ρολόι

Όταν ο Αχμέντ Μωχάμεντ πήγε στο σχολείο, στο Ίρβιν του Τέξας, τη Δευτέρα το πρωί, ήταν ενθουσιασμένος. Έφηβος, με όνειρο να γίνει μηχανικός, ήθελε να δείξει στην καθηγήτριά του το ηλεκτρονικό ρολόι που είχε φτιάξει από μια κασετίνα μολυβιών.

Η μέρα του δεκατετράχρονου κατέληξε στο να τιμωρηθεί αντί να επιβραβευτεί, διότι το σχολείο κάλεσε την αστυνομία και ο Μωχάμεντ συνελήφθη.

«Έφτιαξα ένα ρολόι για να εντυπωσιάσω την καθηγήτριά μου» είπε στους δημοσιογράφους την Τετάρτη, «αλλά όταν της το έδειξα, αισθάνθηκε ότι απειλείται. Λυπάμαι που της δημιουργήθηκε τόσο λάθος εντύπωση».

Ο Αχμέντ μίλησε στα ΜΜΕ που συγκεντρώθηκαν στην αυλή του σπιτιού του, φορώντας το ίδιο μπλουζάκι της ΝΑΣΑ που φόραγε στη φωτογραφία της σύλληψής του. Σ' αυτή τη φωτογραφία φαίνεται μπερδεμένος και αναστατωμένος που οδηγήθηκε έξω από το σχολείο με χειροπέδες.

«Με συνέλαβαν και μου είπαν ότι θέλοντας να κάνω φάρσα με βόμβα, ψεύτικη βόμβα, διέπραξα αδίκημα», εξήγησε ο νεαρός στο κανάλι μας αργότερα, όταν οι αρχές τον είχαν απελευθερώσει.

Ο εκπρόσωπος της αστυνομίας του Ίρβιν, James McLellan, δήλωσε στον σταθμό μας «προσπαθήσαμε να ρωτήσουμε τον νεαρό τι ήταν αυτό που είχε και απλά μας έλεγε μόνο ότι ήταν ένα ρολόι».

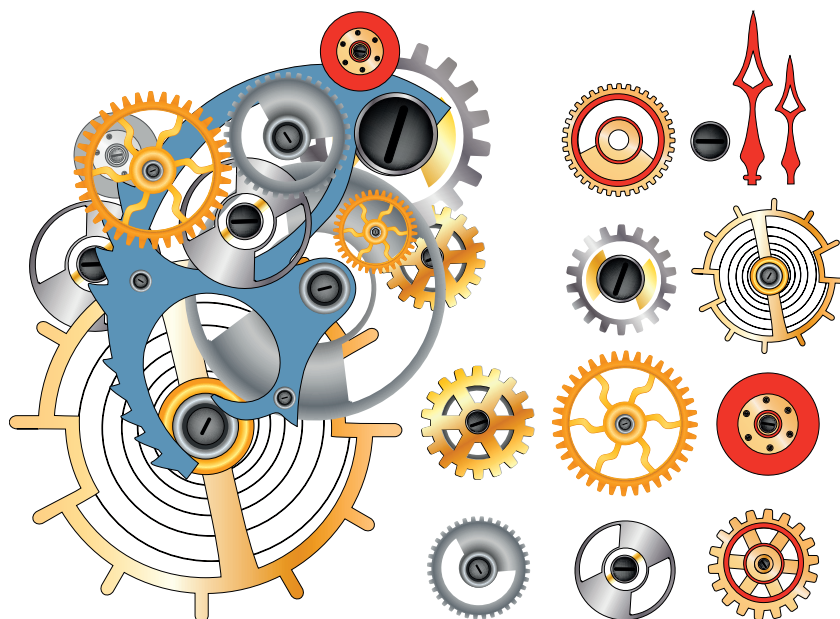
Ε, λοιπόν, ο νεαρός το έκανε αυτό, διότι ήταν πράγματι ρολόι, είπε.

Την Τετάρτη η αστυνομία ανακοίνωσε ότι δεν θα αποδοθούν κατηγορίες στον έφηβο.

Ο αρχηγός της αστυνομίας, Larry Boyd δήλωσε ότι ο Αχμέντ θα έπρεπε να ήταν πιο «πρόθυμος» και να πει περισσότερα από το να περιγράψει ότι αυτό που κατασκεύασε ήταν ρολόι. Προσέθεσε ότι οι αρχές αποφάσισαν ότι ο έφηβος δεν είχε πρόθεση να πανικοβάλεει κάποιον και πως η συσκευή, αυτό που ο αρχηγός αποκάλεσε «αυτοσχέδιο πείραμα» ήταν αθώα.

Ο Αχμέντ, που φιλοδοξεί να πάει στο MIT, δήλωσε ότι ήταν ευχαριστημένος διότι οι κατηγορίες αποσύρθηκαν και δεν έδειξε ενοχλημένος που δεν του ζήτησε συγγνώμη η αστυνομία για τη σύλληψή του. Αφότου ανέφερε ότι ανακρίθηκε από την αστυνομία χωρίς την παρουσία δικηγόρου, η δικηγόρος του, Linda Moreno, δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι δεν θα απαντήσουν σε περισσότερες ερωτήσεις για την νομική διαδικασία που θα ακολουθήσουν.

Ο Αχμέντ έχει πάρει αποβολή μέχρι την Πέμπτη, αλλά, όπως δήλωσε, σκέφτεται να ζητήσει μεταγραφή σε άλλο σχολείο.

Υλικό 2 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 2

Αντιδράσεις στα κοινωνικά δίκτυα

Οργή για το γεγονός – ενώ πολλοί αναφέρουν ότι ο μαθητής στοχοποιήθηκε επειδή είναι Μουσουλμάνος- απλώθηκε στα κοινωνικά δίκτυα καθώς το #StandWithAhmed έλαβε παγκόσμια έκταση στο Τουίτερ με περισσότερα από 100.000 μηνύματα την Τρίτη το πρωί. Η σελίδα του σχολείου στο Facebook γέμισε με σκληρή κριτική για τον τρόπο που συμπεριφέρθηκαν στον έφηβο και το χάσταγκ #engineersforahmed αποκτά ολόένα και περισσότερη δημοτικότητα.

Ο πατέρας του έφηβου είδε τον γιο του περιστοιχισμένο από αστυνομικούς.

Ο πατέρας του Αχμέντ, Μωχάμεντ Ελχασσάν Μωχάμεντ, μετανάστης από το Σουδάν και δύο φορές υποψήφιος για την προεδρία, στη χώρα του, είπε στο CNN την Τετάρτη ότι αναστατώθηκε διότι το σχολείο δεν επικοινωνήσει αμέσως μαζί του, για να του αναφέρει την κατάσταση.

Το πρώτο που άκουσε ήταν όταν η αστυνομία του τηλεφώνησε λέγοντάς του ότι ο γιος του κατηγορήθηκε ότι είχε στην κατοχή του μια ψεύτικη βόμβα, είπε ο Μωχάμεντ. Έτρεξε στο αστυνομικό τμήμα, όπου είδε τον γιο του με χειροπέδες, περιστοιχισμένο από πέντε αστυνομικούς. Ο Αχμέντ του είπε ότι ζήτησε να του τηλεφωνήσει, αλλά οι αστυνομία του απάντησε ότι δεν μπορούσε διότι είχε συλληφθεί.

Είπε επίσης ότι όταν κάλεσαν τον Αχμέντ να βγει από την τάξη, τον οδήγησαν σε ένα δωμάτιο με τέσσερις αστυνομικούς, ο ένας από τους οποίους είπε: «Βέβαια, αυτός φαντάστηκα ότι θα είναι».

Ένας δημοσιογράφος, στην ενημέρωση τύπου ρώτησε τον αρχηγό Boyd αν το θρήσκευμα ή η πολιτιστική ταυτότητα του νεαρού έπαιξε ρόλο στον τρόπο που τον χειρίστηκαν. Ο αρχηγός το αρνήθηκε και εγκωμίασε τη σχέση του αστυνομικού τμήματος με τη Μουσουλμανική κοινότητα του Ίρβιγκ. Πρόσθεσε όμως ότι «ζούμε σε μια εποχή που δε μπορείς να φέρεις τέτοια πράγματα στο σχολείο».

Στην ενημέρωση του τύπου την Τετάρτη, εκπρόσωπος του τοπικού ανεξάρτητου σχολείου του Ίρβιγκ ανέφερε στους δημοσιογράφους ότι ο τρόπος που περιγράφηκε η εμπειρία του νεαρού στα ΜΜΕ ήταν «ανισόρροπη»

Δεν δέχθηκε να εξηγήσει γιατί, επικαλούμενη την ανάγκη να προστατευθεί η ιδιωτικότητα του μαθητή.

Η δήλωσή της ανέβηκε στην ιστοσελίδα της περιφέρειας την Τετάρτη. «Όταν η οικογένεια δώσει γραπτή άδεια για να συζητηθεί το γεγονός, το σχολείο θα δώσει περισσότερες πληροφορίες», ανέφερε.

Η αστυνομία δήλωσε ότι η καθηγήτρια που τρομοκρατήθηκε και πήγε τον Αχμέντ στον διευθυντή του σχολείου, είναι καθηγήτρια Αγγλικών.

Όπως αναφέρεται στη δήλωση του σχολείου: «Ζητάμε από τους μαθητές μας και το προσωπικό να αναφέρουν αμέσως όποιο ύποπτο αντικείμενο ή συμπεριφορά πέσει στην αντίληψή τους. Αν κάτι είναι έξω από τα όρια του συνηθισμένου, η πληροφορία πρέπει να αναφερθεί άμεσα στον διευθυντή του σχολείου και/ή στην αστυνομία, οπότε και να είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί άμεσα. Θα παίρνουμε πάντοτε τα αναγκαία μέτρα για να προστατέψουμε τους μαθητές μας και να διατηρήσουμε την σχολική κοινότητα όσο το δυνατόν ασφαλέστερη».

Πηγή των Υλικών 1 και 2: Ashley Fantz, Steve Almasy and Anne Claire Stapleton, MUSLIM TEEN AHMED MOHAMMED CREATES CLOCK, SHOWS TEACHER – GETS ARRESTED, διαδικτυακό άρθρο διαθέσιμο στο <http://edition.cnn.com/2015/09/16/us/texasstudent-ahmed-muslim-clock-bomb/> ανακτήθηκε στις 17 Ιουλίου 2017.

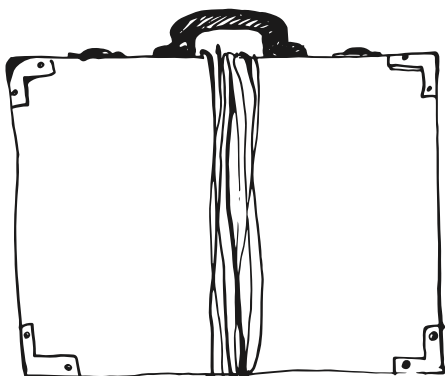
Φύλλο Εργασίας 1 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 2

4Π, 1 Γ κι 1 Τ – Εργαλείο ανάλυσης προβλήματος

Ερωτήσεις	Απαντήσεις
<p>ΠΟΤΕ</p> <p>Πότε συνέβη το γεγονός;</p> <p>Πότε χρειάστηκε κάποια δράση;</p> <p>Ως πότε θα πρέπει να έχει βρεθεί λύση στο ζήτημα;</p>	
<p>ΠΟΙΟΣ</p> <p>Αληθεύει ότι υπάρχει λάθος στο ήθος του σχολείου;</p> <p>Ποιος επηρεάζεται;</p> <p>Ποιος πρέπει να ενημερωθεί;</p>	
<p>ΠΟΥ</p> <p>Που δημιουργήθηκε το ζήτημα;</p> <p>Που έχει επιπτώσεις;</p> <p>Που είναι σημαντικό;</p>	
<p>ΤΙ</p> <p>Τι συνέβη;</p> <p>Τι θέλουμε να πετύχουμε ακριβώς;</p> <p>Τι χρειάζεται να αλλάξει στο σχολείο ώστε να σιγουρευτούμε ότι δεν θα συμβεί ξανά κάτι παρόμοιο;</p>	
<p>ΓΙΑΤΙ</p> <p>Γιατί δημιουργήθηκε το πρόβλημα;</p> <p>Γιατί συμπεριφέρθηκαν με αυτό τον τρόπο διαφορετικοί άνθρωποι;</p> <p>Γιατί θα πρέπει η συμπεριφορά μου να είναι διαφορετική;</p>	
<p>ΠΩΣ</p> <p>Πως θα μπορούσαν να γίνουν τα πράγματα διαφορετικά σε παρόμοιες καταστάσεις;</p> <p>Πως θα μπορούσαν να εμπλακούν στην κατάσταση οι κατάλληλοι άνθρωποι;</p> <p>Σε παρόμοια περίπτωση, πως αξιολογώ τις αποφάσεις μου; Τι στάσεις, δεξιότητες κλπ χρειάζονται για να ληφθούν οι κατάλληλες δράσεις;</p>	

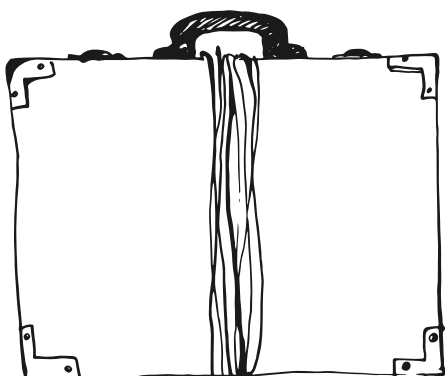
Αφού απαντήσετε στις ερωτήσεις, δημιουργήστε πόστερ με τρεις δράσεις που θα έπρεπε να αναλάβει το σχολείο ώστε να βελτιώσει το κλίμα και να αντιμετωπίσει παρόμοια ζητήματα.

Φύλλο Εργασίας 2 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 2

Κάρτα ρόλου A

Είναι διάλειμμα. Είστε στο γραφείο των διδασκόντων με τους άλλους εκπαιδευτικούς. Μπαίνει μια συνάδελφός σας, πολύ ανήσυχη. «Ακούστε με ένα λεπτό», λέει. «Περνώντας έξω από μια τάξη, καθώς ερχόμουν εδώ, είδα μια ομάδα μαθητών να βρίσκονται γύρω από ένα θρανίο. Ο Αχμέντ Μωχάμεντ έδειχνε στους άλλους Σομαλούς μαθητές ένα κουτί. Πρόσεξα ότι είχε μέσα κάτι σαν ρολόι, καλώδια και τέτοια πράγματα. Φαινόταν χειροποίητο. Τι πρέπει να κάνουμε;» Συζητήστε πώς θα χειριστείτε την πληροφορία. Οι μαθητές βρίσκονται ακόμη στην τάξη.

Κάρτα ρόλου B

Είναι διάλειμμα. Είστε στην τάξη, οι συνήθεις πέντε φίλοι μαζί. Ο Αχμέντ Μωχάμεντ σας δείχνει ένα ψηφιακό ρολόι που έφτιαξε. Ξέρετε ότι το όνειρό του είναι να γίνει μηχανικός. Θέλει να σας δείξει την κατασκευή του, πριν τη δείξει στην καθηγήτριά του. Τα έχετε συζητήσει ήδη και ξέρετε κάθε λεπτομέρεια. Σας ζητάει τη γνώμη σας για το πώς να το παρουσιάσει στην καθηγήτριά: πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά το μάθημα, σαν έκπληξη ή με ποιον άλλο τρόπο; Ζητάει τη γνώμη σας και τις συμβουλές σας. Είστε οι καλύτεροί του φίλοι. Συζητήστε τον τρόπο που θα παρουσιάσει τη δουλειά του και ποιο ρολόι έχετε σ' αυτόν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 – Η ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ “ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ” ΚΑΙ ΣΤΗΝ “ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ”

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στη διαφορά που έχουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ανάμεσα σε μαθήματα που έχουν στόχο να προωθήσουν την κατανόηση των θρησκειών και εκείνων που στοχεύουν στη θρησκευτική αντίληψη. Αυτές οι διαφορετικές προσεγγίσεις παράγουν διαφορετικά είδη μαθημάτων: είναι απαραίτητο να ξεκαθαριστεί αυτό, ώστε να κατανοηθεί η σχέση της κατανόησης των θρησκειών με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Συμβουλές

Το σχέδιο μαθήματος που παρουσιάζεται εδώ, δημιουργήθηκε ως παράδειγμα για την «κατανόηση των θρησκειών», ώστε να βοηθηθούν οι διδάσκοντες να ξεχωρίσουν τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα τέτοιο μάθημα και ταυτόχρονα να αποκτήσουν θρησκευτικό υλικό με το οποίο να εμπλουτίσουν ένα μάθημα «θρησκευτικής αντίληψης». Αυτό που προτείνεται στην πράξη είναι ότι αν ένα μάθημα θρησκευτικής διαπαιδαγώγησης εμπλουτιστεί με συγκεκριμένο υλικό και μεθόδους, είναι δυνατόν να μεταμορφωθεί σε μάθημα «θρησκευτικής αντίληψης», χωρίς να χάνει κάτι από τη θρησκευτική του αξία.

Σκοπός / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να περιγράφουν και να αιτιολογούν τη διάκριση ανάμεσα σε ένα μάθημα «κατανόησης των θρησκειών» και ένα μάθημα «θρησκευτικής αντίληψης»
- ▶ Να δημιουργούν σχέδια μαθήματος για τη διδασκαλία σχετικά με τη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ▶ Να οικοδομούν αντίληψη και ευαισθησία για τις εκπαιδευτικές ανάγκες μαθητών με διαφορετικό θρησκευτικό και μη θρησκευτικό υπόβαθρο.

Δεξιότητες που συνδέονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα, τη διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές.
- ▶ Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία.
- ▶ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού και του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών, της ιστορίας και της βιωσιμότητας).

Διαδικασία / βήματα

1. Δημιουργήστε ομάδες των τεσσάρων έως πέντε προσώπων.
2. TPS (Σκέψου-συζήτησε σε дуάδες-μοιράσου στην ομάδα). Ζητήστε από τα μέλη των ομάδων να διηγηθούν μια ιστορία σωτηρίας που τους έκανε εντύπωση (από δική τους εμπειρία ή από κάποιον που γνωρίζουν)
3. Μοιράστε το Φύλλο Εργασίας 1, δίνοντας ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα. Δώστε χρόνο στις ομάδες να διαβάσουν την ιστορία και να συζητήσουν τις ερωτήσεις, αντιμετωπίζοντάς τις ως πιθανό μάθημα.
4. Ανατροφοδότηση
 - ▶ τι αισθήματα σου προκάλεσε το μάθημα;
 - ▶ Τι θα κρατούσες και τι θα άλλαζες;
5. Στην ομάδα σας, συζητείστε την πιθανότητα να διδάξετε το μάθημα αυτό στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού σας συστήματος ή σε άλλα. Λάβετε υπόψη τα παρακάτω ερωτήματα:
 - ▶ Ποια είναι τα πιθανά προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματός σας;
 - ▶ Ποιες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις εμπλέκονται;
 - ▶ Ποιες διδακτικές τεχνικές απαιτούνται για να επιτύχετε τα παραπάνω;

6. Στις ομάδες, συζητήστε τα θετικά και τα αρνητικά ζητήματα που είναι πιθανόν να προκύψουν δοκιμάζοντας διάφορες θρησκευτικές και μη θρησκευτικές ταυτότητες που πιθανώς έχουν οι μαθητές σας και οι οικογένειές τους. Προσπαθήστε να μελετήσετε τουλάχιστον τρία παραδείγματα.

Εναλλακτικά, δώστε σε κάθε ομάδα έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα μαθητή ή μαθήτριας από διαφορετικό υπόβαθρο (π.χ. ανάλογα με τη χώρα και το μάθημα Χριστιανό, Μουσουλμάνο, αγνωστικιστή κλπ). Λάβετε υπόψη σας τα παρακάτω ερωτήματα:

- ▶ τι θα ενδιέφερε περισσότερο στο μάθημα αυτό τον μαθητή ή την μαθήτριά σας;
 - ▶ για ποιους λόγους; Τι θα τον/την δυσκόλευε;
7. Ποια είναι τα θετικά σημεία του μαθήματος; Λείπει κάποιο;
 8. Στην ομάδα σας, διαβάστε την παράγραφο «Κατανόηση της θρησκείας και θρησκευτική αντίληψη» (Οδοδείκτες σελ. 22, δεξ και Φύλλο Εργασίας 3).
 9. Στις ομάδες σας τώρα, αποφασίστε αν το σχέδιο μαθήματος ανήκει στην κατηγορία της «κατανόησης της θρησκείας» ή της «θρησκευτικής αντίληψης»

10. Διευκρινίστε τα κριτήρια που χρησιμοποιήσατε για να αποφασίσετε.
11. Ανακοινώστε τα κριτήρια στην ολομέλεια.
12. Σε ολομέλεια, βάλτε τα κριτήρια σε κατηγορίες ανάλογα με τη σπουδαιότητά τους, σε σχέση με την παράγραφο από τους Οδοδείκτες.
13. Διαβάστε πάλι στις ομάδες σας τα παρακάτω αποσπάσματα: Οδηγία: πεδίο εφαρμογής και ορισμοί (Οδοδείκτες σελ. 130), Εκπαιδευτικές προϋποθέσεις και διάφορες μέθοδοι μάθησης (σελ. 133-134). Δώστε χρόνο για συζήτηση.
14. Παρουσιάστε το Φύλλο Εργασίας 2, μοιράστε ένα αντίγραφο σε κάθε ομάδα. Με αυτό, οι ομάδες θα προσθέσουν στα σχέδια εργασίας πιθανές ελλείψεις (πηγές, μεθόδους, υλικό) ούτως ώστε να δημιουργήσουν μαθήματα που διδάσκουν για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 3

Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται στην Χριστιανική Ορθόδοξη αντίληψη για τη σωτηρία. Διαβάστε την ιστορία, συζητήστε την και στη συνέχεια απαντήστε στις ερωτήσεις:

Το κρεμμυδάκι

«Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε μια κακιά γυναίκα, σωστή μέγαιρα. Όταν πέθανε, δεν άφησε τίποτα καλό πίσω της. Την άρπαξαν οι δαίμονες και την πέταξαν στη Φλογισμένη Λίμνη της Κολάσεως. Μόλις το αντιλήφθηκε ο φύλακας άγγελός της κάθισε και σκέφτηκε, “Πρέπει να θυμηθώ κάποια καλή της πράξη για να διηγηθώ στο Θεό ώστε να σώσει τη ψυχή της”. Θυμήθηκε και χαρούμενος όπως ήταν, πάει στο Θεό: “Αυτή, του λέει με ενθουσιασμό, έβγαλε ένα κρεμμυδάκι φρέσκο από το περιβόλι της και το έδωσε σε έναν ζητιάνο που πεινούσε”. Κι ο Θεός απαντάει: “Πάρε, λοιπόν, εκείνο το κρεμμυδάκι και πήγαινε πάνω από τη λίμνη. Κράτα το γερά από τη μία άκρη και πες στη γριά να πιαστεί από την άλλη. Μόλις πιαστεί, τράβα την. Αν καταφέρεις να την τραβήξεις έξω από τη λίμνη, τότε δικαιούται να πάει στον Παράδεισο. Όμως αν σπάσει το κρεμμυδάκι, θα μείνει εκεί που είναι”. Έτρεξε βιαστικά ο άγγελος στη γριά και της φώναξε, “Ελα, πιάσου γερά από το κρεμμυδάκι και εγώ θα σε τραβήξω έξω”. Κι άρχισε να την τραβάει προσεκτικά. Την είχε βγάλει σχεδόν ολόκληρη από τη λίμνη και της χαμογελούσε γεμάτος ελπίδα, μα μόλις είδαν οι άλλοι αμαρτωλοί που την τραβούσε έξω, γαντζώθηκαν από τα πόδια της, για να σωθούν κι αυτοί. Μα η γυναίκα ήταν πραγματικά κακότροπη, άσπλαχνη, κι άρχισε να τους κλοτσάει με μανία! “Εμένα θέλει να σώσει, όχι εσάς. Δικό μου είναι το κρεμμυδάκι, όχι δικό σας, ΔΙΚΟ ΜΟΥ!” Μόλις η γριά ξεστόμισε αυτά τα λόγια, το κρεμμυδάκι έσπασε κι αυτή έπεσε πάλι στη λίμνη και στα έγκατα της λήθης... Ο άγγελος έβαλε τα κλάματα κι έφυγε»

Αδελφοί Καραμαζώφ, Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι

Ο Φιοντόρ Μιχαήλοβιτς Ντοστογιέφσκι (1821-1881) έγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα και δοκίμια, ήταν δημοσιογράφος και φιλόσοφος. Στο έργο του διερευνά την ψυχολογία του ανθρώπου στην πολιτικά, κοινωνικά και πνευματικά σπαρασσόμενη ατμόσφαιρα της Ρωσίας του 19^{ου} αιώνα και ασχολείται με ποικιλία φιλοσοφικών και θρησκευτικών θεμάτων.

■ Περιγράψτε την εικόνα της ζωής μετά τον θάνατο όπως παρουσιάζεται στην ιστορία.

■ Υπάρχει σχέση ανάμεσα στη ζωή και στη ζωή μετά το θάνατο σύμφωνα με τον συγγραφέα;

■ Τι βοήθησε και τι κατέστρεψε το κύριο πρόσωπο της ιστορίας;

■ Σύμφωνα με τη διήγηση, ποια κριτήρια χωρίζουν τους ανθρώπους;

Φύλλο Εργασίας 2: Σχέδιο μαθήματος– Κεφάλαιο 2, Δραστηριότητα 3

Περιεχόμενο	
Μάθημα:	
Επίπεδο/Τάξη:	
Τίτλος μαθήματος:	
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	
Αξίες:	
Γνώση και κριτική κατανόηση:	1. 2.
Ικανότητες:	1. 2.
Στάσεις:	1. 2.

Μέθοδος (πώς θα διδάξω)				
	Χρόνος	Περιγραφή δραστηριότητας	Τι θα κάνω εγώ	Τι θα κάνουν οι μαθητές
1				
2				
3				
4				

από τους Οδοδείκτες σελ. 22-23:

Κατανόηση των θρησκειών και θρησκευτική αντίληψη

■ Κάποιοι συγγραφείς διακρίνουν την κατανόηση της θρησκείας ή των θρησκειών από τη θρησκευτική αντίληψη (για παράδειγμα, Cox 1983). Κάποιοι γνώστες των θρησκειών υποστηρίζουν ότι η κατανόηση μπορεί να αποκτηθεί μέσω της μύησης σε κάποιον θρησκευτικό τρόπο ζωής. Από αυτή την άποψη η κατανόηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη θρησκευτική ανατροφή, δηλαδή την άμεση εμπλοκή σε μια θρησκευτική πρακτική και καθοδήγηση. Αυτή η μορφή θρησκευτικής εκπαίδευσης (που μπορεί να ονομαστεί ανάπτυξη θρησκευτικής αντίληψης και είναι ο κλασικός θρησκευτικός τρόπος κατανόησης) θα ήταν κατάλληλη για παιδιά οικογενειών πιστών σε μια συγκεκριμένη θρησκευτική παράδοση. Δεν θα ήταν όμως κατάλληλη να είναι μέρος μιας δημόσιας εκπαίδευσης για όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό τους υπόβαθρο και άρα με θρησκευτικές και μη θρησκευτικές αντιλήψεις.

■ Ο ακαδημαϊκός τομέας της μελέτης των θρησκειών δέχεται ότι κάποιος βαθμός κατανόησης (θρησκευτικής αντίληψης) είναι διαθέσιμος για όλους, ανεξάρτητα από θρησκευτική δέσμευση, και υποστηρίζει ότι υπάρχουν εργαλεία ποικίλων και διαφορετικών ακαδημαϊκών κλάδων που δίνουν στους μαθητές τη δυνατότητα να αναπτύξουν κάποιας μορφής κατανόηση των θρησκειών και της προοπτικής των πιστών. Τέτοιοι κλάδοι είναι για παράδειγμα η ιστορία, η τέχνη, το θέατρο, η λογοτεχνία και η μελέτη κειμένων, η εθνογραφία, η ψυχολογία και οι (δια)πολιτισμικές σπουδές. Οι τεχνικές που απαιτούνται γι' αυτό τον βαθμό κατανόησης των θρησκειών δεν εστιάζουν μόνο στην απόκτηση γνώσεων αλλά και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια διάφορων κατάλληλων στάσεων. Αυτές οι τεχνικές δεν χρησιμοποιούνται μόνο στην απόπειρα να κατανοηθεί η γλώσσα και η εμπειρία των άλλων αλλά και για να αναπτύξουν οι μαθητές αυτογνωσία ως προς τις δικές τους τρέχουσες παραδοχές και αξίες.

■ Μεθοδολογικά είναι απαραίτητο να μη γίνει απόλυτη διάκριση ανάμεσα στις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι πιστοί ή όσοι ασχολούνται με τη θρησκευτική εκπαίδευση για να αναπτύξουν την θρησκευτική τους αντίληψη και σε αυτές που χρησιμοποιούν οι θρησκευτικά αμήνητοι στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν τις θρησκείες. Για παράδειγμα τόσο ο χώρος της θεολογίας όσο και της θρησκευσιολογίας βασίζονται σε παρόμοιες τεχνικές και παραδοχές όπως τις στάσεις, τις δεξιότητες και τη γνώση, σε συνδυασμό με τη διαδικασία του διαλόγου.

■ Η ανάπτυξη της κατανόησης μιας θρησκευτικής άποψης απαιτεί επίσης προσέγγιση και συνεργασία με τους πιστούς και/ή με τα κείμενά τους, τις ιστορίες, την πρακτική, το δόγμα τους, κ.ά. Επιπλέον είναι πιθανόν στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες των δημόσιων σχολείων να συνυπάρχουν στην ίδια τάξη νέοι που έχουν θρησκευτικό αλλά και μη θρησκευτικό υπόβαθρο. Για κάποιους το να αναπτύξουν την κατανόηση κάποιας διαφορετικής θρησκευτικής θέσης μπορεί να προκαλέσει θρησκευτικά ή θεολογικά ερωτήματα. Με τον ίδιο τρόπο η ανάπτυξη της κατανόησης για τις θρησκείες είναι πιθανόν σε κάποιο βαθμό και για κάποιους μαθητές να αναπτύξει «θρησκευτική αντίληψη».

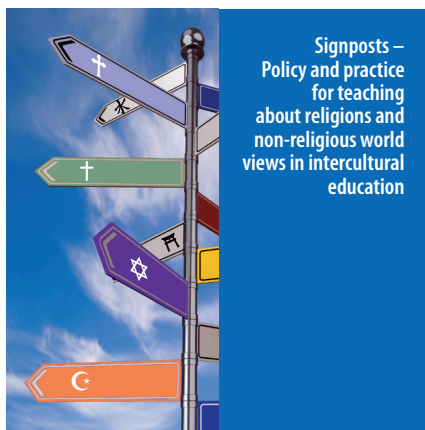
Παραπομπή

Cox E. (1983), "Understanding religion and religious understanding", *British Journal of Religious Education*, 6(1), pp. 3-13.

Κεφάλαιο 3

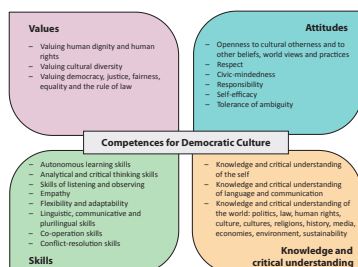
Ορολογία σχετική με την διδασκαλία για τις θρησκείες και την πίστη

Βασικά σημεία

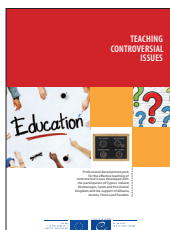
- ▶ Η διδασκαλία για τις θρησκείες και την πίστη έχει μεγάλη σημασία.
- ▶ Ο τρόπος που γίνονται κατανοητοί οι όροι, επηρεάζει την πολιτική, την εφαρμογή και την χρήση τους.
- ▶ Οι όροι και οι έννοιες που σχετίζονται με τη διδασκαλία περί των θρησκειών και της πίστης μπορεί να είναι ασαφείς και να οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις και διαμάχες.
- ▶ Είναι απαραίτητο να υπάρχει κοινή κατανόηση των όρων όπου απαιτούνται κοινή πολιτική και δράσεις.
- ▶ Στην εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών για το σχολείο ή για την επιμόρφωση, και ιδιαίτερα όταν αναπτύσσονται εκπαιδευτικοί στόχοι και σκοποί είναι αναγκαίο να υπάρχει κοινή κατανόηση των όρων.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (της πολιτικής, του νόμου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του πολιτισμού, των θρησκειών, της ιστορίας, των ΜΜΕ κλπ.).
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα, στη διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές.
- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία.

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ πώς να ανταποκρίνεται κάποιος στις διαφορετικές σημασίες που έχουν ίδιες έννοιες ή όροι.
- ▶ πώς να ανταποκρίνεται στις αντικρουόμενες «αλήθειες» που προκύπτουν από διαφορετικές έννοιες στις οποίες πιστεύουν οι μαθητές ή που υπάρχουν ανάμεσα στις θρησκείες.
- ▶ πώς να ενθαρρύνει κάποιος τους μαθητές να αποδέχονται, να προσπαθούν να κατανοήσουν και να εκτιμούν άλλους τρόπους κατανόησης εννοιών και όρων και να αναστοχάζονται για τον τρόπο που οι ίδιοι τις κατανοούν, κάνοντας ένα σημαντικό βήμα προς τη συνεργασία.
- ▶ πώς να αποφασίζει κάποιος ποιες είναι οι κατάλληλες πηγές πληροφόρησης για τη διευκρίνιση εννοιών και όρων (θρησκευτικών, κοινωνιολογικών, φιλοσοφικών, ιστορικών, κ.ά.).

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

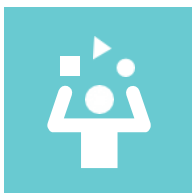
- ▶ Θέτει σε δοκιμασία τον τρόπο σκέψης μου, την πραγματική μου γνώση για το ζήτημα και την ετοιμότητά μου να διδαχθώ από την ετερότητα που με περιβάλλει.
- ▶ Με προκαλεί ως διδάσκοντα ή διδάσκουσα, όσον αφορά την ικανότητά μου να χρησιμοποιώ την ορθή παιδαγωγική στη διδασκαλία που σχετίζεται με επίμαχα ζητήματα και διαφορές στην τάξη.
- ▶ Δοκιμάζει την ετοιμότητά μου να λαμβάνω υπόψη και να διερευνώ επίμαχα και δύσκολα ζητήματα με μεγάλη προσοχή, ιδιαίτερα εκείνα που αφορούν τη θρησκευτική ποικιλία και τις διαφορές με τη δική μου αντίληψη για την αλήθεια.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα είμαι ικανός/ή και έτοιμος/η να διδάσκω με τρόπους που δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριές μου να εκφράζουν τις προσωπικές τους απόψεις και την πίστη τους, προσδοκώντας ότι θα ακούν ενεργητικά και προσεκτικά ο ένας τον άλλον.
- ▶ Θα είμαι ικανός/ή και έτοιμος/η να διαχειρίζομαι συζητήσεις για επίμαχα ζητήματα και να αναγνωρίζω αλλά και να μεταφέρω στους μαθητές μου ότι είναι πιθανό να μην καταλήξουμε σε συμφωνία ή σε τελικές απαντήσεις.
- ▶ Θα είμαι ικανός/ή και έτοιμος/η να θέτω σε δοκιμασία τους τρόπους που μαθαίνουν, διερευνούν, διερμηνεύουν, υιοθετούν και υπερασπίζονται θέσεις οι μαθητές και οι μαθήτριές μου, όταν ασχολούνται με επίμαχο υλικό, θέματα και ζητήματα.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να εξηγώ το περιεχόμενο βασικών όρων που χρησιμοποιούνται σε κείμενα πολιτικής ή του Προγράμματος Σπουδών τους.
- ▶ Να παρουσιάζω ξεκάθαρη μεθοδολογία για τη μελέτη των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, των εννοιών και των όρων, που να λαμβάνει υπόψη την ποικιλία των εννοιών και των θεωριών που συμπεριλαμβάνουν.
- ▶ Να ενθαρρύνω τους μαθητές και τις μαθήτριες να εξερευνούν τις διαφορετικές σημασίες που δίνονται σε τεχνικούς όρους (αξίες, ενδιαφέροντα, θέσεις, έλλειψη γνώσης, κ.ά.) και τους λόγους για τους οποίους τις αποκτούν.
- ▶ Να αποτελώ καλό παράδειγμα ισότιμης παρουσίασης και διερμηνείας θρησκειών, εννοιών και όρων, δρώντας ως δάσκαλος ισότιμα και αμερόληπτα.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Την προσωπική μου γνώση και κατανόηση για διαφορετικές θρησκείες και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις, λαμβάνοντας υπόψη την ετερότητα που υπάρχει μεταξύ τους και ανάμεσά τους, έτσι ώστε να είμαι σε θέση να τις εκπροσωπήσω στην τάξη και να ενθαρρύνω τους μαθητές μου να τις διερμηνεύουν ισότιμα.
- ▶ Την προσωπική μου γνώση και κατανόηση βασικών εννοιών που σχετίζονται με συγκεκριμένες θρησκείες και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις.
- ▶ Την προσωπική μου γνώση και κατανόηση για την οπτική, την πρακτική και την πίστη ομάδων που υπάρχουν μέσα σε συγκεκριμένες θρησκείες και μη θρησκευτικές ομάδες.
- ▶ Ποικιλία διδακτικών μεθόδων που προάγουν την έρευνα της θρησκευτικής ετερότητας και την ανταλλαγή διαφορετικών αντιλήψεων μεταξύ των μαθητών.
- ▶ Δεξιότητες διαχείρισης διαλόγου για επίμαχα ζητήματα που να ενθαρρύνουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να συμμετέχουν σε διάλογο για την ετερότητα και να επιμένω να ακούν και να εκφράζονται μεταξύ τους με σεβασμό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ Η ΤΗΣ ΑΜΦΙΣΗΜΙΑΣ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

Έμφαση

Σκοπός των δραστηριοτήτων αυτών είναι να βοηθήσει ώστε τα μέλη των ομάδων να λαμβάνουν υπόψη ότι υπάρχουν πάντοτε διαφορές και αμφισημίες στους όρους και στις έννοιες που χρησιμοποιούνται σε κάθε πεδίο μελέτης και συγκεκριμένα εδώ στη διδασκαλία για τις θρησκείες και την πίστη. Οι διαφορές αυτές αποτελούν πιθανή πηγή παρεξηγήσεων και διαμάχης.

Τα μέλη των ομάδων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους ότι για να υπάρχει συνέργεια, κοινή πολιτική και δράση, αλλά και όταν διαμορφώνουν εκπαιδευτικούς στόχους και σκοπούς στα Προγράμματα Σπουδών ή στην επιμόρφωση και επιπρόσθετα όταν λαμβάνουν μέρος σε συζητήσεις για σχετικά ζητήματα, είναι ανάγκη να υπάρχει κοινή κατανόηση των όρων..

Συμβουλές

Οι δραστηριότητες είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο μιας επιμορφωτικής συνάντησης με εκπαιδευτικούς, μαθητές κλπ., στο σχολείο ή σε άλλο περιβάλλον. Επειδή τα μέλη μιας ομάδας επιμορφούμενων χρειάζεται να εξοικειωθούν με το διαφορετικό περιεχόμενο που μπορεί να έχουν έννοιες και όροι, αλλά και τους λόγους που γίνεται αυτό, ίσως χρειαστεί να κάνουν κάποια έρευνα σε βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο, ώστε να εντοπίσουν αυτές τις διαφορές και να συγκεντρώσουν σχετικές πληροφορίες. Σε επόμενες συναντήσεις, οι επιμορφωτές μπορούν να συζητήσουν με τους επιμορφούμενους γι' αυτή την έρευνα και την κατανόηση των εννοιών και των όρων. Για την τρίτη δραστηριότητα, οι επιμορφούμενοι θα πρέπει να ειδοποιηθούν έγκαιρα ώστε να έχουν μαζί τους Προγράμματα Σπουδών ή διδακτικά βιβλία που χρησιμοποιούν.

Σκοπός / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να εντοπίζουν και να διερευνούν διαφορετικές σημασίες σε όρους και έννοιες που σχετίζονται με τη θρησκεία και τους λόγους (αξίες, συμφέροντα, θέσεις, έλλειψη γνώσης κλπ.) που τις προκαλούν .
- ▶ Να εξηγούν τη σημασία βασικών όρων που σχετίζονται με τη θρησκεία και χρησιμοποιούνται σε κείμενα (πολιτικά ή Προγράμματα Σπουδών), καθώς και τη σημασία που έχουν αυτοί οι όροι στην πράξη.
- ▶ Να εξηγούν τη σημασία που έχει η ξεκάθαρη μεθοδολογία για τη μελέτη των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, σε σχέση με το γεγονός ότι σχετικές έννοιες και όροι είναι δυνατόν να έχουν διαφορετική σημασία.
- ▶ Να εκπροσωπούν και να διερμηνεύουν τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις, συμπεριλαμβάνοντας έννοιες και όρους που σχετίζονται με τις διαφορές και την αντιπαράθεση μεταξύ τους.
- ▶ Να συμμετέχουν σε συζητήσεις που διαπραγματεύονται επίμαχα ζητήματα.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας (όρων που σχετίζονται με θρησκευτικές και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις και οπτικές).
- ▶ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα (στην αμφισβήτηση και διευκρίνιση εννοιών, όρων και ιδεών).
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης (στην γνώση για τους άλλους).
- ▶ Ικανότητες αυτόνομης μάθησης (στην αναζήτηση πηγών πληροφόρησης).
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του εαυτού (μεταξύ των άλλων συναίσθηση των ατομικών ορίων).

Διαδικασία / βήματα

Εισαγωγή

Εξοικείωση με τα σχετικά ζητήματα.

Έμφαση

Αυτή η άσκηση θα βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να ασχοληθούν όρους και έννοιες που τους είναι οικείοι. Θα τα πληροφορήσει για το ζήτημα της αμφισημίας των όρων και τη σημασία που έχει να ασχολούνται με αυτό στη δουλειά τους. Επιπρόσθετα, αυτή η δραστηριότητα θα βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να ξεκαθαρίσουν τον τρόπο που σκέπτονται όταν ασχολούνται με όρους και έννοιες που έχουν διαφορετικές ερμηνείες.

1. Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τους εκπαιδευτικούς να αναφέρουν όρους και έννοιες που χρησιμοποιούν και που έχουν διαφορετική ερμηνεία και τους γράφει στον πίνακα της τάξης ή του σεμιναρίου. Μπορεί να προτείνει και ο ίδιος, όρους που διαφέρουν ανάλογα με τις συνθήκες που χρησιμοποιούνται π.χ. «πολιτισμός». Ζητά από τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν και να αναφέρουν όσο περισσότερες συνώνυμες λέξεις με τους βασικούς όρους μπορούν.

Για παράδειγμα:

- ▶ Πολιτισμός σημαίνει συμπεριφορά ή εθιμοτυπία (ο όρος περιορίζεται)
- ▶ Πολιτισμός σημαίνει εκπαίδευση (ο όρος τροποποιείται)

10 λεπτά

2. Ο/Η επιμορφωτής/τρια χωρίζει σε ομάδες και τους ζητάει να λάβουν υπόψη τους και τις δύο περιπτώσεις (την περιορισμένη και την τροποποιημένη σημασία) για κάθε όρο ή έννοια. Στη συνέχεια καλεί τα μέλη των ομάδων να συζητήσουν για τις επιπτώσεις που έχει κάθε σημασία στον σχεδιασμό ενός επιμορφωτικού προγράμματος διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Οι ομάδες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της συζήτησής τους.

10 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη των ομάδων να διερμηνεύσουν τα ευρήματα της εργασίας τους και να τα συζητήσουν. Η συζήτηση μπορεί να λάβει υπόψη της τις παρακάτω γενικές ερωτήσεις:

- ▶ Τι συμβαίνει αν μειώσουμε ή διευρύνουμε το περιεχόμενο των εννοιών;
- ▶ Τι συμβαίνει όταν χρησιμοποιούμε την ίδια έννοια για να νοηματοδοτήσουμε διαφορετικό περιεχόμενο;
- ▶ Τι πιθανές συνέπειες έχει στην ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής η λανθασμένη κατανόηση μιας έννοιας;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Διαδικασία / βήματα

Εισαγωγή

Εξοικείωση με τα ζητήματα.

Έμφαση

1. Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να ανακαλέσουν στη μνήμη τους όσα ανακάλυψαν στην προηγούμενη δραστηριότητα και γράφει τα βασικά σημεία στον πίνακα. Στη συνέχεια γράφει τον όρο «θρησκευτική εκπαίδευση» στον πίνακα, χωρίζει σε τέσσερις μικρότερες ομάδες και δίνει στην κάθε μία διαφορετικές οδηγίες:
 - ▶ Οι Ομάδες 1 και 2 θα δημιουργήσουν ένα μικρό Πρόγραμμα Σπουδών (σκοπός, στόχοι και σύντομο πλάνο δράσης) για τη «θρησκευτική εκπαίδευση» σε σχολικό επίπεδο.
 - ▶ Η Ομάδα 3 θα δημιουργήσει ένα μικρό Πρόγραμμα Σπουδών (σκοπός, στόχοι και σύντομο πλάνο δράσης) με τίτλο «εκπαίδευση για τη θρησκεία»
 - ▶ Η Ομάδα 4 θα δημιουργήσει ένα μικρό Πρόγραμμα Σπουδών (σκοπός, στόχοι και σύντομο πλάνο δράσης) με τίτλο «εκπαίδευση μέσω της θρησκείας».

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παρουσιάζει το πρόγραμμα που δημιούργησε και ο/η επιμορφωτής/τρια συνοψίζει τα βασικά σημεία κάθε προγράμματος στον πίνακα.

20 λεπτά

2. Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη των ομάδων να διαβάσουν το παρακάτω απόσπασμα από τους *Οδοδείκτες* (σ. 30) λαμβάνοντας υπόψη το νόημα της έννοιας που χρησιμοποίησαν στη δραστηριότητα, καθώς και κάθε άλλο σχετικό στοιχείο.

Ο όρος «θρησκευτική ετερότητα» είναι επίσης αμφιλεγόμενος και χρησιμοποιείται με διαφορετικούς τρόπους. Μπορεί να αναφέρεται στην εσωτερική ετερότητα μιας συγκεκριμένης θρησκείας, στις διαφορετικές σχέσεις που μπορεί να έχουν δημιουργήσει κάποιοι με την πατρογονική θρησκευτική τους παράδοση ή στην άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων διαφόρων θρησκειών στον ίδιο τόπο (πιθανότατα με ποικίλους τρόπους)

Σε μερικές γλώσσες, όπως στα Αγγλικά, ο όρος πίστη (faith), μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά με τον όρο θρησκεία (religion). Παρ' όλα αυτά, δεν ταιριάζουν ακριβώς όλες οι έννοιες του κάθε όρου, οπότε μερικοί συγγραφείς προτιμούν να χρησιμοποιούν τον όρο παράδοση πίστης (faith tradition) ή θρησκευτική παράδοση (religious tradition) αντί των όρων πίστη ή θρησκεία, προσπαθώντας να υποδηλώσουν κάτι

λιγότερο οριοθετημένο ή συγκεκριμένο (Akari 2012). Η Γερμανική γλώσσα κάνει ξεκάθαρα τη διάκριση ανάμεσα στην πίστη (Glaube), που αναφέρεται στην ατομική προοπτική και στη θρησκεία (Religion), που αναφέρεται σε πιο θεσμοθετημένη προοπτική.

Ο όρος κοσμικός (secular) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αντίθετο του θρησκευόμενος, όπως στην έκφραση θρησκευτική και κοσμική ετερότητα. Στα Ρωσικά, για παράδειγμα, ο όρος κοσμικός τείνει να σχετίζεται με την αθεΐα και την έλλειψη θρησκείας. Όμως, σε πολλές περιπτώσεις, ο όρος εκκοσμικευμένος δεν χρησιμοποιείται με θεολογική σημασία, οπότε δεν δηλώνει αθεϊστική θέση, αλλά έναν τρόπο διακυβέρνησης. Με αυτή την έννοια, πρέπει να γίνει μια σημαντική διευκρίνιση ανάμεσα στον κοσμικό (secular) και στον υλιστή (secularist). Ένα κοσμικό εκπαιδευτικό σύστημα, μπορεί να υποστηρίζει κάποια μορφή θρησκευτικής εκπαίδευσης που επιτρέπει την ελευθερία θρησκείας ή πίστης. Αυτό διαφέρει τελείως από μια υλιστική τάση, που επιδιώκει να καταστείλει τη διδασκαλία της θρησκείας ή να ερμηνεύσει τη θρησκεία με υπεραπλουστευτικό τρόπο. Εξάλλου, οι περιγραφικές χρήσεις των όρων (κοσμικότητα, πολλαπλότητα, μοντερνισμός/μεταμοντερνισμός κλπ.) πρέπει να διακριθούν ξεκάθαρα από τις κανονιστικές χρήσεις (εκκοσμίκευση, πλουραλισμός, νεωτερικότητα / μετανεωτερικότητα)

5 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να πάρουν θέση σε σχέση με το απόσπασμα από τους *Οδοδείκτες* και τους ζητά να εκφράσουν την άποψή τους γι' αυτό. Στη συνέχεια ανοίγει τη συζήτηση χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις που αναφέρονται στους στόχους της δραστηριότητας:

- ▶ Για ποιους λόγους συχνά αποδίδουμε στην ίδια έννοια διαφορετικό νόημα;
- ▶ Τι πρέπει να γίνει γι' αυτό; (τι χρειάζεται να διερευνηθεί, να ξεκαθαρίσει κλπ.);
- ▶ Τι χρειάζεται να γίνει ούτως ώστε να λυθεί το πρόβλημα της διαφορετικής νοηματοδότησης μιας έννοιας;

Πιθανές απαντήσεις είναι δυνατόν να συμπεριλαμβάνουν:

- ▶ Αμφισβήτηση της ίδιας της έννοιας;
- ▶ Αποδοχή των προσωπικών ορίων και των ορίων των άλλων ως πηγών πληροφόρησης και γνώσης;
- ▶ Εύρεση της ορθής πηγής πληροφόρησης;
- ▶ Συγκρότηση ξεκάθαρης μεθόδου μελέτης;

20 λεπτά

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

■ Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να ανακαλέσουν στη μνήμη τους όσα ανακάλυψαν στην προηγούμενη δραστηριότητα και γράφει τα κεντρικά σημεία στον πίνακα. Στη συνέχεια γράφει τον όρο «θρησκευτική εκπαίδευση», χωρίζει σε τέσσερις μικρότερες ομάδες και δίνει τις παρακάτω οδηγίες:

- ▶ Στα προγράμματα σπουδών ή στα διδακτικά βιβλία που έχετε μαζί σας, βρείτε όρους, έννοιες ή ιδέες που σχετίζονται με τη θρησκεία ή τον πολιτισμό και χρησιμοποιήθηκαν στις προηγούμενες δραστηριότητες.
- ▶ Εντοπίστε και διερευνήστε τη διαφορετική σημασία που δίνεται στους όρους, τις έννοιες ή τις ιδέες που σχετίζονται με τη θρησκεία ή τον πολιτισμό και τους λόγους που προκάλεσαν αυτή τη διαφοροποίηση (αξίες, συμφέροντα, θέσεις, έλλειψη γνώσης κλπ.)

- ▶ Χρησιμοποιώντας διαφορετικές πηγές πληροφόρησης σχετικές με όρους, έννοιες και ιδέες που σχετίζονται με τη θρησκεία ή τον πολιτισμό, εντοπίστε τους πιο ακριβείς ή τους πιο χρήσιμους, αιτιολογώντας την επιλογή σας.

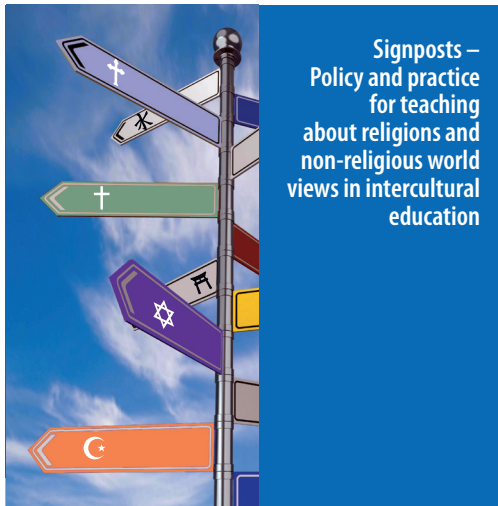
■ Αργότερα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους στην ομάδα, μαζί με σχετικές προτάσεις προς όσους δημιουργούν Προγράμματα Σπουδών ή εκπαιδευτικό υλικό.

Κεφάλαιο 4

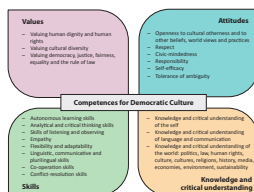
Διδακτική επάρκεια και μεθοδολογία για την κατανόηση των θρησκειών

Βασικά σημεία

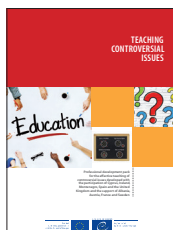
- ▶ Η ποιότητα διδασκαλίας είναι αλληλένδετη με τη δεξιότητα των μαθητών. Εδώ δίνεται έμφαση σε δύο διδακτικές προσεγγίσεις, την διερμηνευτική και την διαλογική.
- ▶ Η διερμηνευτική προσέγγιση εστιάζει: α. στην αναπαράσταση (στον τρόπο που οι θρησκείες και οι μη θρησκευτικές πεποιθήσεις απεικονίζονται ή αναπαριστώνται στους μαθητές), β. στην διερμηνεία (τον τρόπο που παρουσιάζονται στους μαθητές η θρησκευτική γλώσσα και τα σύμβολα), γ. στην αντανάκλαση (τον τρόπο που ανταποκρίνονται οι μαθητές στη μάθηση για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις)
- ▶ Η διαλογική προσέγγιση όπως αναπτύχθηκε από την Julia Irggrave και έχει επίσης τρία βασικά στοιχεία: α. την αποδοχή της ετερότητας, της διαφοράς και της αλλαγής, β. την ανοιχτοσύνη και τη θετική ανταπόκριση στη διαφορά και γ. τη συζήτηση και την αντιγνωμία.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

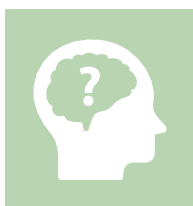
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης, Ενσυναίσθηση.
- ▶ Ανεκτικότητα στην αμφισημία, ανοιχτότητα σε διαφορετική πίστη και κοσμοθεωρίες.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (των θρησκειών) και της επικοινωνίας.

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Με ποιο τρόπο ανταποκρίνεται κάποιος στις αντιμαχόμενες «αλήθειες» ανάμεσα στους μαθητές και στις θρησκείες, ή παίρνει θέση σε ένα ζήτημα έτσι ώστε ο δάσκαλος να μην αισθάνεται ότι συμβιβάζεται ή οι μαθητές πως υπάρχει «κρυφή ατζέντα»;
- ▶ Με ποιο τρόπο μπορεί κάποιος να ενθαρρύνει τους μαθητές και τις μαθήτριες να ακούν την οπτική άλλων ανθρώπων – ούτως ώστε οι μαθητές να τους σέβονται, να εκτιμούν τη γνώμη τους και να μαθαίνουν αναστοχαζόμενοι την πίστη και τις αξίες των άλλων;
- ▶ Πώς να διαχειρίζεται κάποιος με ισοτιμία επίμαχα ζητήματα, ιδιαίτερα εκείνα που σχετίζονται με την απεικόνιση των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, ούτως ώστε οι εκπαιδευτικοί να μην αισθάνονται ότι συμβιβάζονται ή ότι είναι ευάλωτοι στην κριτική για αμεροληψία ή ανικανότητα;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να είμαι ανοικτός/ή στην πιθανότητα να μαθαίνω από τη θρησκευτική ετερότητα που με περιβάλλει.
- ▶ Θα πρέπει να είμαι υπομονετικός/ή και ανοιχτόμυαλος/η ακροατής/τρια.
- ▶ Θα πρέπει να είμαι έτοιμος/η να ασχολούμαι με επίμαχα και δύσκολα ζητήματα πολύ προσεκτικά, ιδιαίτερα εκείνα που αφορούν τη θρησκευτική ετερότητα και τις διαφορετικές «αλήθειες»

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα πρέπει να είμαι έτοιμος/η να διδάσκω με τρόπο που δίνει τη δυνατότητα στους νέους να εκφράζουν τις προσωπικές τους απόψεις και την πίστη τους, προσμένοντας ότι θα ακούν ο ένας τον άλλον πλήρως και με προσοχή.
- ▶ Θα πρέπει να είμαι έτοιμος/η να διαχειρίζομαι συζητήσεις για επίμαχα ζητήματα, να αναγνωρίζω –και να μεταδίδω στους νέους και στις νέες- ότι είναι πιθανόν να μη φθάσουν σε συμφωνία ή τελικές απαντήσεις.
- ▶ Θα πρέπει να ενθαρρύνω τους νέους και τις νέες να εκφράζουν άποψη για επίμαχα ζητήματα, ταυτόχρονα να επιμένω να το κάνουν με ευαισθησία και παράλληλα να τους προστατεύω από σκληρές απαντήσεις από τους άλλους.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να διαμορφώνω αποτελεσματικούς βασικούς κανόνες με τα παιδιά που διδάσκω, ώστε να ενισχύω την δίκαιη παρουσίαση και διερμηνεία των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων και να γίνεται συζήτηση για επίμαχα ζητήματα σε ασφαλές περιβάλλον.
- ▶ Να ενσαρκώνω τις αξίες ενισχύοντας τις αρχές της δίκαιης παρουσίασης και διερμηνείας των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων και να διαλέγομαι στις διαφορές, κρατώντας δίκαιη και αντικειμενική συμπεριφορά ως δάσκαλος, οικοδομώντας στην τάξη μου πολιτισμό όπου όλες και όλοι αισθάνονται ασφαλείς να μιλούν και να ακούν. Μπορώ να δημιουργώ ένα παράδειγμα δημοκρατίας για τους νέους και τις νέες.
- ▶ Μπορώ επίσης να μοιράζομαι αυτές τις αξίες και τις μεθόδους με τους συναδέλφους, γονείς και τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας, εξηγώντας το νόημα της ίσης παρουσίασης και διερμηνείας των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων και του διαλόγου για επίμαχα ζητήματα σε ασφαλές περιβάλλον.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Γνώση και κατανόηση των διαφορετικών θρησκειών και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, της ετερότητας μεταξύ τους αλλά και στο εσωτερικό καθεμιάς από αυτές, ώστε να έχω τη δυνατότητα να τις παρουσιάζω και να ενθαρρύνω τα νέα παιδιά να τις διερμηνεύουν ισότιμα.
- ▶ Δεξιότητες διαχείρισης διαλόγου, ενθάρρυνσης των νέων να λαμβάνουν μέρος σε διάλογο που σχετίζεται με ετερότητα και επιμονή να ακούν ο ένας τον άλλον με σεβασμό.
- ▶ Ποικιλία διδακτικών μεθόδων που να προωθούν την έρευνα της θρησκευτικής ετερότητας και την ανταλλαγή διαφορετικών αντιλήψεων ανάμεσα στους νέους και τις νέες. Αυτό σημαίνει να λαμβάνω υπόψη τη διάταξη της τάξης (βοηθά την επικοινωνία ανάμεσα στα παιδιά ή μόνο από τον εκπαιδευτικό στα παιδιά;) το υλικό που διατίθεται (αποτυπώνει την ετερότητα της οπτικής και της πίστης, αλλά και τον σεβασμό που απαιτείται;) και τους βασικούς κανόνες συζήτησης (είναι ξεκάθαροι;).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Έμφαση

Η δραστηριότητα έχει σκοπό να βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να κατανοήσουν τη διερμηνευτική προσέγγιση και να την χρησιμοποιήσουν στον σχεδιασμό ενός ή περισσότερων μαθημάτων. Η δραστηριότητα συμπεριλαμβάνει την ανάλυση κειμένου που δείχνει τον τρόπο χρήσης της μεθόδου και τον σχεδιασμό ενός μαθήματος ή σειράς μαθημάτων για διαφορετικές ηλικίες ή με διαφορετικό περιεχόμενο.

Συμβουλές

- ▶ Θα σας βοηθήσει αν φωτοτυπήσετε το Υλικό (παρακάτω) χωρίς μεγέθυνση σε φύλλο A3, ώστε να έχετε αρκετό χώρο γύρω από αυτό, για να γράψουν τα μέλη της ομάδας.
- ▶ Θα χρειαστείτε μαρκαδόρους διαφόρων χρωμάτων.
- ▶ Μπορείτε να προετοιμάσετε τις ερωτήσεις ανατροφοδότησης από πριν, σε παρουσίαση ή σε χαρτί σεμιναρίου.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να οικοδομούν γνώση και κατανόηση για την διερμηνευτική προσέγγιση.
- ▶ Να εξοικειωθούν με την διερμηνευτική προσέγγιση στον σχεδιασμό μεμονωμένων ή σειράς μαθημάτων.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης, Ενσυναίσθηση.
- ▶ Σεβασμός, Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία, Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη και κοσμοθεωρίες).
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (θρησκείες και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις), της γλώσσας και της επικοινωνίας.

Διαδικασία / βήματα

1. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να ξαναδιαβάσουν την περιγραφή της διδασκαλίας του Kevin O'Grady με τη χρήση της διερμηνευτικής μεθόδου, που παρατίθεται στο Υλικό (παρακάτω)

10 λεπτά

2. Στη συνέχεια, ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να διατρέξουν την περιγραφή, υπογραμμίζοντας και σχολιάζοντας το κείμενο. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν ένα χρώμα για να υπογραμμίσουν αποσπάσματα που σχετίζονται με τον τρόπο που περιγράφονται ή αναπαριστώνται οι θρησκείες στους μαθητές και στις μαθήτριες, άλλο χρώμα για αποσπάσματα που σχετίζονται με τον τρόπο που διερμηνεύονται η θρησκευτική γλώσσα και τα σύμβολα από τους μαθητές και τις μαθήτριες και άλλο για τον τρόπο που ανταποκρίνονται οι μαθητές και οι μαθήτριες στη μάθησή τους για τις θρησκείες. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να κρατήσουν μια σύντομη σημείωση, περιγράφοντας τον τρόπο που στόχευε κάθε σημείο της διδασκαλίας να διασφαλίσει ότι η συγκεκριμένη αρχή έγινε πράξη.

30 λεπτά

3. Ζητείστε από κάθε μέλος της ομάδας να συζητήσει κάθε μία από τις τρεις αρχές της διερμηνευτικής προσέγγισης με τη σειρά, καθώς και τον τρόπο που είχε σκοπό η διδασκαλία να την πραγματοποιήσει. Σ' αυτό το σημείο εξασφαλίστε ότι κάθε πιθανή ερώτηση ή ζήτημα που προκύπτει, ξεκαθαρίζεται.

15 λεπτά

4. Διευκρινίστε στα μέλη της ομάδας ότι η διδασκαλία του Kevin O'Grady σχεδιάστηκε για παιδιά ηλικίας 12-13 χρόνων, με θέμα το Ισλάμ, σύμφωνα με τις τρεις αρχές της διερμηνευτικής προσέγγισης. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να εργαστούν σε дуάδες και να σχεδιάσουν ένα μάθημα (ή τις βασικές παραμέτρους σειράς μαθημάτων), χρησιμοποιώντας τις ίδιες τρεις αρχές, προσαρμόζοντάς τις σε άλλη ηλικία, ή εστιάζοντας σε άλλη θρησκευτική παράδοση.

45-50 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ζητείστε από κάθε δυάδα να παρουσιάσει για συζήτηση το μάθημα ή τη σειρά μαθημάτων που ετοίμασαν στο προηγούμενο βήμα. Καθώς συζητά η ομάδα τα μαθήματα, χρησιμοποιήστε τις παρακάτω ερωτήσεις ως λίστα ελέγχου:

- ▶ Εξασφαλίζει η διδασκαλία την ισότιμη παρουσίαση της θρησκείας ή των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων;

- ▶ Δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να διερμηνεύσουν τη θρησκευτική ή μη θρησκευτική γλώσσα και τα σύμβολα, να θέσουν ερωτήματα όπως: τι σημαίνουν αυτά για τους ανθρώπους που τους αφορά;

- ▶ Έχουν τα παιδιά την ευκαιρία να ανταποκριθούν στη μάθησή τους, εξετάζοντας ερωτήματα όπως: ποια είναι η σημασία τους για μένα, ή τι ομοιότητες και ποιες διαφορές έχουν αυτά με τον δικό μου τρόπο ζωής;

45-50 λεπτά

Υλικό – Κεφάλαιο 4, Δραστηριότητα 1

■ Το παρακάτω απόσπασμα είναι από τη διδασκαλία του Kevin O'Grady με τη χρήση της διερμηνευτικής προσέγγισης (Οδοδείκτες σσ. 44-45).

- ▶ Σχεδίασα και εφάρμοσα ένα σχέδιο δράσης στην τάξη για περισσότερο από 12 εβδομάδες χρησιμοποιώντας παρατήρηση, συνεντεύξεις και ανάλυση των ημερολογίων που κράτησαν οι μαθητές. Οι μαθητές συνέβαλαν στην έρευνα προσδιορίζοντας τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τους. Η συνεισφορά τους βοήθησε τον προγραμματισμό της εργασίας μας στο Ισλάμ. Οι μαθητές κατέγραψαν στα ημερολόγιά τους κάθε νέα ιδέα και την αξιολόγηση της πορείας της εργασίας. Επίσης καταχώρησαν τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που δέχτηκαν στις ομαδικές συνεντεύξεις.
- ▶ Ανέλυσα τις καταγραφές των ημερολογίων και αναθεώρησα το πρόγραμμα της μελέτης μας ώστε να λάβω υπόψη μου τις ιδέες των μαθητών. Οι μαθητές, όπως έγραψαν στο ημερολόγιό τους, προτιμούσαν να προσεγγίσουν το Ισλάμ με θέματα που τους ενδιέφεραν ιδιαίτερα.
- ▶ Στα ημερολόγιά τους έγραφαν (υπήρχαν πολλές αναφορές) ότι τους ενδιέφερε η ενδυμασία και η μόδα. Ξεκινώντας από αυτό προχώρησα στις απορίες τους για την Ισλαμική ενδυμασία, χρησιμοποιώντας παραδείγματα από επιλεγμένες ιστορίες από τα μέσα ενημέρωσης, συσχετίζοντάς τις ευρύτερα με το Ισλάμ. Η περιέργειά τους για τη συμβολική σημασία της ενδυμασίας και η γοητεία που τους ασκεί η μόδα τράβηξε το ενδιαφέρον τους στην Ισλαμική ενδυμασία. Παρόμοια θέματα όπως η στάση των μαθητών για την ενδυμασία και η σύγκρισή της με τον Ισλαμικό αντίστοιχο κώδικα ενσωματώθηκαν στα σχέδια μαθήματος. Στα σχέδια μαθήματος έλαβα υπόψη μου τα ενδιαφέροντα των μαθητών και συμπεριέλαβα εργασία για τη στάση των μαθητών έναντι της ενδυμασίας και τη σύγκρισή της με τους Ισλαμικούς αντίστοιχους κώδικες. Το θέμα εμπλουτίστηκε με έναν ακόμη σκοπό: να διαπιστώσω αν το Ισλαμικό υλικό θα μπορούσε να προκαλέσει επανεξέταση της ίδιας της στάσης των μαθητών για την ενδυμασία, την οικογενειακή ζωή ή για άλλα ερωτήματα που είχαν θέσει.
- ▶ Οι μαθητές αναγνώρισαν ότι δραστηριότητες όπως η τέχνη, η δημιουργική γραφή και η συζήτηση για τα βίντεο ήταν σημαντικές, η δημοφιλέστερη όμως ερευνητική δραστηριότητα ήταν το θέατρο. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τόσο για το Ισλάμ (για τους Μουσουλμάνους, την πίστη και τις ιδέες τους) όσο και για τα πρόσωπα και την κοινωνία (προσωπικά και θρησκευτικά ερωτήματα αλλά και ζητήματα που αφορούν την κοινωνία και ευρύτερα τον κόσμο).
- ▶ Οι καταγραφές των μαθητών στα ημερολόγιά τους και η καταγραφή των δικών μου παρατηρήσεων επιβεβαίωσε ότι οι μαθητές έδωσαν μεγάλη σημασία σε ότι έμαθαν για τον εαυτό τους και το Ισλάμ. Έθεσαν ερωτήματα για το έθνος και την εθνική ταυτότητα, οπότε μας δόθηκε η δυνατότητα να τα ερευνήσουμε και να ασχοληθούμε παράλληλα με τη μελέτη των θρησκειών, με θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και εκπαίδευσης στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη.
- ▶ Οι μαθητές σχεδίασαν πρωτότυπες δραστηριότητες -όπως για παράδειγμα για την Ισλαμική αμφίεση- ανέλυσαν τη σχέση της με τον εκφοβισμό, ερεύνησαν τους σχετικούς Ισλαμικούς κανόνες και χρησιμοποίησαν θεατρικές τεχνικές ώστε να εξερευνήσουν την εμπειρία του αποκλεισμού, στην περίπτωση που φορούσαν κάποιο είδος θρησκευτικής αμφίεσης στο σχολείο. Ήταν ευχάριστο ότι στις συζητήσεις που ακολουθούσαν τις δραστηριότητες, οι μαθητές έδειξαν μεγάλο βαθμό ωριμότητας.
- ▶ Συζητήθηκαν ζητήματα σχετικά με την εκπροσώπηση τόσο του Ισλάμ ως θρησκείας, όσο και ατομικά των Μουσουλμάνων στο περιβάλλον του σχολείου, της οικογένειας και στην παρουσίασή του από τα μέσα ενημέρωσης. Στις συζητήσεις για το νόημα των βασικών εννοιών και των συμβόλων (και της ενδυμασίας), συμπεριλήφθηκαν ζητήματα διερμηνείας. Θέματα αναστοχασμού καλύφθηκαν με τη μετακίνηση από τα προσωπικά ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες των μαθητών προς αντίστοιχα παραδείγματα από το Ισλάμ που μελετούσαμε, και αντίστροφα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Έμφαση

Αυτή η δραστηριότητα εστιάζει στην κατανόηση και στη χρήση της διαλογικής προσέγγισης. Τα μέλη της ομάδας δοκιμάζουν κάποιες από τις μαθησιακές τεχνικές που δημιούργησε η Julia Irgrave και συζητούν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να τις χρησιμοποιήσουν στο δικό τους Πρόγραμμα Σπουδών και αν είναι εφικτό, να τις δοκιμάσουν με τα παιδιά στο σχολείο τους.

Συμβουλές

Φωτοτυπήστε το Υλικό που θα βρείτε στη συνέχεια και προετοιμάστε τις κάρτες με τις προκλητικές δηλώσεις για την δραστηριότητα σε Κύκλο.

Σκοπός / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναπτύξουν γνώση και κατανόηση για την διαλογική προσέγγιση.
- ▶ Να εξηγούν που και πώς θα μπορούσε η διαλογική προσέγγιση να ταιριάζει στο Πρόγραμμα Σπουδών των σχολείων των μελών της ομάδας.

Δεξιότητες που συνδέονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης, Ενσυναίσθηση.
- ▶ Σεβασμός, Ανεκτικότητα απέναντι στην αμφισημία, Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη και κοσμοθεωρίες).
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (θρησκείες και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις), της γλώσσας και της επικοινωνίας.

Διαδικασία / βήματα

1. Ζητείστε από τους εκπαιδευτικούς να ξαναδιαβάσουν τις περιλήψεις από τις διδασκαλίες της Julia Irgrave στο Υλικό, στη συνέχεια αφιερώστε λίγο χρόνο σε συζήτηση για πιθανά σημεία και ερωτήσεις που έχουν προκύψει.

10 λεπτά

2. Στη συνέχεια, δοκιμάστε το παιχνίδι ρόλων με την «ανθρωποφάγο τίγρη». Σημειώστε πως είναι απαραίτητο μετά το παιχνίδι να γίνει συζήτηση ενώ ακόμη ο ρόλος είναι ενεργός. Κάποιος ή κάποια συντονίζει την ομάδα, ζητώντας από τους χαρακτήρες με τη σειρά να σχολιάσουν τους λόγους και τις απόψεις τους, τον τρόπο που έφτασαν σ' αυτούς τους λόγους, λόγους για τους οποίους άλλοι θα διαφωνούσαν με την άποψή τους καθώς και αν αυτοί οι άλλοι έχουν κάποιο δίκιο. Στη συνέχεια, κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει να συνοψίσει το τι έμαθε με αυτή την δραστηριότητα.

45 λεπτά

3. Αφότου τελειώσετε με τη δραστηριότητα της «ανθρωποφάγου τίγρης», συζητήστε με τους εκπαιδευτικούς για το που θα μπορούσε να ταιριάζει στο Πρόγραμμα Σπουδών του σχολείου τους, ή στις διδακτικές μεθόδους που χρησιμοποιούν. Ζητείστε τους να δοκιμάσουν τη δραστηριότητα σε μια τάξη στο σχολείο και εάν είναι δυνατόν, να σας στείλουν τα αποτελέσματα κάποια στιγμή στο μέλλον.

25 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να δοκιμάσουν και την επόμενη διαλογική άσκηση στην ομάδα, πριν αποφασίσουν να την δοκιμάσουν με παιδιά στο σχολείο. Θα χρειαστείτε σετ από έξι κάρτες με προκλητικές δηλώσεις, όπως για παράδειγμα:

- ▶ Η ζωή δεν έχει σταθερό νόημα.
- ▶ Όταν κάποιος πεθαίνει, πεθαίνει. Αυτό είναι το τέλος.
- ▶ Ο γάμος θα πρέπει να κρατάει μια ζωή.
- ▶ Τα παιδιά θα πρέπει να ακολουθούν τη θρησκεία των γονιών τους.

- ▶ Δεν υπάρχει Θεός.
- ▶ Δεν είναι δυνατόν το σύμπαν να έχει προέλθει από το μηδέν, θα πρέπει να υπάρχει Δημιουργός.

Καθίστε σε κύκλο. Κάθε μέλος της ομάδας παίρνει μια κάρτα και έχει την ευθύνη να διευθύνει μια συζήτηση για το περιεχόμενό της. Πρέπει να εξασφαλίσει ότι κάθε μέλος της ομάδας έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη του διεξοδικά, ενώ οι άλλοι

ακούνε με σεβασμό. Και πάλι όποιος ή όποια μιλάει θα πρέπει να σχολιάσει τους λόγους για την άποψή του/της, τον τρόπο που έφτασε σ' αυτούς τους λόγους, λόγους για τους οποίους άλλοι θα διαφωνούσαν με τις απόψεις του/της και αν αυτοί οι άλλοι έχουν κάποιο δίκιο. Στο τέλος, κάθε μέλος της ομάδας θα πρέπει και πάλι να συνοψίσει τι έμαθε με αυτή την δραστηριότητα.

Υλικό – Κεφάλαιο 4, Δραστηριότητα 2

■ Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια άποψη από τη διδασκαλία της Julia Irgrove, με τη χρήση της διαλογικής προσέγγισης (Οδοδείκτες σ. 47)

■ Τα παιδιά παρακινήθηκαν:

- ▶ Να προσεγγίζουν κριτικά τη συμμετοχή τους και να αιτιολογούν τις απόψεις τους (Για ποιους λόγους το σκέπτομαι αυτό).
- ▶ Να αναλογίζονται τον τρόπο που έφτασαν στα συμπεράσματά τους (Πώς κατέληξες σε αυτή την απάντηση).
- ▶ Να αναγνωρίζουν την πιθανότητα να υπάρχουν εναλλακτικές απόψεις (Μπορείς να σκεφτείς λόγους για τους οποίους κάποιος δεν θα συμφωνούσαν μ' αυτό που είπες;).
- ▶ Να είναι ανοικτά στα επιχειρήματα των άλλων (Νομίζεις ότι ο Χ έχει δίκιο σ' αυτό το θέμα;)

■ Χρησιμοποιήθηκαν παιχνίδια ρόλων ώστε τα παιδιά να ασχοληθούν ενεργά με διαφορετικές απόψεις. Τα παιδιά ατομικά ή σε ομάδες, έπρεπε να υποστηρίξουν μια υπόθεση από την οπτική γωνία μιας συγκεκριμένης ομάδας. Για παράδειγμα, 9χρονα παιδιά ανέλαβαν το ρόλο ενός οικολόγου, ενός τουρίστα, ενός κυβερνητικού υπαλλήλου και ενός πατέρα που θρηνεί το χαμό του παιδιού του, για να συζητήσουν εάν έπρεπε να κυνηγηθεί και να φονευθεί μια ανθρωποφάγος τίγρη. Μια τέτοια δραστηριότητα βοηθά τα παιδιά να αναγνωρίσουν αξίες που υπάρχουν στο δικό τους περιβάλλον, που μπορεί να ταυτίζονται –ή σε μεγάλο βαθμό να επικαλύπτονται– με τις αξίες των άλλων παιδιών και με κοινές αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

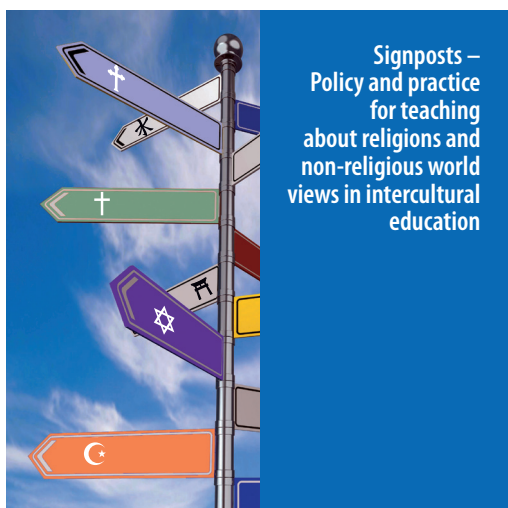
Προκλητικές δηλώσεις που χρησιμοποιήθηκαν στην δραστηριότητα σε κύκλο

- ▶ Η ζωή δεν έχει σταθερό νόημα.
- ▶ Όταν κάποιος πεθαίνει, πεθαίνει. Αυτό είναι το τέλος.
- ▶ Ο γάμος θα πρέπει να κρατάει μια ζωή.
- ▶ Τα παιδιά θα πρέπει να ακολουθούν τη θρησκεία των γονιών τους.
- ▶ Δεν υπάρχει Θεός.
- ▶ Δεν είναι δυνατόν το σύμπαν να έχει προέλθει από το μηδέν, θα πρέπει να υπάρχει Δημιουργός.

Κεφάλαιο 5

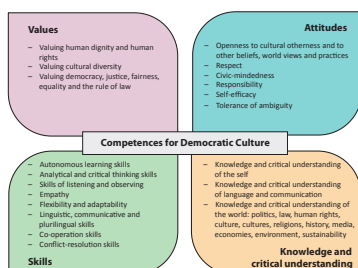
Η τάξη ως ασφαλής χώρος

Βασικά σημεία

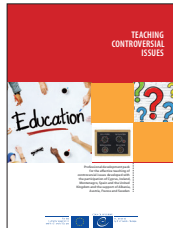
- ▶ Ο ασφαλής χώρος είναι απαραίτητος για τη διδασκαλία στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Αναφέρεται στην ατμόσφαιρα της τάξης, όπου τα παιδιά αισθάνονται ελεύθερα και ικανά να συζητήσουν ανοιχτά τις απόψεις τους, εφαρμόζοντας βασικούς κανόνες ακρόασης και σεβασμού των άλλων.
- ▶ Κατά συνέπεια, οι εκπαιδευτικοί δεν θα πρέπει να είναι επικριτικοί, αλλά αμερόληπτοι, ξεκάθαροι όσον αφορά βασικούς κανόνες συμμετοχής, να αισθάνονται άνετα στην αντιπαράθεση απόψεων, να είναι υποστηρικτικοί και να δείχνουν σεβασμό.
- ▶ Οι συζητήσεις πρέπει να σχετίζονται με την προσωπική ζωή των παιδιών.
- ▶ Η έρευνα που έχει γίνει στο πρόγραμμα REDCo, ενισχύει τα παραπάνω. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εκφράζουν την επιθυμία να κατανοήσουν τη θρησκεία και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις των άλλων, πιστεύουν πως αυτό είναι δυνατόν, αντιμετωπίζουν το σχολείο ως τόπο κατάλληλο για τέτοιες δραστηριότητες και θέλουν να συμβεί στον ασφαλή χώρο της τάξης, όπου είναι συμφωνημένες και ξεκάθαρες οι διαδικασίες διαλόγου.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου.
- ▶ Ικανότητες ακρόασης και παρατήρησης.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Σεβασμός, ανεκτικότητα στην αμφισημία, ανοιχτότητα σε διαφορετική πίστη και κοσμοείδωλα.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της επικοινωνίας.

Επίμαχα ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Οι διαφορές ανάμεσα σε θρησκείες και κοσμοθεωρίες συχνά προκαλούν έντονα συναισθήματα. Μπορεί να γίνουν πολιτικά ευαίσθητα ζητήματα. Κάποιες διαφωνίες ανάμεσα στα παιδιά είναι αναπόφευκτες.
- ▶ Ερωτήματα που προκαλούνται από τη μελέτη των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων είναι δυνατόν να εγείρουν αντιπαράθεση, για παράδειγμα: Υπάρχει Θεός; Έχει νόημα η ζωή; Έχει κάποιος το δικαίωμα να αφαιρέσει μια ζωή; Υπάρχουν πολλά ακόμη παρόμοια προκλητικά ζητήματα που είναι δυνατόν να προκαλέσουν διχασμό.
- ▶ Οι εκπαιδευτικοί είναι ανάγκη να προετοιμάζουν τη διαχείριση συζητήσεων για τέτοια ζητήματα στην τάξη. Τα παιδιά, καθώς προετοιμάζονται για την ενήλικη ζωή, έχουν ανάγκη να τα συζητούν και πρέπει να το κάνουν με ασφάλεια.

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να είμαι ευαίσθητος/η στην παρουσία της ετερότητας γύρω μου και στην πιθανή πρόκληση αντιπαραθέσεων.
- ▶ Θα πρέπει να δεσμευτώ ότι θα χρησιμοποιώ ασφαλείς και ειρηνικούς τρόπους διαχείρισης των αντιπαραθέσεων και της σύγκρουσης απόψεων.
- ▶ Οι προσωπικές μου δεξιότητες ακρόασης, αναστοχασμού και αιτιολόγησης θα γίνουν ακόμη πιο απαραίτητες.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα πρέπει να είμαι έτοιμος/η να διδάσκω με τρόπους που δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράζουν τις απόψεις και τα πιστεύω τους, περιμένοντας από αυτά να ακούν ενεργητικά και με προσοχή τους άλλους.
- ▶ Θα πρέπει να είμαι έτοιμος/η να διαχειρίζομαι συζητήσεις για επίμαχα ζητήματα, καθώς και να αναγνωρίζω –αλλά και να το μεταδίδω στα παιδιά– ότι υπάρχουν φορές που δεν είναι δυνατόν να καταλήξουμε σε συμφωνία ή σε τελικές απαντήσεις.
- ▶ Θα πρέπει να προκαλώ τα παιδιά να εκφράζουν την άποψή τους για επίμαχο υλικό και την ίδια στιγμή να επιμένω ότι θα πρέπει να το κάνουν με ευαισθησία και ταυτόχρονα να τα προστατεύω από σκληρές αντιδράσεις των άλλων.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να καθιερώνω αποτελεσματικούς κανόνες με τα παιδιά που διδάσκω, ούτως ώστε να προωθώ τη συζήτηση για επίμαχα ζητήματα σε ασφαλές περιβάλλον.
- ▶ Να εφαρμόζω τις αξίες, υποστηρίζοντας έτσι την τάξη ως ασφαλή χώρο, δρώντας ως δάσκαλος ισότιμα και αμερόληπτα, οικοδομώντας έναν σχολικό πολιτισμό όπου όλα τα παιδιά αισθάνονται αυτοπεποίθηση να εκφράζονται και να ακούν. Να δημιουργώ ένα παράδειγμα δημοκρατίας για τα παιδιά.
- ▶ Να μοιράζομαι αυτές τις αξίες και την πρακτική με άλλους εκπαιδευτικούς, γονείς και άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας, εξηγώντας τη σημασία της τάξης ως ασφαλούς χώρου και τους τρόπους που προσπαθώ να κάνω την τάξη μου έναν ασφαλή χώρο.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Γνώση και κατανόηση διαφορετικών θρησκειών και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, ούτως ώστε να γνωρίζω εκ των προτέρων ποιες διαφορές είναι πιθανόν να εμφανιστούν στην τάξη μου και να είμαι έτοιμος/η να τις διαχειριστώ.
- ▶ Δεξιότητες διαχείρισης συζητήσεων, ενθάρρυνσης των παιδιών να συμμετέχουν και να ακούν το ένα το άλλο με σεβασμό.
- ▶ Ποικιλία διδακτικών μεθόδων που προωθούν την ανταλλαγή διαφορετικών αντιλήψεων μεταξύ των παιδιών. Αυτό σημαίνει επίσης να λαμβάνω υπόψη μου τη διαρρύθμιση της τάξης και το υλικό που χρησιμοποιείται: βοηθάει η διαρρύθμιση την επικοινωνία ανάμεσα στα παιδιά ή είναι μονοσήμαντη από τον εκπαιδευτικό προς αυτά; Το υλικό που χρησιμοποιείται περιγράφει τις διαφορές των απόψεων και των πιστεύω, αλλά και τον σεβασμό που απαιτείται; Είναι ξεκάθαροι οι βασικοί κανόνες συζήτησης;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΣΕΝΑΡΙΟ: ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στην προετοιμασία μιας διδασκαλίας για κάποιο επίμαχο ζήτημα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, η επικοινωνία με τους γονείς μπορεί να αποδειχθεί καίρια και απαραίτητη. Η σκέψη για τους τρόπους που θα μπορούσε να γίνει, θα βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να ξεκαθαρίσουν τις δικές τους αξίες και τους στόχους. Η δραστηριότητα αφορά τον προσεκτικό σχεδιασμό επιστολής προς τους γονείς, που να τους πληροφορεί για μια διδακτική δραστηριότητα, να προκαλέσει συζήτηση και να δώσει την ευκαιρία στους γονείς να υποστηρίξουν το σχολείο.

Συμβουλές

- ▶ Για την επιλογή του επίμαχου ζητήματος, είναι βοηθητικό τα μέλη της ομάδας να αναστοχαστούν τι είδους θέματα έχουν προκαλέσει διαμάχη στη διδασκαλία τους, στο σχολείο τους ή στα ΜΜΕ. Ποια συγκεκριμένα προβλήματα ή ευαισθησίες έχουν εμφανιστεί και για ποιους λόγους;
- ▶ Καθώς συντάσσουν την επιστολή, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να προσπαθήσουν να μπουν στη θέση των γονέων που θα την παραλάβουν. Πώς θα αισθανθούν; Τι ζητήματα θα έχουν και τι είδους διευκρινίσεις θα ζητήσουν;
- ▶ Θα διευκολύνει αν λάβουμε υπόψη μας διαφορετικές πιθανές αντιδράσεις των γονέων π.χ. από γονείς που ανήκουν σε διαφορετικές πολιτισμικές ή θρησκευτικές κοινότητες.
- ▶ Οι προτεινόμενοι χρόνοι είναι κατά προσέγγιση. Για παράδειγμα, αν αναπτυχθούν μακρύτερες συζητήσεις, μπορείτε να τις επιτρέψετε ή να τις ενθαρρύνετε. Αν δεν συμβεί αυτό, αλλά είστε σίγουροι/ες ότι η μάθηση έχει εξασφαλιστεί και τα σημαντικά σημεία έχουν επαρκώς καλυφθεί, τότε προχωρήστε στο επόμενο βήμα. Φυσικά, στην πράξη, ο χρόνος εξαρτάται επίσης από το μέγεθος της ομάδας.

Σκοπός / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αποκτούν επίγνωση για τα πιθανά προβλήματα και τις ευαισθησίες που σχετίζονται με τη διδασκαλία επίμαχων ζητημάτων.
- ▶ Να αποκτούν τεχνογνωσία για την επικοινωνία με τους γονείς και την οικοδόμηση υποστηρικτικών σχέσεων.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου.
- ▶ Ικανότητες ακρόασης και παρατήρησης.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της επικοινωνίας.

Διαδικασία / βήματα

1. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να φανταστούν ότι προετοιμάζουν σειρά μαθημάτων για ένα επίμαχο ζήτημα σε δυο με τρεις εβδομάδες και πως έχουν αποφασίσει να ενημερώσουν τους γονείς γι' αυτό (έτσι ώστε να αποφύγουν τις παρεξηγήσεις, να προστατεύσουν τυχόν ευαισθησίες και να εξασφαλίσουν την υποστήριξή τους). Ζητείστε τους να επιλέξουν ένα ζήτημα που είναι σημαντικό για το περιβάλλον τους (για παράδειγμα: να επιτρέπονται θρησκευτικά σύμβολα στον δημόσιο χώρο; Η θρησκεία κάνει καλό ή βλάπτει; Η ειρηνική συμπεριφορά είναι η καλύτερη προσέγγιση στις διαμάχες;) Τα μέλη της ομάδας μπορούν να δουλέψουν σε δυάδες.
20 λεπτά
2. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να αιτιολογήσουν την επιλογή του επίμαχου ζητήματος με τη σειρά στην ομάδα, απαντώντας ταυτόχρονα στις πιθανές ερωτήσεις της.

Στη συνέχεια καλέστε τους να σχεδιάσουν τις επιστολές τους, λαμβάνοντας υπόψη τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ▶ Τι θα αναφέρουμε για τους σκοπούς και τις δραστηριότητες που σχεδιάζουμε στα μαθήματα;
- ▶ Ποια είναι τα βασικά μηνύματα που θέλουμε να μεταφέρουμε σχετικά με την αμεροληψία και την ασφάλεια;
- ▶ Αν το θελήσουν, θα προσκληθούν οι γονείς στο σχολείο για να συζητήσουν για τα μαθήματα;
- ▶ Θα δοθεί στους γονείς η δυνατότητα να εξαιρέσουν το παιδί τους από τα μαθήματα, αν αυτό προτιμούν; Ποιες εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να προβλεφθούν γι' αυτό;

Και πάλι, θα πρέπει να φανταστούν τις πιθανές αντιδράσεις των γονέων από διαφορετικές κοινότητες. Επειδή είναι απαραίτητο να υπολογίσουμε με προσοχή τα πιθανά ζητήματα, οι επιστολές θα πρέπει να γίνουν με σειρά προσχεδίων.

60 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Όταν ετοιμαστούν τα σχέδια επιστολών, θα πρέπει να διαβαστούν στην ομάδα και να συζητηθούν με τη βοήθεια των ερωτήσεων του 2^{ου} βήματος (παραπάνω). Πέρασαν στις επιστολές ξεκάθαρα ο σκοπός και το περιεχόμενο των μαθημάτων; Είναι ευκρινή τα μηνύματα που αφορούν την αμεροληψία και την ασφάλεια; Έχουν προβλεφθεί διαδικασίες για πιθανή συζήτηση με τους γονείς αλλά και εξαίρεση των παιδιών; Έχουν ληφθεί υπόψη πιθανές αντιδράσεις γονέων από διαφορετικές κοινότητες;

Μετά τη συζήτηση, οι επιστολές θα πρέπει να γραφούν σε τελικό σχέδιο.

20 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 5, Δραστηριότητα 1

■ Φανταστείτε ότι προετοιμάζετε να διδάξετε για ένα επίμαχο ζήτημα στη διάρκεια των μαθημάτων σας, σε δύο – τρεις εβδομάδες και ότι έχετε αποφασίσει να το γνωστοποιήσετε στους γονείς (σκοπός σας είναι να αποφύγετε παρεξηγήσεις, να προφυλάξετε ευαισθησίες και να εξασφαλίσετε τη συμπάρασταση των γονέων).

■ Επιλέξτε ένα ζήτημα που είναι σημαντικό στο περιβάλλον σας (για παράδειγμα: να επιτρέπονται θρησκευτικά σύμβολα στον δημόσιο χώρο; Η θρησκεία κάνει καλό ή βλάπτει; Η ειρηνική συμπεριφορά είναι η καλύτερη προσέγγιση στις διαμάχες;)

■ Σχεδιάστε την επιστολή σας, και προετοιμαστείτε να εξηγήσετε και να συζητήσετε το περιεχόμενό της. Λάβετε υπόψη σας στοιχεία όπως: τι θα πείτε για τους σκοπούς και τις δραστηριότητες που σχεδιάζετε για τα μαθήματα; Ποια είναι τα βασικά μηνύματα που θέλετε να μεταφέρετε σχετικά με την αμεροληψία και την ασφάλεια; Αν το θελήσουν, θα προσκληθούν οι γονείς στο σχολείο για να συζητήσουν για τα μαθήματα; Θα δοθεί στους γονείς η δυνατότητα να εξαιρέσουν το παιδί τους από τα μαθήματα, αν αυτό προτιμούν; ποιες εναλλακτικές δυνατότητες θα πρέπει να προβλεφθούν γι' αυτό;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΞΗ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στη δημιουργία ξεκάθαρων βασικών κανόνων ώστε να συζητηθούν στην τάξη επίμαχα ζητήματα, έτσι ώστε να τεθούν τα θεμέλια για να γίνει η τάξη ασφαλής χώρος. Περιλαμβάνει τη δημιουργία πόστερ με τους βασικούς κανόνες, που θα δημοσιοποιηθεί στην τάξη και θα υπενθυμίζει την παρουσία τους.

Συμβουλές

- ▶ Αξίζει να υποδείξουμε στα μέλη της ομάδας ότι στην σχολική πράξη, στο σχολείο, όταν δημιουργούν κανόνες ασφαλούς χώρου, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις των παιδιών.
- ▶ Όσο κρατάει η δραστηριότητα δημιουργίας των κανόνων, τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να προσπαθήσουν να μπουν στη θέση παιδιών διαφορετικών ηλικιών και να σκεφτούν: Έχουν νόημα οι κανόνες; Είναι ξεκάθαροι; Μπορούν να τους σεβαστούν και να τους ακολουθήσουν τα παιδιά; Θα βοηθήσουν στη δημιουργία ασφαλούς κλίματος στην τάξη;
- ▶ Οι προτεινόμενοι χρόνοι είναι κατά προσέγγιση. Για παράδειγμα, αν αναπτυχθούν μακρύτερες συζητήσεις, μπορείτε να τις επιτρέψετε ή να τις ενθαρρύνετε. Αν δεν συμβεί αυτό, αλλά είστε σίγουροι/ες ότι η μάθηση έχει εξασφαλιστεί και τα σημαντικά σημεία έχουν επαρκώς καλυφθεί, τότε προχωρήστε στο επόμενο βήμα. Φυσικά, στην πράξη, ο χρόνος εξαρτάται επίσης από το μέγεθος της ομάδας.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναπτύσσουν γνώση και κατανόηση για τις συνθήκες που είναι απαραίτητες ώστε να γίνει η τάξη ασφαλής χώρος.
- ▶ Να εξηγούν και να επεξηγούν την διαχείριση της τάξης ως ασφαλούς χώρου.
- ▶ Να αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας με τα παιδιά.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της ισοτιμίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της επικοινωνίας.

Διαδικασία / βήματα

1. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να προτείνουν κανόνες που απαιτούνται ώστε να γίνει η τάξη ασφαλής χώρος. Αφού γίνουν κάποιες προτάσεις, σημειωθούν σε πίνακα και συζητηθούν, συζητήστε με την ομάδα τις παρακάτω ιδέες για κανόνες (τις έχετε προετοιμάσει σε παρουσίαση, μαζί με τις ερωτήσεις που δίνονται στο βήμα 2 παρακάτω):
 - ▶ Ακούω σιωπηλά και προσεκτικά οποιονδήποτε μιλάει.
 - ▶ Περιμένω να τελειώσει όποιος μιλάει πριν απαντήσω.
 - ▶ Ξεκινάω την απάντησή μου, υπογραμμίζοντας κάτι θετικό που είπε ο ομιλητής.
 - ▶ Δεν καταφεύγω σε προσωπικά σχόλια για τον ομιλητή, την θρησκεία του ή το θρησκευτικό του περιβάλλον.
 - ▶ Αν έχω ερωτήσεις ή ζητώ διευκρινίσεις από τον ομιλητή, ζητάω πρώτα την άδειά του.
 - ▶ Αν κάποιος επιλέξει να μην απαντήσει σε μια ερώτηση, σέβομαι την ελευθερία του να αρνηθεί.

Δώστε χρόνο στα μέλη της ομάδας να ρωτήσουν ή να εκφράσουν άποψη για κάθε έναν από τους κανόνες που προτάθηκαν.

20 λεπτά

2. Στη συνέχεια τα μέλη της ομάδας δημιουργούν πόστερ που θα αναρτηθεί στις τάξεις τους, με τίτλο «Ασφαλής Χώρος», δίνοντας ξεκάθαρους βασικούς κανόνες για τη διενέργεια συζητήσεων. Και πάλι, μπορούν να λάβουν υπόψη τους κανόνες που προτάθηκαν παραπάνω, να προσθέσουν άλλους δικούς τους, να ταξινομήσουν τους κανόνες με σειρά σπουδαιότητας, αποφασίζοντας για την εμφάνιση του πόστερ (π.χ. αν θα πρέπει να έχει εικόνες). Θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους συνεχώς τις επόμενες ερωτήσεις ελέγχου: Έχουν νόημα οι κανόνες; Είναι ξεκάθαροι; Είναι κανόνες που θα μπορέσουν να σεβαστούν και να ακολουθήσουν τα παιδιά; Θα βοηθήσουν στη διατήρηση της τάξης ως ασφαλούς χώρου; Τα μέλη της ομάδας μπορούν να εργαστούν σε δυάδες για να δημιουργήσουν τα πόστερ τους.

30 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Αφού τα μέλη της ομάδας δημιουργήσουν σχέδια των πόστερ, θα πρέπει να τα παρουσιάσουν στην ομάδα και να τα συζητήσουν, λαμβάνοντας υπόψη τα ερωτήματα του βήματος 2: Έχουν νόημα οι κανόνες; Είναι ξεκάθαροι; Είναι κανόνες που θα μπορέσουν να σεβαστούν και να ακολουθήσουν τα παιδιά; Θα βοηθήσουν στην διατήρηση της τάξης ως ασφαλούς χώρου;

30 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 5, Δραστηριότητα 2

■ Σχεδιάστε ένα πόστερ που θα αναρτηθεί στην τάξη, με τίτλο «Ασφαλής Χώρος» όπου θα υπάρχουν ξεκάθαροι βασικοί κανόνες για τη διαχείριση συζητήσεων. Θα σας βοηθήσει αν λάβετε υπόψη τις παρακάτω προτάσεις κανόνων, αλλά μπορείτε να προσθέσετε άλλους δικούς σας και τελικά να διατάξετε τους κανόνες με σειρά σπουδαιότητας. Να είστε έτοιμοι/ες να συζητήσετε τις ιδέες σας.

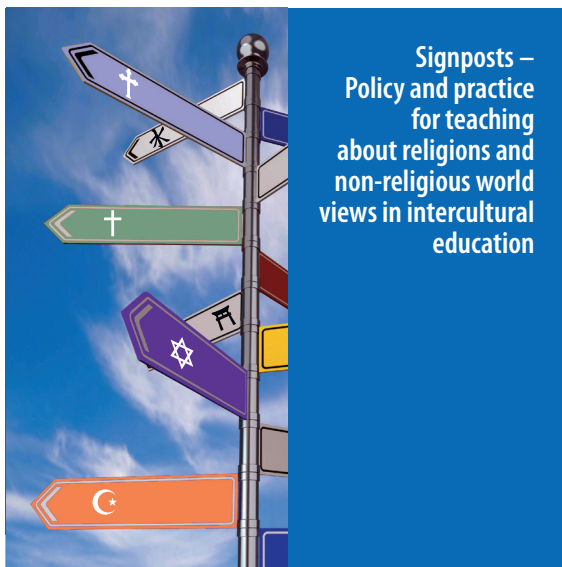
- ▶ Ακούω σιωπηλά και προσεκτικά οποιονδήποτε μιλάει.
- ▶ Περιμένω να τελειώσει όποιος μιλάει πριν απαντήσω.
- ▶ Ξεκινάω την απάντησή μου, υπογραμμίζοντας κάτι θετικό που είπε ο ομιλητής.
- ▶ Δεν καταφεύγω σε προσωπικά σχόλια για τον ομιλητή, την θρησκεία του ή το θρησκευτικό του περιβάλλον.
- ▶ Αν έχω ερωτήσεις ή ζητώ διευκρινίσεις από τον ομιλητή, ζητάω πρώτα την άδειά του.
- ▶ Αν κάποιος επιλέξει να μην απαντήσει σε μια ερώτηση, σέβομαι την ελευθερία του να αρνηθεί.

Κεφάλαιο 6

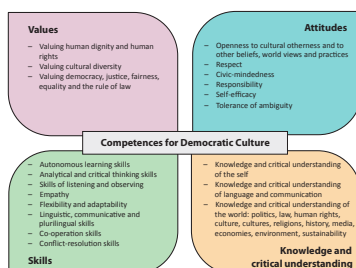
Η παρουσίαση των θρησκειών στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ)

Βασικά σημεία

- ▶ Κύρια πηγή πληροφόρησης σήμερα είναι το διαδίκτυο και τα οπτικοακουστικά μέσα. Οι νέοι τείνουν να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τα ΜΜΕ ως αξιόπιστες πηγές πληροφόρησης.
- ▶ Οι εικόνες που βλέπουν οι άνθρωποι στα ΜΜΕ επηρεάζουν τη σκέψη, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά τους απέναντι σε ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς και θρησκείες, συχνά χωρίς να συνειδητοποιούν αυτή την επιρροή.
- ▶ Η γλώσσα και η σκέψη των νέων, σε μεγάλο βαθμό, επηρεάζεται από τις κρατούσες συζητήσεις για τη θρησκεία και την πολιτική και συγκεκριμένα από την κυρίαρχη παρουσίαση του Ισλάμ στα ΜΜΕ, που έχει την τάση να είναι αρνητική.
- ▶ Είναι αναγκαίο, οι εκπαιδευτικοί να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να αξιοποιήσουν την συζήτηση πρόσωπο με πρόσωπο, για να αναλύσουν την παρουσίαση των θρησκειών στα ΜΜΕ.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (της πολιτικής, του νόμου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του πολιτισμού, των θρησκειών, της ιστορίας, των ΜΜΕ κλπ.).
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (την διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές).
- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου.

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Πώς να ανταποκρίνεται κάποιος στο διαφορετικό νόημα που δίνεται κάποιες φορές στην ίδια έννοια ή στον ίδιο όρο;
- ▶ Πώς να αντιδρά κάποιος στους διαφορετικούς και αντικρουόμενους ισχυρισμούς που παρουσιάζουν τα ΜΜΕ για τις θρησκείες, τα πρόσωπα και τα γεγονότα;
- ▶ Με ποιο τρόπο να βοηθήσει τους νέους να αποδέχονται, να προσπαθούν να καταλάβουν ή να εκτιμούν άλλους τρόπους κατανόησης εννοιών και όρων; Πώς να αναστοχάζονται για τις δικές τους αντιλήψεις, ώστε να κάνουν ένα σημαντικό βήμα για κοινές προσπάθειες;
- ▶ Πώς να αποφασίζει κάποιος ποιες πηγές πληροφόρησης είναι αξιόπιστες, ώστε να ξεκαθαρίζει τα μηνύματα που δίνουν τα ΜΜΕ;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Με δοκιμάζει ως δάσκαλο όσον αφορά την ικανότητά μου να χρησιμοποιώ την κατάλληλη διδακτική παιδαγωγική για επίμαχα ζητήματα και διαφορές στην τάξη, συμπεριλαμβάνοντας τα μηνύματα που παρουσιάζονται στα ΜΜΕ.
- ▶ Δοκιμάζει την ετοιμότητά μου να λαμβάνω υπόψη και να διερευνώ επίμαχα ζητήματα, ιδιαίτερα όσα σχετίζονται με πληροφορίες που προέρχονται από τα ΜΜΕ.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

Αν επιμορφωθώ:

- ▶ Θα είμαι έτοιμος/η και ικανός/ή να προσεγγίζω κριτικά πηγές πληροφόρησης που προέρχονται από διαφορετικές Αρχές και ΜΜΕ.
- ▶ Θα είμαι έτοιμος/η και ικανός/ή να διδάσκω με τρόπους που δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριάς μου να εκφράζουν τη δική τους γνώμη και πίστη, περιμένοντας από αυτούς να ακούν σοβαρά και προσεκτικά τους άλλους.
- ▶ Θα είμαι έτοιμος/η και ικανός/ή να διαχειρίζομαι συζητήσεις για επίμαχα ζητήματα, να αναγνωρίζω και να μεταφέρω στους μαθητές και στις μαθήτριάς μου ότι η συμφωνία ή οι τελικές απαντήσεις δεν είναι πάντοτε εφικτές.
- ▶ Θα είμαι έτοιμος/η και ικανός/ή, αν χρειαστεί, να θέτω σε αμφισβήτηση τον τρόπο που μαθαίνουν, που ερευνούν, που διερμηνεύουν, που υιοθετούν και υποστηρίζουν θέσεις οι μαθητές και οι μαθήτριάς μου, σε σχέση με επίμαχο υλικό, θέματα, ζητήματα κλπ.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να χρησιμοποιώ ξεκάθαρη μεθοδολογία για τη μελέτη των θρησκειών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων, των εννοιών και των όρων, που να λαμβάνει υπόψη της τις διαφορετικές διερμηνείες που τους δίνουν.
- ▶ Να ενθαρρύνω τα παιδιά να διερευνούν διαφορετικά νοήματα σε τεχνικούς όρους και τις αιτίες (αξίες, συμφέροντα, θέσεις, έλλειψη γνώσης κλπ.) που κρύβονται πίσω από τις διαφορετικές νοηματοδοτήσεις.
- ▶ Να προσφέρω καλό παράδειγμα ισότιμης παρουσίασης και διερμηνείας των θρησκειών, των εννοιών και των όρων, συμπεριλαμβάνοντας εκείνους που σχετίζονται με τη διαφορά και την αντιπαλότητα, ενεργώντας ως δάσκαλος με ισοτιμία και αντικειμενικότητα.
- ▶ Να βοηθώ τα παιδιά να αναλύουν διαπολιτισμικές συναντήσεις και εικόνες που προέρχονται από τα ΜΜΕ.
- ▶ Να ενθαρρύνω κριτική προσέγγιση στη χρήση του διαδικτύου, ζητώντας από τα παιδιά να έχουν περισσότερη ευαισθησία απέναντι στα στερεοτυπικά και υπονοούμενα μηνύματα για τους ανθρώπους από άλλες θρησκείες και πολιτισμούς.
- ▶ Να επιλέγω και να προσαρμόζω έντυπο υλικό, ώστε να ανταποκρίνομαι στις ανάγκες των μαθητών και των μαθητριάς μου, βοηθώντας τους να αναλύουν την παρουσίαση των θρησκειών στα ΜΜΕ.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Γνώση και κατανόηση της επίδρασης ΜΜΕ διαμόρφωση ατομικών κρίσεων και συμπεριφοράς.
- ▶ Γνώση και την κατανόηση της επίδρασης της προπαγάνδας στον σύγχρονο κόσμο.
- ▶ Την ικανότητά μου να χρησιμοποιώ περισσότερες από μία πηγές πληροφόρησης πριν διαμορφώσω άποψη ή πάρω απόφαση.
- ▶ Γνώση και την κατανόηση του τρόπου που είναι δυνατόν να παρουσιάζονται ιστορίες και να διδάσκονται από εθνοκεντρική σκοπιά.
- ▶ Επιθυμία και ετοιμότητα να αποδέχομαι και να προσπαθώ να απαλείφω τις δικές μου προκαταλήψεις και στερεότυπα.
- ▶ Υλικό που να βοηθάει τους μαθητές και τις μαθήτριά μου να αναλύουν τις εικόνες που προσφέρουν τα ΜΜΕ, παραδείγματα από τη δημόσια ζωή θρησκειών, τη θετική συμμετοχή τους στα κοινά και τη συνεργατική δράση διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων.
- ▶ Ικανότητα και ετοιμότητα να αντιμετωπίζω ανακρίβειες και να υιοθετώ κριτική προσέγγιση στην παρουσίαση των θρησκειών από τα ΜΜΕ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Έμφαση

Αυτές οι δραστηριότητες έχουν σκοπό να ευαισθητοποιήσουν τα μέλη της ομάδας για το ρόλο που διαδραματίζουν τα ΜΜΕ πέρα από την αποστολή τους να είναι πηγές πληροφόρησης και εργαλεία δημοκρατίας: δηλαδή, ότι τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν την δύναμή τους και έχουν τη δυνατότητα μέσα από συζητήσεις για την θρησκεία και την πολιτική να καλλιεργούν αρνητική στάση απέναντι σε διαφορετικούς ανθρώπους και θρησκείες και να δημιουργούν εντάσεις ανάμεσά τους. Οι δραστηριότητες θα βοηθήσουν τα μέλη της ομάδας να αναλύσουν την παρουσίαση των θρησκειών, των ομάδων και των γεγονότων στα ΜΜΕ, ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την προπαγάνδα, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που δημιουργούν και να εμποδίσουν τη δημιουργία προσωπικών ζητημάτων εξ αιτίας τους.

Θα βοηθήσουν τα μέλη της ομάδας να κατανοήσουν καλύτερα πόσο απαραίτητο είναι να χρησιμοποιούν διαφορετικές πηγές πληροφόρησης για τις θρησκείες, τα γεγονότα και τους ανθρώπους και να διαμορφώνουν καλά πληροφορημένες και αντικειμενικές γνώμες και κρίσεις. Θα βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να βελτιώσουν την άσκηση του ανθρώπινου δικαιώματος της έκφρασης γνώμης.

Συμβουλές

Αυτές οι δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν κάθε φορά που από τα Μέσα Ενημέρωσης φτάνουν στη σχολική κοινότητα ζητήματα που αφορούν την πολιτική, συγκρούσεις, κοινωνικά γεγονότα, θρησκείες ή άτομα. Οι δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν όπου υπάρχει ανάγκη ανατροφοδότησης του τρόπου σκέψης μας, των προκαταλήψεών μας, των ορίων μας κλπ. Οι επιμορφωτές και τα μέλη της ομάδας πρέπει να είναι εξίσου καλά πληροφορημένα, ώστε να συγκροτήσουν αντικειμενικές απόψεις και κρίσεις.

Δεξιότητες που σχετίζονται με τις δραστηριότητες

- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (της πολιτικής, του νόμου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του πολιτισμού, της θρησκείας, της ιστορίας, των ΜΜΕ κλπ.).
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (σε άλλη πίστη, κοσμοθεωρίες και πρακτικές).
- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας και του κράτους δικαίου.
- ▶ Αμφισβήτηση των Αρχών και των πηγών πληροφόρησης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΠΩΣ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΥΜΕ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ ΓΕΓΟΝΟΤΑ;

Έμφαση

Η δραστηριότητα έχει στόχο να βοηθήσει τα μέλη της ομάδας να συνειδητοποιήσουν την προέλευση των απόψεων και των πληροφοριών που έχουν για ανθρώπους, γεγονότα, την πολιτική και τη θρησκεία. Στοχεύει να τους βοηθήσει να αναστοχαστούν για τις δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα και να αναρωτηθούν για το πώς δημιουργούνται οι ιδέες και οι γνώσεις που έχουν.

Σκοπός / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναγνωρίζουν την προέλευση των ιδεών τους για τις θρησκείες, τα γεγονότα και τους ανθρώπους.
- ▶ Να περιγράφουν με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, τον ρόλο των Μέσων σήμερα, τόσο ως δημοκρατικών εργαλείων όσο και ως οργάνων εξουσίας.
- ▶ Να αναγνωρίζουν τις συνέπειες που έχει η προπαγάνδα στον τρόπο σκέψης τους.
- ▶ Να αναστοχάζονται κριτικά τον διαφορετικό τρόπο που διαφορετικοί άνθρωποι ερμηνεύουν την ίδια πληροφορία ή το ίδιο γεγονός.
- ▶ Να θέτουν σε αμφισβήτηση την εξουσία και τα Μέσα ως πηγές πληροφόρησης.
- ▶ Να χρησιμοποιούν πάνω από μία πηγή πληροφόρησης πριν συγκροτήσουν άποψη ή αποφασίσουν.

Να δημιουργούν καλό παράδειγμα δίκαιης παρουσίασης και διερμηνείας των θρησκειών, των εννοιών και των όρων, συμπεριλαμβάνοντας εκείνους που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα και την αντιπαλότητα, ενεργώντας με ισοτιμία και αντικειμενικότητα ως μέλη της ομάδας.

Διαδικασία / βήματα

1. Μελέτη περίπτωσης

Ο/Η επιμορφωτής/τρια ανακοινώνει την παρακάτω πληροφορία:

Ένοπλος άνοιξε πυρ σε κατασκήνωση νέων και έπεσαν νεκροί πάνω από 84 άνθρωποι.

Ζητά από τα μέλη της ομάδας να εκφράσουν τις πρώτες αντιδράσεις τους και να καταγράψουν τις απαντήσεις τους στον πίνακα. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ▶ Ποιος ή ποια θα μπορούσε να είναι υπεύθυνος/η;
- ▶ Ποιες είναι οι πιθανές αιτίες των πυροβολισμών;
- ▶ Που στηρίζετε τις απόψεις σας;

10 λεπτά

2. Ο/Η επιμορφωτής/τρια πληροφορεί ότι:

Αργότερα, τα Μέσα Ενημέρωσης ενημερώνουν ότι υπεύθυνος για τους πυροβολισμούς είναι ένας Μουσουλμάνος.

Ο/Η επιμορφωτής/τρια χωρίζει την ομάδα σε τρεις ομάδες που αντιπροσωπεύουν το ρόλο των Μουσουλμάνων, των Χριστιανών και των Άθεων, και τους ζητά να συζητήσουν και να σημειώσουν τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτημάτων:

- ▶ Τι θα σκεφτόσαστε ως Μουσουλμάνοι;
- ▶ Τι θα σκεφτόσαστε ως Χριστιανός;
- ▶ Τι θα σκεφτόσαστε ως Άθεοι;

Στις ομάδες θα πρέπει να προσπαθήσουν να περιγράψουν τον/την δράστη των πυροβολισμών από διαφορετικές οπτικές (φυσική, διανοητική, ηθική, κοινωνική κλπ.)

Στη συνέχεια οι ομάδες παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις και τις υποθέσεις τους για τον δράστη. Ο/Η επιμορφωτής/τρια για να βοηθήσει τη συζήτηση, μπορεί να χρησιμοποιήσει τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ▶ Γιατί περιγράψατε τον θεωρούμενο ως δράστη με αυτό τον τρόπο;
- ▶ Επηρέαστηκαν οι πρώτες σας αντιδράσεις από προηγούμενη εμπειρία σας;
- ▶ Θα ήθελε κάποιος/α να σχολιάσει την κατάσταση και τον τρόπο που περιγράφηκε το ίδιο γεγονός από την οπτική των άλλων ομάδων;
- ▶ Συμφωνείτε ακόμη με τις πρώτες αντιδράσεις ή τις σκέψεις σας για το γεγονός και τον δράστη;

20 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ο/Η επιμορφωτής/τρια πληροφορεί τα μέλη της ομάδας ότι όπως τελικά αποδείχθηκε, ο υπεύθυνος για τους πυροβολισμούς δεν ήταν Μουσουλμάνος, ούτε είχε σχέση με κάποια συγκεκριμένη ομάδα.

Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί όλες τις ομάδες να εντοπίσουν πιθανά στερεότυπα, προκαταλήψεις και γενικεύσεις στον τρόπο που διαφορετικές ομάδες παρουσίασαν τον/την δράστη. Οι παρακάτω ερωτήσεις ίσως βοηθήσουν στη συζήτηση:

- ▶ Εντοπίσατε στερεότυπα ή προκαταλήψεις στη συζήτησή σας;
- ▶ Αν ναι, ποια νομίζετε ότι είναι η προέλευσή τους;
- ▶ Είχατε πρότερες πληροφορίες όσον αφορά τον πιθανό δράστη;
- ▶ Από που πήρατε αυτές τις πληροφορίες;
- ▶ Είχατε σε κάποιο σημείο της διαδικασίας αμφιβολία για το αν η πληροφορία ήταν αληθινή;
- ▶ Προσπαθήσατε ποτέ να χρησιμοποιήσετε πηγές πληροφόρησης άλλες από αυτές που πρόσφεραν τα ΜΜΕ;
- ▶ Τι σκέφτεστε τώρα για τις άμεσες απαντήσεις σας;
- ▶ Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να αλλάξετε στον τρόπο που αντιδράσατε;
- ▶ Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να αλλάξετε γενικά στον τρόπο που σκέφτεστε για θέματα σαν κι αυτό;

15 λεπτά

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΠΩΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΟΥΜΑΣΤΕ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΠΙΘΑΝΗ ΙΣΧΥ ΤΩΝ ΜΜΕ;

Έμφαση

Η δραστηριότητα έχει στόχο να ευαισθητοποιήσει τα μέλη της ομάδας για το ρόλο των Μέσων πέρα από την αποστολή τους ως πηγών πληροφόρησης και δημοκρατικού εργαλείου, δηλαδή όταν γίνονται πιθανά εργαλεία εξουσίας που μπορεί να χειραγωγήσει απόψεις για τη θρησκεία και την πολιτική, να παραγάγει αρνητικές στάσεις έναντι ανθρώπων και θρησκειών, καθώς και αντιπαράθεση μεταξύ τους.

Στόχος / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να περιγράφουν με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, τον ρόλο των Μέσων στις μέρες μας, τόσο ως δημοκρατικού εργαλείου όσο και ως οργάνου εξουσίας.
- ▶ Να περιγράφουν τις συνέπειες που έχει η προπαγάνδα στον σύγχρονο κόσμο.
- ▶ Να περιγράφουν τρόπους με τους οποίους παρουσιάζουν και διερμηνεύουν τα ΜΜΕ τις θρησκείες καθώς και γεγονότα που σχετίζονται με αυτές.
- ▶ Να αμφισβητούν την εξουσία και τα ΜΜΕ ως πηγές πληροφόρησης.
- ▶ Να αναστοχάζονται κριτικά τον τρόπο που αποκτούν πληροφορίες και γνώση.

Διαδικασία / βήματα

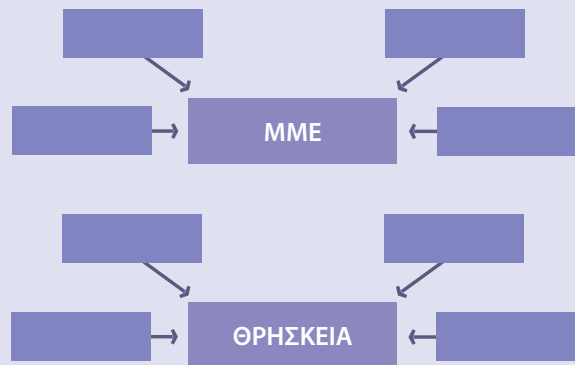
1. Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να χρησιμοποιήσουν την πρότερη γνώση τους και να εκφράσουν ιδέες για τη θετική ή αρνητική επίδραση των Μέσων στην κοινωνία, ταξινομώντας τις προτάσεις τους σε εννοιολογικό χάρτη:

Ο/Η επιμορφωτής/τρια μπορεί να συνεισφέρει με δικές του/της ιδέες.

50 λεπτά

2. Σε ομάδες, τα μέλη της ομάδας καλούνται να ταξινομήσουν εννοιών σχετικές με τα Μέσα και τη θρησκεία, χρησιμοποιώντας τις έννοιες του εννοιολογικού χάρτη. Για παράδειγμα:

Οι ομάδες μοιράζονται τις ιδέες τους με τις άλλες ομάδες, δίνοντας παραδείγματα.

10 λεπτά

3. Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να σκεφτούν και να αναστοχαστούν για λίγο τα αποτελέσματα της ταξινόμησης των εννοιών. Ζητείται από τα μέλη της ομάδας να συζητήσουν τα παρακάτω ερωτήματα:
 - ▶ Υπάρχει πιθανότητα τα ΜΜΕ να δημιουργήσουν συγκρούσεις αντί απλά να προσφέρουν πληροφορίες για διαμάχες που δημιουργήθηκαν από άλλους;
 - ▶ Γιατί διαφορετικοί άνθρωποι βλέπουν τα νέα από διαφορετική οπτική;
 - ▶ Πιστεύετε ότι είναι δυνατόν να υπάρχουν ανεξάρτητα ΜΜΕ; Γιατί; Γιατί όχι;
 - ▶ Πιστεύετε ότι τα ΜΜΕ θα πρέπει να είναι απόλυτα ελεύθερα ή θα πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί;
 - ▶ Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι οι άνθρωποι μπορεί να είναι ευαίσθητοι σε ζητήματα που σχετίζονται με τη θρησκεία τους;
 - ▶ Θα έπρεπε τα ΜΜΕ να μείνουν μακριά από τέτοια ζητήματα ή θέματα προσωπικής ταυτότητας;
 - ▶ Υπάρχει κάτι που μπορεί ή θα έπρεπε να προβλέπει ο νόμος σχετικά με αυτό;

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Ο/Η επιμορφωτής/τρια καλεί τα μέλη της ομάδας να εργαστούν με το παρακάτω Φύλλο Εργασίας.

13 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 6, Δραστηριότητα 2

Το παρακάτω κείμενο είναι από τους *Οδοδείκτες*, σ. 70-71)

Νέοι άνθρωποι, μέσα ενημέρωσης και θρησκεία στην τάξη

- ▶ Με ποιο τρόπο μιλούν οι νέοι για τη θρησκεία, τι λένε και για ποιο λόγο μιλούν με αυτό τον τρόπο; Αυτές οι ερωτήσεις επανέρχονταν στο χρονικό διάστημα που εργάστηκα ως ερευνήτρια για τους νέους και τη θρησκεία. Μέσα από παρατήρηση στην τάξη, βιντεοσκόπηση δραστηριοτήτων και συνεντεύξεων με μαθητές και μαθήτριες ποικίλου εθνικού, θρησκευτικού και μη θρησκευτικού υποβάθρου, βρήκα ότι η γλώσσα των νέων επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τον αποκαλούμενο κυρίαρχο λόγο για τη θρησκεία και την πολιτική. Αυτός ο λόγος διαμορφώνεται κυρίως από τα μέσα ενημέρωσης και τον δημόσιο λόγο. Οι μαθητές είχαν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την κυρίαρχη παρουσίαση του Ισλάμ στα μέσα ενημέρωσης. Στην τάξη στηρίχθηκαν σε αυτή την παρουσίαση και εκδήλωσαν την τάση να είναι πιο αρνητικοί απέναντι στο Ισλάμ και στους Μουσουλμάνους, από ότι στις ατομικές συνεντεύξεις μαζί μου. Είναι ξεκάθαρο ότι τέτοιες στάσεις είναι δυνατόν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα να γίνει η τάξη ασφαλής χώρος για διάλογο.
- ▶ Στη μελέτη μου βρήκα ότι οι καθημερινές συζητήσεις των μαθητών, χαρακτηρίζονται τόσο από τον κυρίαρχο λόγο του πολυπολιτισμικού δημόσιου διαλόγου, όσο και από τις δικές τους προσωπικές εμπειρίες θρησκευτικής και πολιτισμικής ετερότητας. Οι δύο αυτοί παράγοντες έχουν αντιθέσεις μεταξύ τους και φαίνεται πως οι μαθητές θεωρούν πιο δύσκολο να συζητήσουν με βάση τις δικές τους εμπειρίες, απ' ότι με τα όσα παρουσιάζουν τα μέσα ενημέρωσης. Όταν οι μαθητές διερμηνεύουν την πραγματικότητα βασισμένοι στις προσωπικές εμπειρίες πολιτισμικής και θρησκευτικής ετερότητας από την καθημερινότητά τους, την παρουσιάζουν, σε γενικές γραμμές, πιο θετική απ' ότι όταν χρησιμοποιούν στοιχεία από τα μέσα ενημέρωσης. Τελικά, παρά το ότι η ισχυρή επίδραση του λόγου των μέσων ενημέρωσης (όπως οι τηλεοπτικές ειδήσεις και το διαδίκτυο) είναι ξεκάθαρη, οι μαθητές είναι ικανοί να διαμορφώσουν προσωπικές, πιο ανεξάρτητες θέσεις. Τα ανωτέρω ευρήματα έχουν μεγάλη σημασία για το σχολείο.
- ▶ Σύμφωνα με τους μαθητές, το σχολείο είναι ένας από τους λίγους χώρους όπου συζητούν για τη θρησκεία και τις εμπειρίες τους στη θρησκευτική ετερότητα. Επομένως, γενικότερα το σχολείο και ειδικότερα η θρησκευτική εκπαίδευση μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο. Η μελέτη μου στις τάξεις δείχνει ότι αν δώσει κάποιος τη δυνατότητα στους μαθητές να μοιραστούν τις απόψεις τους και να ασκήσουν κριτική στον κυρίαρχο λόγο, μπορεί να αποκτήσουν κίνητρα ώστε να συσχετίσουν καλύτερα τη γνώση και την κατανόηση των θρησκειών με την προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη – αυτό όμως απαιτεί τη συνεισφορά του εκπαιδευτικού. Αν ο προσωπικός και ο κοινωνικός τομέας συνδεθούν με τις δραστηριότητες στην τάξη, δημιουργείται η δυνατότητα να συνδεθεί ο προσωπικός αναστοχασμός με θέματα κοινωνικής ηθικής και πολιτικής αγωγής. Η ανάλυση των συζητήσεων έδειξε ότι υπάρχουν πολλά ακόμη να μάθουμε από τον τρόπο που μιλούν οι νέοι. Αν αυτή η γνώση χρησιμοποιηθεί ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν μεγαλύτερη συναίσθηση του πώς εκφράζονται για τους άλλους, τι συζητούν και γιατί μιλάνε μ' αυτό τον τρόπο, θα καταστεί ευκολότερο να αποκαλύψουμε πού και πώς οικοδομούνται οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα. Αν κάνουμε αυτή τη διαδικασία πιο ορατή και πιο καθαρή, τόσο στους μαθητές, όσο και στους εκπαιδευτικούς, μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα συνεισφέρουμε στη δημιουργία πιο ανοικτών, διαφανών και ισορροπημένων συζητήσεων στην τάξη.

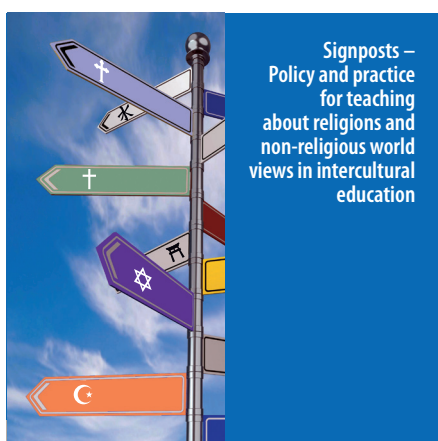
■ Το παραπάνω κείμενο συνοψίζει την έρευνα της Marie von der Lippe σε Νορβηγούς νέους. Συζητείστε και εκφράστε τις απόψεις σας, χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις:

	<ul style="list-style-type: none">▶ Με ποιο τρόπο προσπαθούμε να αμφισβητήσουμε τα ΜΜΕ και τις άλλες εξουσίες, όταν προσπαθούν να ανακαλύψουν την αλήθεια; Ως εκπαιδευτικοί, με ποιο τρόπο θα πρέπει να βοηθήσουμε τους νέους και τις νέες να το κάνουν;▶ Πώς πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που προσεγγίζουμε την πληροφορία, τα όσα υποστηρίζουν τα ΜΜΕ ή προφανείς εξουσιαστικές τάσεις θρησκειών, γεγονότων και ανθρώπων;
---	---

Κεφάλαιο 7

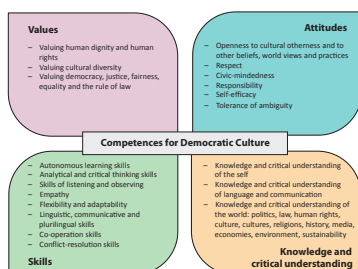
Μη θρησκευτικές πεποιθήσεις και κοσμοθεωρίες

Βασικά σημεία

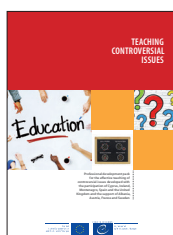
- ▶ Η μελέτη τόσο των θρησκειών όσο και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων στηρίζεται στο δικαίωμα ελευθερίας θρησκευτικής ή μη θρησκευτικής πίστης.
- ▶ Δεν υπάρχει αποκρυσταλλωμένος ορισμός των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων υπάρχουν οργανωμένες κοσμοθεωρίες που είναι μη θρησκευτικές και προσωπικές κοσμοθεωρίες που έχουν αναπτυχθεί από ανεξάρτητα άτομα.
- ▶ Όλες οι θρησκείες είναι κοσμοθεωρίες, αλλά δεν είναι όλες οι κοσμοθεωρίες θρησκείες.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (άλλη πίστη, κοσμοθεωρίες και πρακτικές).
- ▶ Ενσυναίσθηση.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας.

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Μια πεποίθηση ή άποψη που αναπτύχθηκε από ένα άτομο θα έπρεπε να αξιολογείται ισότιμα με μια οργανωμένη κοσμοθεωρία;
- ▶ Μια θρησκευτική πεποίθηση είναι ισχυρότερη και πιο πειστική από μια μη θρησκευτική;
- ▶ Μπορεί ένας δάσκαλος να έχει ανοικτούς οριζόντες στη διδασκαλία του αν έχει ισχυρές θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές πεποιθήσεις;
- ▶ Με ποιο τρόπο θα πρέπει να απεικονίζονται οι προσωπικές ή οι οργανωμένες μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πρόγραμμα σπουδών;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να προσπαθώ να καταλάβω τους ανθρώπους που έχουν θρησκευτικές πεποιθήσεις ή κοσμοθεωρίες και εκείνους που έχουν μη θρησκευτικές πεποιθήσεις και κοσμοθεωρίες και να τους σέβομαι όλους.
- ▶ Θα πρέπει να έχω επίγνωση για τον τρόπο που χρησιμοποιώ όρους και έννοιες όπως «κοσμοθεωρία», «τρόπος ζωής» ή «μη-θρησκευτικό».
- ▶ Θα πρέπει να διερωτώμαι για τις προσωπικές μου αξίες. Εκτιμώ στην πράξη την πολιτισμική ετερότητα; Για παράδειγμα, πράγματι εκτιμώ την ετερότητα που υπάρχει στη δική μου θρησκεία, ή ανάμεσα σε κοσμοθεωρίες παρόμοιες με τη δική μου;

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα πρέπει να διδάσκω με τρόπους που αναπτύσσουν την ανεκτικότητα, τον αλληλοσεβασμό και την εμπιστοσύνη ανάμεσα σε μαθητές και μαθήτριες που έχουν διαφορετικές θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες.
- ▶ Θα πρέπει να ενδιαφέρομαι για διαφορετικές κοσμοθεωρίες και να ενθαρρύνω τους μαθητές και τις μαθήτριές μου να αναπτύσσουν τέτοια ενδιαφέροντα, ενώ συνεχίζω να αναστοχάζομαι για τα προσωπικά μου πιστεύω και να ενθαρρύνω τους μαθητές και τις μαθήτριές μου να κάνουν το ίδιο.
- ▶ Θα πρέπει να έχω συναίσθηση ότι κάθε πρόσωπο έχει τις δικές του/της πεποιθήσεις. Κάποιοι άνθρωποι τις προσδιορίζουν μέσω μιας θρησκείας, ενός οργανισμού ή μιας κοσμοθεωρίας, ενώ άλλοι όχι.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Μπορώ να διαμορφώνω την τάξη μου ως ασφαλή χώρο, όπου καθένας και καθεμία έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν άποψη και να είναι καλοδεχούμενη.
- ▶ Μπορώ να ενθαρρύνω τους μαθητές και τις μαθήτριές μου να δοκιμάζουν νέες σκέψεις, παρότι δεν είναι ακόμη καλά ανεπτυγμένες.
- ▶ Μπορώ να συνεργάζομαι με άλλους εκπαιδευτικούς σε ζητήματα σχετικά με διαφορετικές κοσμοθεωρίες και τον τρόπο που είναι δυνατόν να διδαχθούν, και μπορούμε να συζητούμε τον τρόπο που κατανοούμε διαφορετικές λέξεις και έννοιες, στην κατεύθυνση μιας κοινής αντίληψης.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Θα πρέπει να αναπτύσω τις αντιλήψεις μου τόσο για διαφορετικές θρησκείες, όσο και για διαφορετικές μη θρησκευτικές πεποιθήσεις ή κοσμοθεωρίες.
- ▶ Θα πρέπει να αναπτύσω την περιέργειά μου.
- ▶ Θα προσπαθώ να αναπτύσω θετικές συζητήσεις γι' αυτά τα ζητήματα με τους άλλους και τις άλλες εκπαιδευτικούς στο σχολείο μου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΣΕΝΑΡΙΟ: ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΞΑΔΕΛΦΟΥ ΣΑΣ

Έμφαση

Η δραστηριότητα στοχεύει στο να αναπτύξει δεξιότητες σχετικές με τον τρόπο που βλέπει κάποιος την πίστη και τις πεποιθήσεις από διαφορετική οπτική ή διαφορετικό σχεδιασμό ζωής. Στοχεύει επίσης στο να δημιουργήσει ερωτήματα για τις προσωπικές σκέψεις και αξίες που σχετίζονται με τη θρησκευτική ετερότητα. Είναι εύκολο να θεωρήσει κάποιος/α ότι είναι ανοικτός/ή και δεν αποκλείει κανέναν. Τι συμβαίνει όμως όταν δω τον εαυτό μου από τη σκοπιά κάποιου άλλου προσώπου; Είμαι πάντοτε ειλικρινής όταν μιλάω για τη θρησκεία ή τις κοσμοθεωρίες, ή έχω δεύτερες προθέσεις και σκοπούς; Ο αποδέκτης του μηνύματός μου ακούει πάντα αυτό που σκοπεύω να στείλω;

Συμβουλές

- ▶ Αν είναι αναγκαίο ή απαραίτητο, η δραστηριότητα αυτή μπορεί να είναι ατομική. Στην αρχή θα πρέπει να διαβεβαιώσουμε τα μέλη της ομάδας ότι δεν θα υποχρεωθούν να κοινοποιήσουν τις σκέψεις τους αν δεν θέλουν.
- ▶ Οι χρόνοι που δίνονται στη δραστηριότητα είναι σχετικοί. Αν για παράδειγμα, αναπτυχθούν μακρύτερες συζητήσεις, καλό θα είναι όχι μόνο να επιτρέψετε να γίνουν, αλλά και να ενθαρρύνετε τα μέλη της ομάδας προς αυτή την κατεύθυνση. Αν δεν θέλουν να συζητήσουν παραπάνω, αλλά είστε σίγουροι/ες ότι η μάθηση έχει εξασφαλιστεί και τα κύρια σημεία έχουν επαρκώς καλυφθεί, προχωρήστε στο επόμενο βήμα. Φυσικά, στην πράξη, ο χρόνος εξαρτάται και από το μέγεθος της ομάδας.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να εξηγούν και να εκφράζουν σκέψεις ανθρώπων που έχουν διαφορετική οπτική.
- ▶ Να εξετάζουν τις προσωπικές τους απόψεις για τις θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές πεποιθήσεις τους για τη ζωή.
- ▶ Να διαπιστώσουν τον τρόπο που οι προσωπικές σκέψεις και αξίες επηρεάζουν την ατομική έκφραση, τη συζήτηση και την ανατροφοδότηση.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη, κοσμοθεωρίες και πρακτικές).
- ▶ Ενσυναίσθηση.

Διαδικασία / βήματα

1. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να διαβάσουν το γράμμα από τον «ξάδελφό» τους που παρατίθεται παρακάτω στο Φύλλο εργασίας. Αναφερθείτε στο τι έχετε να κάνετε, μαζί με τα μέλη της ομάδας. Διαπιστώστε αν υπάρχουν ερωτήσεις σχετικές με το γράμμα ή τις οδηγίες.

5 λεπτά

2. Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να προχωρήσουν στις δραστηριότητες 1 και 2, επαναλαμβάνοντας και διαβεβαιώνοντάς τους ότι αν το προτιμούν, οι απαντήσεις δεν θα ανακοινωθούν.

25 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Καλέστε τα μέλη της ομάδας να συμμετάσχουν σε συζήτηση:

- ▶ Ανακάλυψε κάποιος ή κάποια κάτι για τον εαυτό του ή τις απόψεις του που θα ήθελε να μοιραστεί στην ομάδα;
- ▶ Ανακάλυψε κάποιος ή κάποια κάτι σχετικό με μια κοσμοθεωρία με το οποίο διαφωνεί ή δεν ακολουθεί παρόμοια άποψη και που θα ήθελε να μοιραστεί στην ομάδα;
- ▶ Πώς αισθανθήκατε απαντώντας στις σκέψεις που αποτυπώσατε στο πρώτο γράμμα;
- ▶ Υπάρχει κάποιος ή κάποια που θα ήθελε να διαβάσει το ένα ή και τα δύο του/της γράμματα; Αν ναι, δηλώστε αν επιτρέπετε να γίνουν σχόλια και ερωτήσεις.
- ▶ Ως ανατροφοδότηση, πιστεύετε ότι υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι που διαφορετικοί άνθρωποι έχουν μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες;

30 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 7, Δραστηριότητα 1

Γράμμα από τον εξάδελφό σας:

■ Γεια χαρά! Το απολαμβάνω που γνωριζόμαστε όλο και περισσότερο και μπορούμε να συζητούμε τέτοια ζητήματα, όπως κάναμε την τελευταία φορά που βρεθήκαμε. Από τότε, έχω σκεφτεί πολύ για την κουβέντα μας. Και μου έρχεται να σε προκαλέσω: Λοιπόν, για ποιους λόγους δεν πιστεύεις στο Θεό; Και μια ακόμη ερώτηση: ποιες είναι οι πιο σημαντικές αξίες στη ζωή για σένα;

Με εκτίμηση

Ο ξάδελφός σου

■ Δραστηριότητες:

1. Απαντήστε στον εξάδελφό σας. Αν πιστεύετε στον Θεό, προσπαθήστε να μπίτε στη θέση κάποιου που δεν πιστεύει.
2. Προσπαθήστε να μπίτε στη θέση του «ξαδέλφου» σας. Γράψτε μια απάντηση στην απάντηση που γράψατε προηγουμένως.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΕΧΕΙ ΑΞΙΑ Η ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΜΕΝΑ; - ΑΚΟΥΩ ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Έμφαση

Ο σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να παρατηρήσει τα αισθήματα που προκαλούνται όταν προκαλούνται οι πεποιθήσεις κάποιου. Τα λόγια του τραγουδιού της Joan Osborne θέτουν ερωτήματα στα οποία θρησκευόμενοι και μη μπορούν να αναστοχαστούν για ζητήματα της δικής τους ζωής, αλλά και για την ετερότητα που υπάρχει ανάμεσα στους ανθρώπους.

Συμβουλές

- ▶ Βάλτε το τραγούδι να ακουστεί χωρίς ακόμα να παρουσιάσετε τις ερωτήσεις που έπονται, ώστε να δώσετε την ευκαιρία στα μέλη της ομάδας να το ακούσουν ανεπηρέαστα.
- ▶ Οι χρόνοι που δίνονται στη δραστηριότητα είναι σχετικοί. Αν για παράδειγμα, αναπτυχθούν μακρύτερες συζητήσεις, καλό θα είναι όχι μόνο να επιτρέψετε να γίνουν, αλλά και να ενθαρρύνετε τα μέλη της ομάδας προς αυτή την κατεύθυνση. Αν δεν θέλουν να συζητήσουν παραπάνω, αλλά είστε σίγουροι/ες ότι η μάθηση έχει εξασφαλιστεί και τα κύρια σημεία έχουν επαρκώς καλυφθεί, προχωρήστε στο επόμενο βήμα. Φυσικά, στην πράξη, ο χρόνος εξαρτάται και από το μέγεθος της ομάδας.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να εξηγούν και να εκφράζουν σκέψεις για ανθρώπους με διαφορετική οπτική.
- ▶ Να υπολογίζουν πώς κείμενα που αφορούν την πίστη είναι δυνατόν να επηρεάσουν τα προσωπικά συναισθήματα ή τα συναισθήματα των άλλων.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη, κοσμοθεωρία και πρακτικές).
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας.

Διαδικασία / βήματα

1. Μοιράστε τα λόγια του τραγουδιού (στο Φύλλο εργασίας παρακάτω). Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να τα διαβάσουν πρώτα, ή να τα διαβάσουν καθώς ακούνε το τραγούδι, που θα βρείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://www.youtube.com/watch?v=Xn7rlarpQBk> (εκεί θα βρείτε και τα λόγια).
2. Μοιράστε και διαβάστε τις ερωτήσεις 1 έως 6. Παίξτε πάλι το τραγούδι. Τα μέλη της ομάδας ενώ ακούνε το τραγούδι για δεύτερη φορά, μπορούν να σημειώνουν λέξεις κλειδιά για τις απαντήσεις. Όταν τελειώσει, δώστε τους πρόσθετο χρόνο 5 λεπτών για να καταλήξουν στις λέξεις κλειδιά, και να προετοιμαστούν για συζήτηση στην ομάδα.

20 λεπτά

3. Χωρίστε τα μέλη της ομάδας σε ομάδες των τριών προσώπων. Καλέστε τους να μοιραστούν στην ομάδα τους τις απαντήσεις τους με τις λέξεις κλειδιά. Κάθε μέλος της ομάδας απαντά σε κάθε ερώτηση με τη σειρά. Παρότι μπορεί να υπάρχουν ήδη ερωτήσεις στις ομάδες, μην αφήσετε ακόμη να ξεκινήσει συζήτηση.

30 λεπτά

4. Στις ίδιες ομάδες, τα μέλη της ομάδας τώρα δημιουργούν παιχνίδι ρόλων για μια συζήτηση στην τηλεόραση. Το νεότερο μέλος της ομάδας παίζει τον παρουσιαστή ή την παρουσιάστρια. Τα άλλα δύο μέλη είναι οι προσκεκλημένοι. Το ένα πιστεύει στον Θεό και το άλλο όχι. Η δεύτερη στροφή του τραγουδιού Περιέχει τρεις ερωτήσεις. Ο/Η παρουσιαστής/τρια τις χρησιμοποιεί και οι προσκεκλημένοι απαντούν από τη θέση του προσώπου που παίζουν.

10 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Σε ολομέλεια ζητήστε από κάθε μέλος της ομάδας να διακρίνει ένα σημείο που το δυσκόλεψε στα όσα είπε κάποιος άλλος κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Τα σημεία αυτά κοινοποιούνται στην ομάδα.

15 λεπτά

Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να γράψουν ή να ζωγραφίσουν κάτι που άλλαξε στον τρόπο της σκέψης τους ή που αναπτύχθηκε στη διάρκεια της δραστηριότητας.

10 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 7, Δραστηριότητα 2

One of us

If God had a name, what would it be?
And would you call it to His face?
If you were faced with Him in all His glory
What would you ask if you had just one question?

And yeah, yeah God is great
Yeah, yeah, God is good
Yeah, yeah, yeah, yeah, yeah

What if God was one of us
Just a slob like one of us
Just a stranger on the bus
Trying to make His way home?
If God had a face, what would it look like?
And would you want to see?
If seeing meant that you would have to believe
In things like heaven and in Jesus and the saints and all
the prophets?

And yeah, yeah God is great
Yeah, yeah, God is good
Yeah, yeah, yeah, yeah, yeah

What if God was one of us
Just a slob like one of us
Just a stranger on the bus
Trying to make His way home?
He's trying to make His way home
Back up to Heaven all alone
Nobody calling on the phone
Except for the Pope maybe in Rome

And yeah, yeah God is great
Yeah, yeah, God is good
Yeah, yeah, yeah, yeah, yeah

What if God was one of us
Just a slob like one of us
Just a stranger on the bus
Trying to make His way home?
Just trying to make His way home
Like a holy rolling stone
Back up to Heaven all alone
Just trying to make His way home
Nobody calling on the phone
Except for the Pope maybe in Rome

Ένας από εμάς

Αν ο Θεός είχε όνομα, πώς θα τον έλεγαν;
Θα Τον φώναζες μ' αυτό;
Αν Τον έβλεπες σε όλη του τη δόξα
Τι θα τον ρώταγες, αν είχες μόνο μια ερώτηση;

Και ναι, ναι, ο Θεός είναι μεγάλος
Ναι, ναι ο Θεός είναι καλός
Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι

Κι αν ο Θεός ήταν ένας από μας;
Τσαπατσούλης σαν κι εμάς
Ξένος στο λεωφορείο
Στο δρόμο για το σπίτι Του;
Αν ο Θεός είχε πρόσωπο, πώς θα έμοιαζε;
Και θα 'θελες να το δεις;
αν αυτό θα σήμαινε πως θα 'πρεπε να πιστέψεις
σε πράγματα σαν τον παράδεισο, στον Χριστό και στους
αγίους και σ' όλους τους προφήτες;

Και ναι, ναι, ο Θεός είναι μεγάλος
Ναι, ναι ο Θεός είναι καλός
Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι

Κι αν ο Θεός ήταν ένας από μας;
Τσαπατσούλης σαν κι εμάς
Ξένος στο λεωφορείο
Στο δρόμο για το σπίτι Του;
Προσπαθεί να πάει σπίτι Του
Πίσω και πάνω, στον Ουρανό ολομόναχος
Κανένας δεν Τον παίρνει στο τηλέφωνο
Εκτός ίσως από τον Πάπα στη Ρώμη

Και ναι, ναι, ο Θεός είναι μεγάλος
Ναι, ναι ο Θεός είναι καλός
Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι

Κι αν ο Θεός ήταν ένας από μας;
Τσαπατσούλης σαν κι εμάς
Ξένος στο λεωφορείο
Στο δρόμο για το σπίτι Του;
Απλά στο δρόμο για το σπίτι Του
Σαν ιερή πέτρα που κυλάει (rolling stone)
Πίσω και πάνω, στον Ουρανό ολομόναχος
Απλά προσπαθεί να πάει σπίτι Του
Κανένας δεν Τον παίρνει στο τηλέφωνο
Εκτός ίσως από τον πάπα στη Ρώμη

Ερωτήσεις για να απαντήσετε ατομικά

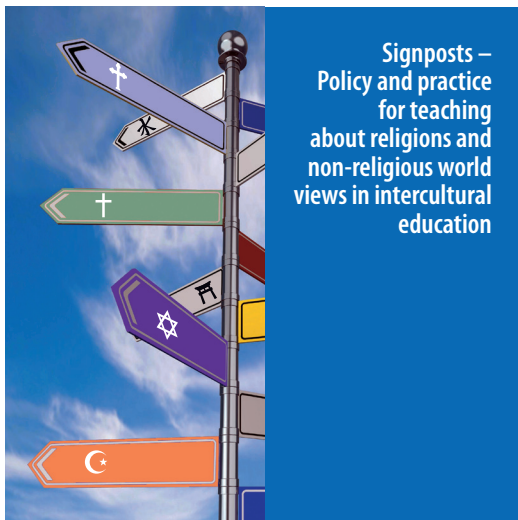

- ▶ Τι σκέφτομαι όταν ακούω το τραγούδι ή διαβάζω το κείμενο;
- ▶ Τι αισθάνομαι;
- ▶ Ποιο σημείο του τραγουδιού με έβαλε σε περισσότερες σκέψεις;
- ▶ Ποιο σημείο του τραγουδιού μου προκάλεσε το δυνατότερο συναίσθημα;
- ▶ Με αναστάτωσε κάποιο σημείο; Ποιο ή ποια;
- ▶ Για ποιον λόγο;

Κεφάλαιο 8

Ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

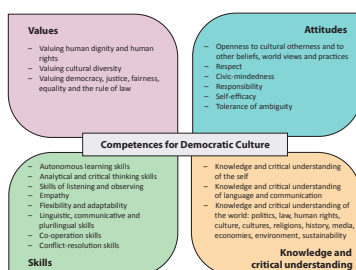
Βασικά σημεία

Υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, σχολεία και επιμορφωτές εκπαιδευτικών θα πρέπει να πάρουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι:

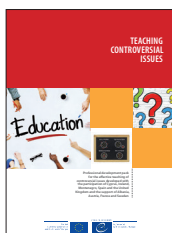
- ▶ Δεν υπάρχουν διακρίσεις στη βάση των θρησκευτικών ή μη θρησκευτικών πιστεύω ή πεποιθήσεων στα σχολεία και στις τάξεις.
- ▶ Εκπαιδευτικοί, μαθητές, μαθήτριες και γονείς είναι εξοικειωμένοι με τους κώδικες των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα όσα αναφέρουν σχετικά με την ελευθερία θρησκείας και πίστης.
- ▶ Τα σχολεία δίνουν την αρμόζουσα προσοχή στα δικαιώματα των παιδιών και στα δικαιώματα των γονέων ή των νόμιμων κηδεμόνων τους.
- ▶ Το δικαίωμα ελευθερίας έκφρασης στα σχολεία και στις τάξεις εξισορροπείται με τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με το ήθος και την ευαισθησία στην παρουσία μειονοτήτων.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Εκτίμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Σεβασμός.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (της πολιτικής, του νόμου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θρησκευτικών και μη θρησκευτικών πεποιθήσεων).
- ▶ Ικανότητες επίλυσης συγκρούσεων.

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Η διεθνής νομοθεσία προσδιορίζει ότι οι γονείς και οι νόμιμοι κηδεμόνες έχουν το δικαίωμα να μεγαλώσουν τα παιδιά τους σύμφωνα με τις δικές τους θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις. Παράλληλα αναγνωρίζει ότι σε κάποιο σημείο της ανάπτυξης του παιδιού τους, το ίδιο μπορεί να εκφράσει την επιθυμία να διεκδικήσει τα δικά του δικαιώματα όσον αφορά τη θρησκεία ή την πίστη. Σε πολλές χώρες οι γονείς επηρεάζουν τον τρόπο που τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τη θρησκευτική ή μη θρησκευτική πίστη στο σχολείο. Πόσο θα έπρεπε να τον ελέγχουν οι γονείς; Πότε κρίνεται ότι τα παιδιά είναι ικανά να επιλέγουν από μόνα τους;
- ▶ Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι δυνατόν να συγκρούονται. Απόψεις που σχετίζονται με κάποια θρησκεία ή πεποίθηση είναι πιθανόν να είναι απαράδεκτες από την σκοπιά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τις σχετικές πρακτικές, ή ζητήματα φύλων)
- ▶ Χρειάζεται να εστιάσουμε περισσότερο στα δικαιώματα ή στις υποχρεώσεις; Τι αναφέρουν σχετικά διαφορετικές θρησκείες και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Θα πρέπει να λαμβάνω υπόψη τις προσωπικές μου θέσεις για διάφορα ανθρώπινα δικαιώματα.
- ▶ Θα πρέπει να γνωστοποιώ ότι ως πρόσωπο, αλλά και στο πλαίσιο των επαγγελματικών μου υποχρεώσεων, σέβομαι τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- ▶ Μπορώ να εκφράζω τις θρησκευτικές ή μη θρησκευτικές μου πεποιθήσεις, αλλά να μην εκμεταλλεύομαι τη θέση μου ώστε να επιβάλω τα πιστεύω μου στους μαθητές και στις μαθήτριές μου.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Με τη διδασκαλία και τη συμπεριφορά μου, θα πρέπει να προστατεύω και να εφαρμόζω τα ανθρώπινα δικαιώματα και να συνεισφέρω σε μια πλουραλιστική δημοκρατία.
- ▶ Πρέπει να εξηγώ στους μαθητές και στις μαθήτριές μου τη σημασία που έχει να μαθαίνουν για τη θρησκευτική και μη θρησκευτική πίστη των άλλων, ώστε να συμβιώνουν με αλληλοκατανόηση και σεβασμό.
- ▶ Θα πρέπει να διδάσκω για τη σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις.
- ▶ Θα πρέπει να εξασφαλίζω ότι το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης στην τάξη μου βρίσκεται σε ισορροπία με τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την ευγένεια και την ευαισθησία στην παρουσία μειονοτήτων.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να κάνω καλό και ξεκάθαρο διάλογο με τους γονείς με έμφαση τόσο στα δικαιώματά τους, αλλά και στην αποστολή του σχολείου σχετικά με τη διδασκαλία για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις.
- ▶ Να δοκιμάζω με τα παιδιά διαφορετικές θρησκευτικές και μη θρησκευτικές πεποιθήσεις ώστε να συζητούμε για ηθικά ζητήματα που έχουν βάση την δική τους πίστη, σε σχέση με τις απόψεις άλλων.
- ▶ Να σέβομαι, χωρίς αμφισβήτηση, την επιθυμία κάποιου μαθητή ή μαθήτριάς μου να φορά κάποιο θρησκευτικό σύμβολο ή ρούχο.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Την γνώση μου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη θέση τους στη νομοθεσία της χώρας μου.
- ▶ Τις προσωπικές μου δεξιότητες διαχείρισης διαφορετικών απόψεων στην τάξη, ακόμη κι εκείνες που είναι ακραίες αλλά και τις δεξιότητες εξισορρόπησης του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης και της ανάγκης να χρησιμοποιούνται καλοί τρόποι.
- ▶ Τις δεξιότητές μου να επιμένω στα ανθρώπινα δικαιώματα ενώ συγχρόνως να δείχνω σεβασμό για την άποψη των άλλων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΙΣΕΣ ΑΞΙΕΣ, ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΑΙΤΙΕΣ;

Έμφαση

Είναι τα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων δικαιωμάτων πραγματικά οικουμενικά; Όπως αναφέρεται στους *Οδοδείκτες* (σελ. 89), υπάρχει ο ισχυρισμός ότι η ιδέα που κρύβεται πίσω από την παραπάνω δήλωση έχει τις ρίζες της στην Χριστιανική παράδοση. Όμως, η διακήρυξη έχει υιοθετηθεί από όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και αποτελεί σημαντικό μέρος της ηθικής βάσης του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Συμβουλές

Οι προτεινόμενοι χρόνοι είναι κατά προσέγγιση. Για παράδειγμα, αν αναπτυχθούν μακρύτερες συζητήσεις, μπορείτε να τις επιτρέψετε ή να τις ενθαρρύνετε. Αν δεν συμβεί αυτό, αλλά είστε σίγουροι/ες ότι η μάθηση έχει εξασφαλιστεί και τα σημαντικά σημεία έχουν επαρκώς καλυφθεί, τότε προχωρήστε στο επόμενο βήμα. Φυσικά, στην πράξη, ο χρόνος εξαρτάται επίσης από το μέγεθος της ομάδας.

Στόχοι / μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να αναπτύσσουν δεξιότητες που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- ▶ Να συνειδητοποιούν τους λόγους που απαιτείται ακόμη περισσότερη γνώση τόσο για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσο και για τις διαφορετικές θρησκείες.
- ▶ Να εργαστούν σε παραδείγματα στα οποία μπορεί να υπάρχει ομοιότητα στα αποτελέσματα των αναζητήσεων σε διαφορετικές θρησκείες, αν και το υπόβαθρο ή η αιτιολόγησή τους μπορεί να είναι διαφορετική.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (της πολιτικής, του νόμου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θρησκειών, της ιστορίας κλπ.)

Διαδικασία / βήματα

Ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να διαβάσουν τα παρακάτω αποσπάσματα από τους *Οδοδείκτες* (σελ. 89-90), διαμορφωμένα για τη δραστηριότητα: «Διαπολιτισμική συζήτηση για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα», «η έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», «προς έναν εποικοδομητικό διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα» (δες το Υλικό 1 παρακάτω).

5 λεπτά

Χωρίστε τα μέλη της ομάδας σε ομάδες των τριών προσώπων. Κάθε μέλος παίζει τον ρόλο μιας από τις 3 κοσμοθεωρίες: ένα του μη θρησκευόμενου, και τα άλλα δύο μιας από τις θρησκείες που υπάρχουν στην αντίστοιχη χώρα ή περιοχή.

Στην ομάδα, διαβάστε κάποια άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (δες Υλικό 2, παρακάτω). Τα μέλη κάθε ομάδας με τη σειρά, εξηγούν την αποδοχή ή την απόρριψη κάθε άρθρου, αιτιολογώντας την απάντησή τους με βάση το κείμενο ή άλλη γνώση που έχουν για τις αξίες της κοσμοθεωρίας που εκπροσωπούν. Θα πρέπει να τους δοθεί χρόνος να σκεφτούν τις απαντήσεις τους πριν τις κοινοποιήσουν.

Για παράδειγμα: Εγώ, ως Εβραίος, υποστηρίζω το άρθρο ότι δεν θα πρέπει κάποιος να υφίσταται βασανιστήρια ή άγρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, γιατί έχουμε την αρχή «αυτό που δεν θέλεις να κάνεις στον εαυτό σου, μην το κάνεις στους άλλους»

Δώστε χρόνο για συζήτηση μετά από κάθε άρθρο.

Μετά το τέλος της άσκησης ρόλων, σημειώστε κάποιες από τις δηλώσεις (ίσως 2-4) σε πόστερ και εκθέστε τις στον χώρο.

40 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Σε ομάδες (αν είναι δυνατόν με όσες και όσους εκπροσώπησαν τις ίδιες θρησκείες ή κοσμοθεωρίες), τα μέλη της ομάδας συζητούν χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις:

- ▶ Ποια είναι η γνώμη σας για τη δραστηριότητα;
- ▶ Ποιες διαστάσεις της ήταν οι πιο δύσκολες;
- ▶ Ποιες ευχαριστηθήκατε περισσότερο;

10 λεπτά

Σε ολομέλεια, η ομάδα συζητά τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- ▶ Στις ομάδες σας, επικράτησε περισσότερο συναίνεση ή διαφωνία σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- ▶ Τι ανακαλύψατε για το υπόβαθρο ή την αιτιολόγηση διαφορετικών θρησκειών ή κοσμοθεωριών που εκπροσωπήθηκαν στο παιχνίδι ρόλων;
- ▶ Στη συνέχεια, τα μέλη της ομάδας επισκέπτονται τα πόστερ και βλέπουν τις δηλώσεις. Επιστρέφουν και συζητούν τα παρακάτω:
- ▶ Ποιες είναι οι βασικές ομοιότητες και διαφορές στις διαφορετικές οπτικές;
- ▶ Υπάρχουν αντιφάσεις ανάμεσα στους εκπροσώπους της ίδιας θρησκείας ή κοσμοθεωρίας;
- ▶ Πώς αισθανθήκατε εκπροσωπώντας μια θρησκεία ή κοσμοθεωρία που δεν ήταν η δική σας;
- ▶ Υπάρχουν άλλα σημεία που προέκυψαν από τη συζήτηση και θα θέλατε να τεθούν;

15 λεπτά

Υλικό 1 – Κεφάλαιο 8, Δραστηριότητα 1

(Αποσπάσματα από τους Οδοδείκτες σελ. 89-90)

Διαπολιτισμική συζήτηση για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα

■ Κάποιοι που κρατούν κριτική στάση αμφισβητούν την παγκοσμιότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι όλα τα συστήματα αξιών, κατά κάποιο τρόπο, συνδέονται με ιδιαίτερη πολιτισμική (και θρησκευτική) ιστορία και εμπειρία (π.χ. MacIntyre 1981: 69). Κάποιοι ισχυρίζονται ότι οι αρχές των φυσικών δικαιωμάτων και της ανθρώπινης ισότητας έχουν τη ρίζα τους στη Χριστιανική παράδοση (Waldron 2002). Όποιες κι αν είναι οι ρίζες των αρχών αυτών, η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εκφράστηκε στο κοσμικό (όχι όμως στο κοσμικιστικό) πλαίσιο ενός διακυβερνητικού οργανισμού που είναι μέρος της δημόσιας πολιτικής σφαίρας. Η Οικουμενική Διακήρυξη διαμορφώνει την ηθική βάση του έργου των διακυβερνητικών οργανισμών, που έχουν το καθήκον να διατηρήσουν ουδετερότητα έναντι των θρησκευτικών αξιώσεων. Παρ' όλα αυτά, είναι απλό να δούμε το Δυτικό πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε η Οικουμενική Διακήρυξη.

Η έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

■ Πολλοί επικριτές της καθολικής επιβολής της Δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατίας και της Δυτικοτρόπης διατύπωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποδέχονται ότι η αξία του ανθρώπινου προσώπου – αυτό που η Οικουμενική Διακήρυξη ονομάζει «ανθρώπινη αξιοπρέπεια», είναι έμφυτη. Την εκφράζουν όμως, με διαφορετικό τρόπο από τη Δυτική θεώρηση του ατόμου, ως αυτόνομου προσώπου. Χρησιμοποιούν περισσότερο ηθικές έννοιες και πρακτικές μέσα από τις δικές τους πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις, που υποστηρίζουν ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι αναγκαία συνθήκη για μια δίκαιη κοινωνία.

■ Μία εκδοχή αυτών των απόψεων επισημαίνει ότι σε μερικούς πολιτισμούς, η ατομική ταυτότητα είναι από τη φύση της σχεσιακή. Εκεί, τα πρόσωπα δεν θεωρούνται αυτόνομες μονάδες και δεν μπορούν να οριστούν ανεξάρτητα από τις ανθρώπινες σχέσεις (Parekh 1994). Αυτό δεν σημαίνει ότι σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει μέριμνα για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ή τη δίκαιη κοινωνική τάξη. Για παράδειγμα, σε μια παραδοσιακή Ινδουιστική οικογένεια, απαιτείται από συγκεκριμένα μέλη της να αναλαμβάνουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις λόγω της συγκεκριμένης θέσης τους στην οικογένεια (για παράδειγμα ως μεγαλύτεροι γιοί ή πρώτα ξαδέλφια). Όμως η αυτονομία, όπως γίνεται αντιληπτή από κάποιους Δυτικούς, περιορίζεται λόγω της γέννησης του ατόμου. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν καταργεί την ιδέα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Προς έναν εποικοδομητικό διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα

■ Έχει υποστηριχθεί πως άτομα ή ομάδες που έχουν διαφορετικές απόψεις, όταν συζητούν για την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, μπορούν να συζητήσουν εποικοδομητικά. Αυτή η διαλογική οπτική αναγνωρίζει τις διαφορετικές ηθικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές πηγές από τις οποίες διαμορφώνεται η έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και επιπρόσθετα αναγνωρίζει ότι υπάρχουν κάποιες στενές επικαλύψεις ανάμεσα στις διαφορετικές απόψεις. Η διαλογική οπτική συνάδει με το έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο έχει αναλάβει ισχυρή δέσμευση να προωθήσει και να εξερευνήσει τον διαπολιτισμικό (και διαθρησκευτικό) διάλογο. Σ' αυτή την οπτική γίνεται αποδεκτό ότι σε διαφορετικούς πολιτισμικούς και θρησκευτικούς τρόπους ζωής, υπάρχουν συγγενείς εκφράσεις της έννοιας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να επιτευχθεί συναίνεση μέσα από τη συζήτηση για τις «αλληλεπικαλυπτόμενες αξίες» - να γίνει προσπάθεια να βρεθεί κοινός τόπος, σε κάποιο βαθμό, ακόμη κι αν συγκεκριμένα ηθικά επιχειρήματα μπορεί να πηγάζουν από διαφορετικές παραδόσεις ή πιστεύω (Jackson 1997). Η συναίνεση αυτή προσεγγίζει αυτό που εννοεί ο φιλόσοφος John Rawls με τον όρο «αλληλεπικαλυπτόμενη συναίνεση» (Rawls 1993).

■ Παρόμοια προσέγγιση έχει χρησιμοποιηθεί στον διάλογο με παιδιά, όπου παιδιά από διαφορετικό θρησκευτικό και πολιτισμικό υπόβαθρο, στη συζήτηση για κάποιο κοινό ηθικό ζήτημα, αντλούν στοιχεία από τις προσωπικές τους παραδόσεις (Iprgrave 2013, δεξ Κεφάλαιο 4).

Υλικό 2 – Κεφάλαιο 8, Δραστηριότητα 1

Επιλεγμένα άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του ανθρώπου, που υπογράφηκαν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1948.

Άρθρο 3

■ Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4

■ Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώς δουλείας ή καταναγκαστικής εργασίας. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5

■ Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη, ταπεινωτική μεταχείριση ή ποινή.

Άρθρο 7

■ Όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και έχουν εξίσου δικαίωμα στην προστασία του νόμου, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση. Όλοι δικαιούνται να προστατευτούν από διακρίσεις που παραβιάζουν την παρούσα Διακήρυξη αλλά και από προκλήσεις τέτοιων διακρίσεων.

Άρθρο 9

■ Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

Άρθρο 10

■ Κάθε άτομο δικαιούται ισονομία, σε μια δίκαιη και δημόσια δίκη από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και για το βάσιμο της κατηγορίας εναντίον του.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ

Έμφαση

Η δραστηριότητα εστιάζει στην πιθανότητα να υπάρχει αντίθεση ανάμεσα στο δικαίωμα των γονέων να αναθρέψουν τα παιδιά τους σύμφωνα με τα δικά τους θρησκευτικά ή φιλοσοφικά πιστεύω και στην ελευθερία θρησκείας και πίστης των παιδιών.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να ερμηνεύουν σε βάθος την Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- ▶ Να σταθμίζουν δικαιώματα που έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους και να διαχειρίζονται συζητήσεις και διάλογο γι' αυτά.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Εκτίμηση της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας, της ισότητας και του κράτους δικαίου.
- ▶ Ευελιξία και προσαρμοστικότητα.
- ▶ Ικανότητες διαχείρισης συγκρούσεων.

Διαδικασία / βήματα

Δημιουργήστε ομάδες των τεσσάρων προσώπων.

Δώστε σε κάθε ομάδα έναν «στόχο» και έναν κατάλογο δηλώσεων από το Φύλλο εργασίας (παρακάτω). Ζητείστε από κάθε μέλος των ομάδων να επιλέξει έναν «δείκτη» (π.χ. ένα νόμισμα, ένα κλειδί, μια γόμα).

Στις ομάδες τους, τα μέλη διαβάζουν μια δήλωση τη φορά και στη συνέχεια τοποθετούν τον δείκτη τους στον στόχο. Αν συμφωνούν απόλυτα, τον τοποθετούν στο κέντρο (στο 10). Αν διαφωνούν απόλυτα, στον εξωτερικό κύκλο (στο 1). Αιτιολογούν τις αποφάσεις τους, αρχίζοντας από όσες και όσους συμφωνούν περισσότερο. Κατά την διαδικασία αυτή, κάθε μέλος της ομάδας έχει τη δυνατότητα να αλλάξει την επιλογή του και εάν το επιθυμεί, να αιτιολογήσει την αλλαγή.

30 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Οι ομάδες έχουν τώρα τη δυνατότητα να συζητήσουν ποια δήλωση προκάλεσε την πιο ενδιαφέρουσα συζήτηση. Η συζήτηση μπορεί να μεταφερθεί στην ολομέλεια.

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 8, Δραστηριότητα 2

Δηλώσεις

- ▶ Οι γονείς ενός αγοριού 10 ετών καλούνται να αποφασίσουν αν ο γιος τους θα συμμετάσχει σε σχολικό εκκλησιασμό τον Δεκέμβριο.
- ▶ Μια μαθήτρια 12 ετών θα πρέπει να αποφασίσει από μόνη της αν θα συμμετάσχει σε επίσκεψη του σχολείου σε τζαμί. Στη διάρκεια της επίσκεψης οι μαθητές και οι μαθήτριες θα ενημερωθούν για το κτίσμα και την τέχνη του, δεν θα υπάρξουν ιεροπραξίες.
- ▶ Γονείς αποφασίζουν αν τα παιδιά τους θα συμμετάσχουν σε κατασκήνωση της ενορίας τους, όπου είναι υποχρεωμένα να συμμετάσχουν σε όλες τις δραστηριότητες.
- ▶ Θα πρέπει να επιτρέπεται σε κόρη Χριστιανών γονέων, ηλικίας 8 ετών, να προσεύχεται σε Ινδουιστικές θεότητες και να έχει εικόνες και αγάλματά τους στο δωμάτιό της.
- ▶ Βάσει της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, ένα αγόρι 9 ετών μπορεί να διεκδικήσει το δικαίωμά του να νηστεύει τον μήνα του Ραμαζανιού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 – ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Έμφαση

Έχει ασκηθεί κριτική στην Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ότι υπογραμμίζει μονόπλευρα τα δικαιώματα, χωρίς να δίνει την αρμόζουσα προσοχή στις υποχρεώσεις και στα καθήκοντα. Η δραστηριότητα εστιάζει στη σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

Να διερευνούν τη σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης.

Διαδικασία / βήματα

Ατομικά, κάθε μέλος της ομάδας συμπληρώνει το φύλλο εργασίας για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις (δες Φύλλο εργασίας παρακάτω).

20 λεπτά

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

Σε ολομέλεια, συζητήστε για τα σχόλια και τα ερωτήματα που εγείρονται από το φύλλο εργασίας.

10 λεπτά

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 8, Δραστηριότητα 3

Στους *Οδοδείκτες* (σελ. 93), παρατίθεται το παρακάτω κείμενο από την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:

■ Επειδή τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις είναι αναπόσπαστα δεμένα μεταξύ τους, η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει νόημα μονό αν αναγνωρίσουμε ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν υποχρέωση να τα σέβονται. Ανεξάρτητα από τις συγκεκριμένες αξίες μιας κοινωνίας, οι ανθρώπινες σχέσεις στηρίζονται σε όλο τον κόσμο στην ύπαρξη τόσο των δικαιωμάτων, όσο και των καθηκόντων.

■ Παραδείγματα υποχρεώσεων που σχετίζονται με τα δικαιώματα και περιλαμβάνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι:

- ▶ Αν έχουμε το δικαίωμα της ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, έχουμε εξίσου την υποχρέωση να σεβόμαστε τη σκέψη και τις θρησκευτικές αρχές των άλλων.
- ▶ Αν έχουμε το δικαίωμα στην εκπαίδευση, τότε έχουμε την υποχρέωση να μαθαίνουμε όσο περισσότερο μας επιτρέπουν οι δυνατότητές μας και όπου είναι δυνατόν, να μοιραζόμαστε με τους άλλους τη γνώση και την εμπειρία μας.

■ Με βάση το παραπάνω κείμενο, προτείνετε υποχρεώσεις ή καθήκοντα που συμφωνούν με τα δικαιώματα της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, όπως στο παράδειγμα.

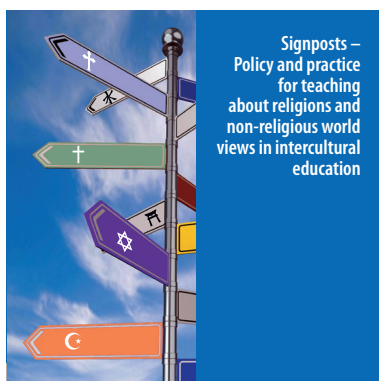
Δικαίωμα	Καθήκον/υποχρέωση
▶ Δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης και θρησκείας.	▶ Υποχρέωση να σέβεται κάποιος τις σκέψεις και τις θρησκευτικές αρχές των άλλων.
▶ Δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την ασφάλεια.	
▶ Δικαίωμα συμμετοχής στη διακυβέρνηση της χώρας, άμεσα ή μέσω ελεύθερα εκλεγμένων αντιπροσώπων.	
▶ Δικαίωμα για το παιδί που έχει χωριστεί από έναν ή και τους δύο γονείς να διατηρεί προσωπική και άμεση σχέση και με τους δύο γονείς σε τακτή βάση.	
▶ Δικαίωμα στην ελευθερία γνώμης και έκφρασης.	
▶ Δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση τουλάχιστον η βασική και στοιχειώδης, πρέπει να παρέχεται ελεύθερα.	

Κεφάλαιο 9

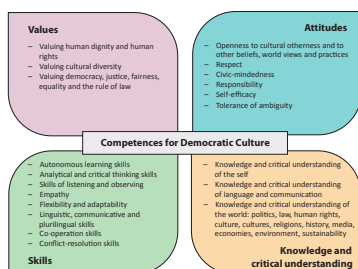
Σύνδεση του σχολείου με κοινότητες και οργανισμούς

Βασικά σημεία

- ▶ Η Οδηγία Rec(2008)12 θεωρεί ότι τα σχολεία είναι ζωτικό μέρος της δημόσιας σφαίρας και δίνει μεγάλη σημασία στην επικοινωνία τους με άτομα και ομάδες της ευρύτερης κοινότητας.
- ▶ Η διασύνδεση με κοινότητες έξω από το σχολείο απαιτεί πολιτική που αντιμετωπίζει το σχολείο ως σύνολο και την κατάλληλη υποστήριξη για το προσωπικό και τους μαθητές που εμπλέκονται, καθώς επίσης και ένα πρόσωπο (ή πρόσωπα) του σχολείου που θα έχουν την ευθύνη για την διασύνδεση.

Δεξιότητες Δημοκρατικού Πολιτισμού

- ▶ Εκτίμηση της πολιτισμικής διαφορετικότητας.
- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη, κοσμοθεωρίες και πρακτικές).
- ▶ Σεβασμός.
- ▶ Ενσυναίσθηση.
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης.
- ▶ Ικανότητες ακρόασης και παρατήρησης.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών, των θρησκειών).

Επίμαχα ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη

- ▶ Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις σε θρησκευτικές κοινότητες έχουν μαθησιακό στόχο. Δεν είναι λατρευτικές πράξεις.
- ▶ Αν οι γονείς παρερμηνεύσουν την επίσκεψη σε κάποια θρησκευτική κοινότητα ως λατρευτική πράξη, πρέπει να είναι ελεύθεροι να εξαιρέσουν τα παιδιά τους;
- ▶ Ποιες προϋποθέσεις θα πρέπει να τηρούνται κατά την υποδοχή επισκεπτών στο σχολείο ή την οργάνωση επισκέψεων;
- ▶ Πώς θα πρέπει αυτές οι προϋποθέσεις να γνωστοποιούνται σε μαθητές και γονείς; Θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται οδηγίες συμπεριφοράς των μαθητών;
- ▶ Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στον προσηλυτισμό, την ενημέρωση και την ερμηνεία;

Πώς με επηρεάζει ως πρόσωπο;

- ▶ Χρειάζομαι προετοιμασία ώστε να φέρνω μια νέα φωνή στην τάξη, ή να προετοιμάσω τα παιδιά να ακούν νέες φωνές στην κοινότητα.
- ▶ Θα πρέπει να είμαι ξεκάθαρος/η ως προς τους σκοπούς, τον λόγο και την εκπαιδευτική αξία της σύνδεσης του σχολείου μου με την κοινωνία.

Πώς επηρεάζει το διδακτικό μου έργο;

- ▶ Θα πρέπει να δίνω την ευκαιρία στους μαθητές και στις μαθήτριές μου να κατανοούν τη γλώσσα, τα πιστεύω και τις αξιώσεις όσων έχουν θρησκευτικές θέσεις ή μη θρησκευτικές απόψεις στην κοινότητα.
- ▶ Η διδασκαλία έξω από την τάξη ή το σχολείο απαιτεί διαφορετικές δεξιότητες, για παράδειγμα, επίγνωση των συνθηκών ασφαλείας ή των σχέσεων με το κοινό.

Τι μπορώ να κάνω;

- ▶ Να δημιουργώ ευκαιρίες ανταλλαγών και διαλόγου ανάμεσα σε μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.
- ▶ να προσκαλώ πρόσωπα από θρησκευτικούς οργανισμούς στο σχολείο, ώστε να λειτουργούν ως πηγές μάθησης (λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη μου τις ανάγκες τους ως προσώπων).
- ▶ Να σχεδιάζω εκπαιδευτικές επισκέψεις σε θρησκευτικές και άλλες κοινότητες.
- ▶ Να εργάζομαι για την ανάπτυξη σχέσεων του σχολείου με την κοινωνία, μέσω της προσέγγισης του σχολείου ως συνόλου.
- ▶ Να εμπλέκω άλλους εκπαιδευτικούς, μαθητές, μαθήτριες και γονείς στην οργάνωση και διατήρηση αυτών των σχέσεων.

Τι χρειάζεται να αναπτύξω;

- ▶ Μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης που να εξασφαλίζουν δημοκρατική και κοινωνιοκεντρική εκπαίδευση.
- ▶ Επίγνωση για την σημασία που έχει η δημιουργία θετικής σχέσης με τους γονείς και την τοπική κοινωνία, καθώς και τις θρησκευτικές κοινότητες.
- ▶ Ευαισθησία και ενσυναίσθηση για τις ποικίλους θρησκευτικούς δεσμούς των μαθητών και των μαθητριών.
- ▶ Συμπαράσταση προς το προσωπικό που ασχολείται με τη σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα, ώστε να αναπτύσσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται (δες παραπάνω)
- ▶ Αυτοπεποίθηση και επίγνωση στο γεγονός ότι τα τοπικά ζητήματα και ανησυχίες συνδέονται με αντίστοιχα παγκόσμια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 – ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Έμφαση

Σ' αυτή την δραστηριότητα εστιάζουμε στη σημασία που έχει η σύνδεση του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα και ιδιαίτερα με σημαντικά πρόσωπα και τόπους. Διερευνούμε τους ρόλους, τα ζητήματα και τις δυσκολίες που έχει η οργάνωση μιας επίσκεψης, λαμβάνοντας υπόψη τις προϋποθέσεις που περιγράφονται στην Οδηγία.

Συμβουλές

Στην δραστηριότητα προτείνονται διάφορα εναλλακτικά σενάρια, ανάλογα με τις ανάγκες και τις γνώσεις των εκπαιδευτικών. Οι ομάδες που θα σχηματιστούν για την δραστηριότητα, μπορούν να λάβουν υπόψη τους τις συνθήκες του σχολείου τους, ή να επιλέξουν ένα σχολείο σε συγκεκριμένο κράτος - μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης (κάνοντας έρευνα στο διαδίκτυο για τις εκπαιδευτικές, κοινωνικές και θρησκευτικές συνθήκες του), ή πιθανούς τόπους επίσκεψης. Όπως θα φανεί παρακάτω, τα αποσπάσματα των *Οδοδεικτών* που χρησιμοποιούνται είναι μεγαλύτερα από των άλλων κεφαλαίων, οπότε αντί να φτιάξουμε φύλλα πηγών εδώ, είναι προτιμότερο να χρησιμοποιηθούν τα κείμενα από το βιβλίο των *Οδοδεικτών*.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να κατανοούν και να αναλύουν τον ρόλο και τις υποχρεώσεις που έχουν διάφορα πρόσωπα και ομάδες κατά την οργάνωση μιας διασύνδεσης του σχολείου με την κοινότητα.
- ▶ Να δημιουργούν συνδετικούς κρίκους με την κοινότητα, εφαρμόζοντας τις αρχές της διδασκαλίας για τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές πεποιθήσεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ▶ Να αναγνωρίζουν την αξία της σύνδεσης με την κοινότητα και να χρησιμοποιούν τις επισκέψεις ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (στη διαφορετική πίστη, τις κοσμοθεωρίες και τις πρακτικές).
- ▶ Σεβασμός.
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης.
- ▶ Ικανότητες ακρόασης και παρατήρησης.
- ▶ Ικανότητες συνεργασίας.
- ▶ Γνώση και κριτική κατανόηση του κόσμου (του πολιτισμού, των πολιτισμών, των θρησκειών).

Διαδικασία / βήματα

1. Δημιουργήστε ομάδες των πέντε ή έξι προσώπων.
2. Μέθοδος TPS (Σκέψου ατομικά - δούλεψε σε δυάδα - μοιράσου): Διαβάστε ατομικά τα παρακάτω αποσπάσματα της Οδηγίας από το Παράρτημα των *Οδοδεικτών*: «Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί» (σελ. 130) και «Εκπαιδευτικές Προϋποθέσεις» (σελ. 133) (επίσης ως «Υλικό» στο κεφάλαιο 2 αυτού του εγχειριδίου).
3. Μέθοδος Jigsaw: Δώστε έναν ρόλο σε κάθε ομάδα (μια ομάδα είναι διευθυντές, μία είναι εκπαιδευτικοί κλπ). Αν έχετε λιγότερες ομάδες από τους ρόλους, μην αναθέσετε τον ρόλο του «εκπροσώπου της τοπικής κοινότητας».
4. Μοιράστε τις κάρτες του Φύλλου Εργασίας με τα κείμενα για τους ρόλους που θα βρείτε παρακάτω. Δώστε χρόνο στις ομάδες να διαβάσουν τα κείμενά τους και να κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες του ρόλου τους.
5. Δώστε αριθμούς (1,2,3,4,5 ή/και 6) σε κάθε μέλος κάθε ομάδας. Στη συνέχεια, δημιουργήστε νέες ομάδες με όλα τα 1, όλα τα 2, όλα τα 3 κλπ.
6. Τώρα έχετε ομάδες στις οποίες υπάρχει εκπρόσωπος όλων των ρόλων.
7. Δώστε στις ομάδες τη δυνατότητα να επιλέξουν σε ποια σχολική συνθήκη θα εργαστούν (δες συμβουλές παραπάνω).
8. Κάθε ομάδα οργανώνει είτε σχολική επίσκεψη σε συγκεκριμένο μέρος της τοπικής κοινότητας ή σχολική επίσκεψη σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα διάβασαν στο 2ο βήμα.

9. Κάθε ομάδα δημιουργεί πόστερ, διαφημίζοντας την δραστηριότητα που δημιούργησε.
10. Τα πόστερ τοποθετούνται στους τοίχους. Κάθε ομάδα αφήνει έναν εκπρόσωπο στο πόστερ, εναλλάσσοντάς τον κάθε τρία λεπτά. Τα μέλη των ομάδων κυκλοφορούν στον χώρο, βλέποντας και σχολιάζοντας τα πόστερ.

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

- ▶ Τι συναισθήματα σας δημιούργησε η συμμετοχή στην δραστηριότητα;
- ▶ Ποιο το όφελος της διοργάνωσης συνδέσμων με την τοπική κοινότητα;
- ▶ Ποιοι είναι οι πιθανοί κίνδυνοι και τα μειονεκτήματα;
- ▶ Στη διάρκεια των επισκέψεων, ποιοι άνθρωποι χρειάζονται υποστήριξη; Ποιοι μπορούν να τους την παρέχουν;
- ▶ Υποθέστε ότι χρησιμοποιείτε αυτή την δραστηριότητα σε επιμόρφωση. Τι θα κρατούσατε; τι θα αλλάζατε;

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

Ακολουθήστε τα βήματα 1 έως 4

1. Γράψτε ένα γράμμα σε μια ομάδα της επιλογής σας, βασισμένοι στον ρόλο σας, ενημερώνοντάς την για μια πιθανή επίσκεψη (για παράδειγμα, διευθυντής/τρια προς γονείς, εκπαιδευτικός προς εκπρόσωπο τοπικής ή θρησκευτικής κοινότητας, γονείς προς εκπαιδευτικό, μαθητές προς γονείς κλπ.).
2. Δημιουργήστε πόστερ με τον κατάλογο των δραστηριοτήτων που πρέπει να κάνει το πρόσωπο του ρόλου σας, ώστε να οργανώσει μια σχέση του σχολείου με την τοπική κοινότητα.
3. Τα πόστερ τοποθετούνται στους τοίχους. Κάθε ομάδα αφήνει έναν εκπρόσωπο στο πόστερ, εναλλάσσοντάς τον κάθε τρία λεπτά. Τα μέλη των ομάδων κυκλοφορούν στον χώρο, βλέποντας και σχολιάζοντας τα πόστερ.

Φύλλο Εργασίας – Κεφάλαιο 9, Δραστηριότητα 1

Οργάνωση σύνδεσης του σχολείου με την κοινότητα

Σύνδεση σχολείων

Ρόλοι και καθήκοντα για την δραστηριότητα

<p>ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ/ΤΡΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ</p> <p>Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i></p> <ul style="list-style-type: none">▶ “Η Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης” έως “τις παρατηρήσεις τους” (σελίδες 97-98)▶ “Από την πλευρά του σχολείου” έως “ζητήματα υγείας και ασφάλειας κλπ (σελίδες 99-100)▶ “Η Σύσταση προτρέπει” έως “πρόσκληση ομιλητών” (σελίδα 108)	<p>ΓΟΝΕΑΣ</p> <p>Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i></p> <ul style="list-style-type: none">▶ “Συνήθως τέτοιες επισκέψεις” έως “μέσα στην τάξη” (σελίδα 98).▶ “Ένας πρώην καθηγητής” έως “Jackson 2012α, σελ. 59) (σελίδα 101)▶ “Μετά την επίσκεψη” έως “Britton 2012) (σελίδα 107)	<p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none">▶ Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i>▶ “Η Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης” έως “ετερότητα των μελών της τάξης” (σελίδες 97-100)▶ “Μετά την επίσκεψη” έως “Britton 2012) (σελίδα 107)▶ “Η Σύσταση προτρέπει” έως “πρόσκληση ομιλητών” (σελίδα 108)
<p>ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ</p> <p>Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i></p> <ul style="list-style-type: none">▶ “προετοιμασία για την άφιξη” έως “ζητήματα υγείας και ασφάλειας κλπ (σελίδες 99-100)▶ “Η Jo Beavan” έως “με τη θρησκεία” (σελίδες 107-108)	<p>ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ</p> <p>Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i></p> <ul style="list-style-type: none">▶ “Η Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης” έως “τις παρατηρήσεις τους” (σελίδες 97-98)▶ “Όσον αφορά τις επισκέψεις” έως “για τους επισκέπτες” (σελίδες 98-99)	<p>ΜΑΘΗΤΗΣ/ΜΑΘΗΤΡΙΑ</p> <p>Διαβάστε από τους <i>Οδοδείκτες</i></p> <ul style="list-style-type: none">▶ “Συνήθως τέτοιες επισκέψεις” έως “μέσα στην τάξη” (σελίδα 98)▶ “Μετά την επίσκεψη” έως “Britton 2012) (σελίδα 107)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 – ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΕΡΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Έμφαση

Σ' αυτή την δραστηριότητα εστιάζουμε στην σημασία τήρησης συγκεκριμένων προϋποθέσεων, όπως περιγράφηκαν στους *Οδοδείκτες*, όταν οργανώνουμε μια σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα, ούτως ώστε να βοηθήσουμε τους γονείς να κατανοήσουν τους εκπαιδευτικούς σκοπούς της και να υπερβούν τις ενστάσεις τους για τη συμμετοχή των παιδιών τους.

Συμβουλές

Δώστε χρόνο στα μέλη της ομάδας να εξοικειωθούν με τα κείμενα των *Οδοδεικτών*, αντί να δημιουργήσετε φύλλα εργασίας με αποσπάσματα.

Στην δραστηριότητα «παίρνω θέση», αν θέλετε να προκαλέσετε συζήτηση, χρησιμοποιείτε ασαφείς ή άδικες δηλώσεις και ζητήστε από τα μέλη της ομάδας που παίρνουν αντίθετες θέσεις να σκεφθούν και να αιτιολογήσουν την θέση τους. Μετά τη δραστηριότητα, προσπαθήστε να συμπεριλάβετε σε όλες τις ομάδες πρόσωπα που εξέφρασαν διαφορετικές απόψεις.

Στόχοι / προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι επιμορφούμενοι

- ▶ Να λαμβάνουν υπόψη και να προετοιμάζονται ώστε να υπερβαίνουν εμπόδια στη διασύνδεση των σχολείων με την κοινότητα.
- ▶ Να δρουν και να διαπραγματεύονται ώστε να εξασφαλίζουν ότι προσφέρονται ίσες ευκαιρίες μάθησης για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- ▶ Να τείνουν ευήκοο ους ή να προβλέπουν αντιρρήσεις και να διαμορφώνουν κατάλληλες προϋποθέσεις που να λαμβάνουν υπόψη την πιθανή έλλειψη πληροφόρησης και τους φόβους των γονέων.

Δεξιότητες που σχετίζονται με την δραστηριότητα

- ▶ Ανοιχτότητα στην πολιτισμική ετερότητα (διαφορετική πίστη, κοσμοθεωρία, και πρακτικές).
- ▶ Σεβασμός.
- ▶ Ικανότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης.
- ▶ Ενσυναίσθηση.

Διαδικασία / βήματα

1. «Παίρνω θέση»: Σε αίθουσα, ή σε διάδρομο ή σε εξωτερικό χώρο, σημαδέψτε δύο εκ διαμέτρου αντίθετα σημεία ως θετικό (+) και αρνητικό (-). Τραβήξτε μια γραμμή στη μέση, που δηλώνει «δεν έχω άποψη». Διαβάστε δυνατά τις δηλώσεις και ζητείστε από τα μέλη της ομάδας να πάρουν θέση στην κλίμακα από το θετικό στο αρνητικό. Δεν επιτρέπεται κάποιος ή κάποια να σταθεί στη γραμμή «δεν έχω άποψη» σε παραπάνω από δύο δηλώσεις. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κάποια από τις παρακάτω δηλώσεις:
 - ▶ Η παρουσία εκπροσώπου θρησκευτικής μειονότητας στο σχολείο είναι προπαγάνδα.
 - ▶ Οι σχολικές επισκέψεις είναι επικίνδυνες και δαπανηρές. τα θετικά που προσφέρουν είναι ανεπαρκή.
 - ▶ Το σχολείο δεν θα πρέπει να δέχεται απαλλαγές από τις σχολικές επισκέψεις: πρέπει να προσφέρονται στα παιδιά ίσες ευκαιρίες μάθησης.
 - ▶ Οι γονείς που δεν επιτρέπουν στα παιδιά τους να λάβουν μέρος σε διαθρησκευτικές επισκέψεις είναι αμόρφωτοι.
 - ▶ Οι γονείς δεν είναι απαραίτητο να ενημερώνονται για τις σχολικές επισκέψεις, αφού είναι απλά μια από τις σχολικές δραστηριότητες.
 - ▶ Οι γονείς θα έπρεπε να προτείνουν επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, γιατί εκείνοι είναι υπεύθυνοι για τη θρησκευτική εκπαίδευση

των παιδιών τους, όπως περιγράφεται στην Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

- ▶ Οι μαθητές και οι μαθήτριες που δεν συμμετέχουν σε διαθησκευτικές σχολικές επισκέψεις θα πρέπει να αναλαμβάνουν επιπλέον εργασίες στο σχολείο.
 - ▶ Οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν θα πρέπει να ενημερώνονται για θρησκευτικές διαφορετικές από τη δική τους, γιατί μπορεί να μπερδευτούν.
2. Σχηματίστε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε προσώπων.
 3. TPS (Σκέψου ατομικά - δούλεψε σε δυάδα - μοιράσου): Διαβάστε ατομικά τα παρακάτω αποσπάσματα της Οδηγίας από το Παράρτημα των *Οδοδεικτών*: «Πεδίο εφαρμογής και ορισμοί» (σελ. 130) και «Εκπαιδευτικές Προϋποθέσεις» (σελ. 133) (επίσης ως «Υλικό» στο κεφάλαιο 2 αυτού του εγχειριδίου).
 4. Ζητείστε από τις ομάδες να διαβάσουν τις σελίδες 97 - 100 από τους *Οδοδείκτες*.
 5. Παρουσιάστε το Υλικό 1 ή/και 2 (αναλόγως χρόνου) όπου παρουσιάζονται διαφωνίες γονέων στο Ηνωμένο Βασίλειο από γονείς που δεν επιτρέπουν στα παιδιά τους να συμμετάσχουν σε μια επίσκεψη σε τζαμί.
 6. Δώστε σε κάθε ομάδα μία δήλωση γονέα.
 7. Με βάση τα κείμενα του βήματος 4 ή/και του βήματος 5, βρείτε επιχειρήματα που μπορεί να βοηθήσουν τους γονείς να ξεπεράσουν τις αντιρρήσεις τους για τη σχολική επίσκεψη σε τζαμί.

Ανατροφοδότηση και συνέχεια

- ▶ Τι συναισθήματα σας δημιούργησε η συμμετοχή στην δραστηριότητα;
- ▶ Τι κατά την γνώμη σας δημιουργεί τις αντιρρήσεις των γονέων για τη συμμετοχή των παιδιών τους σε μια επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους, για παράδειγμα ένα τζαμί;
- ▶ Με ποιους τρόπους θα έπρεπε ένας/μια επαγγελματίας να συναισθανθεί τους προβληματισμούς των γονέων και να τους βοηθήσει να ξεπεράσουν τους φόβους τους;
- ▶ Αν χρησιμοποιήσετε αυτή την δραστηριότητα σε επιμόρφωση εκπαιδευτικών, τι θα κρατούσατε; τι θα αλλάζατε;

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

Ακολουθήστε τα βήματα 1-5. Μετά:

6. Δώστε σε όλες τις ομάδες όλες τις δηλώσεις και αρκετό χρόνο να τις διαβάσουν και να τις συζητήσουν.
7. Δημιουργείστε έναν κατάλογο προϋποθέσεων που είναι δυνατόν να βοηθήσουν τους γονείς να επιτρέψουν στα παιδιά τους να συμμετάσχουν στην επίσκεψη στο τζαμί.
8. Ως διευθυντές/τριες του σχολείου, γράψτε μια επιστολή προς τους γονείς, ανακοινώνοντας τη σχολική επίσκεψη στο τζαμί.
9. Παρουσιάστε τις επιστολές στην ολομέλεια.
10. Ακολουθήστε τα βήματα της ανατροφοδότησης όπως περιγράφονται παραπάνω.

Υλικό 1 – Κεφάλαιο 9, Δραστηριότητα 2

Γονείς που δεν αφήνουν τα παιδιά τους να συμμετάσχουν σε επίσκεψη σε τζαμί

- ▶ Είμαι καθηγητής μαθηματικών, αλλά λόγω προγράμματος μου ζητήθηκε να συμμετάσχω σε μια παρόμοια επίσκεψη. Ο αριθμός των γονέων που αρνήθηκαν να επιτρέψουν στα οκτάχρονα παιδιά τους να συμμετάσχουν είναι εντυπωσιακός. Το χειρότερο είναι ότι οι περισσότεροι δεν εξήγησαν στα παιδιά τους γιατί - αν και οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ξέρουμε, γιατί οι γονείς αναφέρονταν στην επίσκεψη ως «επίσκεψη στο τζαμί». Πρέπει να ομολογήσω ότι μου προκάλεσε μεγάλη σύγχυση, γιατί είμαι ενθουσιασμένος που θα κάνουμε αυτή την επίσκεψη, καθώς θα πάμε σε τέσσερις διαφορετικούς τόπους λατρείας. Πιστεύω πως πολλά παιδιά είναι μπερδεμένα για τον λόγο που δεν μπορούν να συμμετάσχουν.
- ▶ Δεν θα κάνω τίποτα από ευγένεια! Δεν θα επιτρέψω στην κόρη μου να καλύψει το κεφάλι της, εφόσον οι περισσότερες μεγάλες θρησκείες απαιτούν οι γυναίκες να είναι με καλυμμένο κεφάλι στην εκκλησία, γιατί δημιουργήθηκαν μάλλον από τον άντρα παρά από τον Θεό, πράγμα που σημαίνει βασικά ότι δεν είναι εξίσου καλές. Οπότε δεν τίθεται ζήτημα ευγένειας. Σχετίζεται με κάτι που θα σήμαινε πως η κόρη μου αναγνωρίζει ότι είναι κατώτερη. Δεν θα είχα πρόβλημα να πάει αν δεν απαιτείτο να φορέσει κάλυμμα, αλλά όχι όταν είναι σε ηλικία που υποχρεούται να το κάνει.
- ▶ Τα δύο μεγαλύτερα παιδιά μου πηγαίνουν στο γυμνάσιο, το μικρό μου είναι ακόμη μωρό. Δεν συνέβη κάτι τέτοιο στα σχολικά τους χρόνια. Το πρόβλημα ήταν πως όταν πήγαιναν στο δημοτικό φαίνεται πως μάθαιναν για κάθε θρησκεία εκτός από τον Χριστιανισμό! Οπότε, αν είχαν συμμετάσχει σε εκπαιδευτική επίσκεψη όπως αυτή, και δεν μάθαιναν για τον Χριστιανισμό, τότε όχι, δεν θα πήγαιναν. Έχω βαρεθεί με τον τρόπο που ο Χριστιανισμός περιθωριοποιείται ολόένα και περισσότερο στις μέρες μας. Ως Χριστιανή και πνευματικός άνθρωπος αισθάνομαι προσβεβλημένη.
- ▶ Πράγματι, δεν θα επέτρεπα στην κόρη μου να επισκεφτεί τζαμί. Είναι βαπτισμένη, οπότε ο μόνος χώρος λατρείας που θα πηγαίνει είναι η εκκλησία. Δεν συμφωνώ με την Ισλαμική θρησκεία για λόγους που δεν θέλω να εξηγήσω, γιατί θα αρχίσουμε να διαφωνούμε και δεν χρειάζεται. Γι' αυτό το λόγο δεν θα ήθελα να αναμειχθεί και η κόρη μου. Δεν θα επηρεάσει την εκπαίδευσή της ή την ζωή της αν δεν επισκεφτεί ένα τζαμί. Αν εσείς, ως γονέας, διαφωνείτε σε κάτι, θέλετε να προστατέψετε το παιδί σας από αυτό, έτσι δεν είναι; Θέλω να μεγαλώσω το παιδί μου με ανοικτό τρόπο και δεν θα την μεγάλωνα ποτέ για να γίνει ρατσίστρια ή να κάνει διακρίσεις εναντίον άλλων πολιτισμών ή θρησκειών, απλά δεν θα την ενθάρρυνα να εμπλακεί σε κάτι με το οποίο διαφωνώ.
- ▶ Όχι, η κόρη μου δεν έχει την άδειά μου να πάει. Θα μεγαλώσει με λευκούς, μαύρους και κινέζους στην οικογένειά μας και με όποιον γίνει φίλος μας, αλλά να πάει σε εκπαιδευτική εκδρομή σε τέτοια μέρη, αποκλείεται.
- ▶ Εξοργίζομαι και μόνο με τη σκέψη πως η κόρη μου θα υποχρεωθεί να καλύψει το κεφάλι ή το πρόσωπό της. Δεν είναι σωστό.
- ▶ Ζητώ συγγνώμη αν προσβάλλω κάποιον, αλλά αυτή είναι η γνώμη μου. Όσον δε αφορά την κάλυψη του κεφαλιού ως δείγμα σεβασμού, πάει καλά, αλλά από την άλλη δε νομίζω πως κάποια μουσουλμάνα θα έπρεπε να φορέσει μπούρκα ως δείγμα σεβασμού στον δικό μας πολιτισμό ή στη χώρα μας, όσο κι αν ξέρουμε πως δεν ενδιαφέρεται κάποιος για τέτοια πράγματα! Η κόρη μου κατατρομάζει όταν τις βλέπει. Και πριν μου πείτε πως πρέπει να την εκπαιδεύσω ώστε να τις δέχεται, την έχω εκπαιδεύσει, αλλά ακόμη τρομάζει. Οπότε, ως δείγμα σεβασμού στα μικρά παιδιά, ίσως εκείνες θα έπρεπε να ξεσκεπάσουν τα κεφάλια και τα πρόσωπά τους, αλλά δεν το κάνουν. Άρα με κανένα τρόπο το παιδί μου θα σκεπάσει το κεφάλι του ή θα επισκεφθεί τζαμί.

Πηγή: <https://www.netmums.com/coffeehouse/children-parenting-190/primary-school-age-411-years-60/665016-school-trips-mosques-templesother-religious-places-all.html> . Ανακτήθηκε στις 16 Ιουνίου 2017.

Υλικό 2 – Κεφάλαιο 9, Δραστηριότητα 2

Γονείς που δεν αφήνουν τα παιδιά τους να συμμετάσχουν σε επίσκεψη σε τζαμί

- ▶ Με συγχωρείτε αλλά έχω πρόβλημα. Κατά τη γνώμη μου εξαρτάται από μερικά πράγματα, την ηλικία του παιδιού, τον τρόπο που παρουσιάστηκε η επίσκεψη, τον τρόπο που περιγράφηκε ο θρησκευτικός αυτός τόπος στο πλαίσιο της θρησκείας. Δεν με πειράζει ο πολιτισμικός παράγων, αλλά έχω πρόβλημα με την ίδια τη θρησκεία και συγκεκριμένα την πίστη στον Θεό και την τυφλή πίστη. Δεν επιθυμώ να διδαχθεί κάτι τέτοιο η κόρη μου σε κανένα πλαίσιο μέχρι αν είναι αρκετά μεγάλη ώστε να το αφομοιώσει σε διανοητικό επίπεδο και όχι να δεχθεί ότι της πουν. Πολύ μπερδεμένο, νομίζω πως θα το αντιμετωπίσουμε σύντομα. Δυστυχώς υπάρχει άφθονο εκπαιδευτικό υλικό σχετικό με τη θρησκεία και την πίστη, αλλά δεν έχω δει κάποιο από αυτό που να προορίζεται για παιδιά και να τους δείχνει κάποια εναλλακτική οπτική.
- ▶ Είμαι βέβαιος ότι λίγοι θα συμφωνήσουν μαζί μου, αλλά δεν νομίζω πως η Θρησκευτική Εκπαίδευση θα έπρεπε να διδάσκεται στο σχολείο ως χωριστό μάθημα, ανεξάρτητα από εκπαιδευτικές επισκέψεις σε τόπους λατρείας. Ίσως στο πλαίσιο της Ιστορίας, αλλά ειλικρινά, νομίζω πως υπάρχουν πολλά πιο σημαντικά πράγματα που θα έπρεπε να μαθαίνουν τα παιδιά, πράγματα που θα τους ήταν χρήσιμα καθώς μεγαλώνουν. Πολλοί άνθρωποι δεν πιστεύουν στον θεό και εγώ είμαι ένας από αυτούς. Οπότε, γιατί να αφιερώσει κάποιος τόσο χρόνο για κάτι που πιθανώς είναι μύθος! Δεν έχουμε τη Χιονάτη και τους Επτά νάνους στο πρόγραμμα σπουδών!
- ▶ Η Ισλαμική θρησκεία είναι ίδια όπως ήταν όταν πήγαινα εγώ σχολείο, δεν έχει αλλάξει. Είμαι μόνο 24, δεν μιλάμε για χιλιάδες χρόνια πριν. Δεν την έχω μελετήσει σε βάθος, δεν έχω δίπλωμα στην Ισλαμική θρησκεία. Αισθάνομαι όμως πως ξέρω αρκετά για να αποφασίσω για μένα.
- ▶ Όπως είπα, δεν πιέζω το παιδί μου να δεχθεί τις απόψεις μου, αλλά δεν την ενθαρρύνω κιόλας να πάει σε έναν τόπο προσευχής που είναι αντίθετος με τη θρησκεία στην οποία έχει βαπτιστεί. Για ποιο λόγο να θέλω να μάθει στοιχεία κάποιας άλλης θρησκείας, όταν πιστεύω ότι δεν είναι αληθινά. Αν θελήσει να τα ανακαλύψει όταν μεγαλώσει δε μπορώ να την εμποδίσω, αλλά τότε θα είναι επιλογή της και θα είναι ενήλικη. Ως παιδί όμως, είναι υπό τη δική μου καθοδήγηση και αυτός είναι ο τρόπος που την καθοδηγώ εγώ. Δεν της διδάσκω και δεν μαθαίνει να είναι ρατσίστρια ή να δείχνει ασέβεια στην Ισλαμική θρησκεία, αλλά επιλέγω να μην την ενημερώσω γι' αυτήν, γιατί δεν το θεωρώ κατάλληλο. Τόσο απλά.
- ▶ Η κόρη μου έχει ποικιλία γνώσεων για την ηλικία της, είναι μόνο τριών. Καθώς θα μεγαλώνει, θα της διδάξω όσο καλύτερα μπορώ για όλα τα θέματα, και για τη θρησκεία της, τον Χριστιανισμό. Δεν θα την διδάξω για το Ισλάμ, γιατί δεν το θεωρώ απαραίτητο ή κατάλληλο. Αυτό δεν θα κάνει την κόρη μου αδαή ή ανεκπαιδευτή και αμφιβάλλω αν θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στο μεγάλωμά της ή στη ζωή της. Καταλαβαίνω πως ίσως θεωρηθεί ότι είναι ανεκπαιδευτή στο Ισλάμ, αλλά όπως είπα, δεν θα την επηρεάσει και δεν αισθάνομαι πως είναι απαραίτητο να γνωρίζει οτιδήποτε γι' αυτό. Δεν είναι δυνατόν να διδάξει κάποιος τα πάντα στα παιδιά, γι' αυτό στο σχολείο υπάρχουν «επιλογές», οπότε έχετε τη δυνατότητα να επιλέξετε μαθήματα και να εξειδικευτείτε σε αυτά.

Πηγή: <https://www.netmums.com/coffeehouse/children-parenting-190/primary-school-age-411-years-60/665016-school-trips-mosques-temples-other-religious-places-all.html> . Ανακτήθηκε στις 16 Ιουνίου 2017.

Στην ίδια ιστοσελίδα υπάρχουν και άλλες γνώμες γονέων, αν θέλετε να βρείτε περισσότερες και να τις χρησιμοποιήσετε στην δραστηριότητα.

Sales agents for publications of the Council of Europe Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services
c/o Michot Warehouses
Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons
BE-1600 SINT PIETERS LEEUW
Fax: + 32 (0)2 706 52 27
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: + 420 2 424 59 204
Fax: + 420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: + 45 77 66 60 00
Fax: + 45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: + 358 (0)9 121 4430
Fax: + 358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
<http://book.coe.int>

Librairie Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
<http://www.librairie-kleber.com>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obrocnow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correios 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: + 7 495 739 0971
Fax: + 7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: + 44 (0)870 600 5522
Fax: + 44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο επιφανέστερος οργανισμός προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ευρωπαϊκής ηπείρου. Περιλαμβάνει 47 κράτη μέλη, 28 από τα οποία είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ένα σύμφωνο που έχει σχεδιαστεί για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

9 789287 189691

<http://book.coe.int>
ISBN 978-92-871-8969-1
€16/US\$32